

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН
ҮНДЭСНИЙ ЗӨВЛӨЛ

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН
2025 ОНЫ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ
ТАЙЛАН

ᠨᠢᠶᠭᠮᠢᠶ᠋ᠨ ᠳᠠᠠᠲᠭᠠᠯᠢᠨ
ᠲᠠᠶ᠋ᠯᠠᠨ
ᠲᠠᠶ᠋ᠯᠠᠨ
ᠲᠠᠶ᠋ᠯᠠᠨ
ᠲᠠᠶ᠋ᠯᠠᠨ
ᠲᠠᠶ᠋ᠯᠠᠨ
ᠲᠠᠶ᠋ᠯᠠᠨ

АГУУЛГА

ӨМНӨХ ҮГ

1. **АЛСЫН ХАРАА, ЭРХЭМ ЗОРИЛГО, ТЭРГҮҮЛЭХ ЗОРИЛТ**
2. **НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ТОГТОЛЦОО**
3. **НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ЗӨВЛӨЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА**
  - 3.1 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн бүрэн эрх
  - 3.2 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүн
  - 3.3 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн хуралдаан, шийдвэр
  - 3.4 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн дэргэдэх мэргэжлийн хорооны үйл ажиллагаа
4. **НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН БҮРДҮҮЛЭЛТ, ЗАРЦУУЛАЛТ**
  - 4.1 Нийгмийн даатгалын сангийн төсөв
  - 4.2 Нийгмийн даатгалын сангийн орлого
  - 4.3 Нийгмийн даатгалын сангийн зарцуулалт
5. **НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГААС ОЛГОСОН ТЭТГЭВЭР, ТЭТГЭМЖ, ТӨЛБӨР, ЗАРДАЛ**
  - 5.1 Тэтгэвэр олголт
  - 5.2 Тэтгэмж олголт
  - 5.3 Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас олгосон төлбөр, зардал
  - 5.4 Ажилгүйдлийн тэтгэмж олголт
6. **НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН УДИРДЛАГА**
  - 6.1 Нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгө оруулалт
  - 6.2 Нийгмийн даатгалын сангийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих олон нийтийн хяналтын зөвлөлийн үйл ажиллагаа
7. **ТЭТГЭВРИЙН НӨӨЦ САНГИЙН БҮРДҮҮЛЭЛТ**
8. **НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ХАМРАЛТ, НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ХАРИЛЦАХ ДАНСНЫ ҮЛДЭГДЭЛ, АВЛАГА**
  - 8.1 Нийгмийн даатгалын хамралт
  - 8.2 Нийгмийн даатгалын сангийн харилцах, хадгаламжийн дансны үлдэгдэл
  - 8.3 Нийгмийн даатгалын сангийн авлага
9. **КАПИТАЛ, ЧИНГИС ХААН БАНКНЫ ӨР ТӨЛБӨР БАРАГДУУЛАХ ТАЛААР**
  - 9.1 Капитал банк ХХК дахь банкны эрх хүлээн авагчаас нэхэмжилсэн өр төлбөрийг төлүүлэхээр авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ
  - 9.2 Чингис хаан банк ХХК-иас нэхэмжилсэн өр төлбөрийг барагдуулахаар хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ
10. **ЭРХ ЗҮЙН БАРИМТ БИЧГИЙН ХЭРЭГЖИЛТ, ХЯНАЛТ**
  - 10.1 Хөгжлийн бодлого, мөрийн хөтөлбөр, үндсэн чиглэлийн хэрэгжилт, хяналт
  - 10.2 Тогтоол шийдвэрийн хэрэгжилт, хяналт
  - 10.3 Нийгмийн даатгалын байгууллагын 2025 оны төлөвлөгөөний биелэлт

- 11. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЦАХИМЖУУЛАЛТ, ХӨГЖҮҮЛЭЛТ, ХҮРТЭЭМЖ**
  - 11.1 Мэдээллийн нэгдсэн системийн шинэчлэлт
  - 11.2 Нийгмийн даатгалын үйлчилгээний цахимжуулалт
- 12. ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН МАГАДЛАЛ**
- 13. ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ**
  - 13.1 Дээд газрын хяналт шалгалт
  - 13.2 Төлөвлөгөөт хяналт шалгалт
  - 13.3 Төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалт
  - 13.4 Нийгмийн хамгааллын хяналт шалгалт
- 14. МЭДЭЭЛЛИЙН ИЛ ТОД БАЙДАЛ, СУРГАЛТ, СУРТАЛЧИЛГАА, ОЛОН НИЙТТЭЙ ХАРИЛЦАХ**
  - 14.1 Мэдээллийн ил тод байдал
  - 14.2 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт
  - 14.3 Сургалт, сурталчилгаа, олон нийттэй харилцах
  - 14.4 Лавлах үйлчилгээ
- 15. ГАДААД ХАРИЛЦАА, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА, ТҮНШЛЭЛ**
- 16. ДОТООД ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА**
  - 16.1 Хүний нөөц
  - 16.2 Үйл ажиллагааны зардал
- 17. ДҮГНЭЛТ**

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

Товчлол	Тайлал
АА	Ажлын алба
ААНБ	Аж ахуйн нэгж, байгууллага
АО	Ажил олгогч
ББСБ	Банк бус санхүүгийн байгууллага
ГБХНХЯ	Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам
ЗГ	Засгийн газар
ЗХХАУНС	Захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн сан
КБЭХА	Капитал банк ХХК дахь банкны эрх хүлээн авагч
МБ	Монголбанк
МУ	Монгол улс
МУИС	Монгол улсын их сургууль
МХ	Мэргэжлийн хороо
МҮЭХ	Монголын үйлдвэрчний эвлэлүүдийн холбоо
МҮОНРТ	Монголын үндэсний олон нийтийн радио телевиз
НД	Нийгмийн даатгал
НББХ	Нийгмийн бодлогын байнгын хороо
НДБ	Нийгмийн даатгалын байгууллага
НДГ	Нийгмийн даатгалын газар
НДЕГ	Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар
НДС	Нийгмийн даатгалын сан
НДШ	Нийгмийн даатгалын шимтгэл
НДҮЗ	Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл
НДСЧҮ	Нийгмийн даатгалын сангийн чөлөөт үлдэгдэл
ОНХЗ	Олон нийтийн хяналтын зөвлөл
ҮАГ	Үндэсний аудитын газар
ҮСХ	Үндэсний статистикийн хороо
УИХ	Улсын Их Хурал
ҮОМШӨ	Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчин
СЗХ	Санхүүгийн зохицуулах хороо
СЭЗИС	Санхүү, эдийн засгийн их сургууль
ТББ	Төрийн бус байгууллага
ТДНД	Тэтгэврийн даатгалын нэрийн данс
ТДС	Тэтгэврийн даатгалын сан
ТНС	Тэтгэврийн нөөц сан
ХААИС	Хөдөө аж ахуйн их сургууль
ХЗДХЯ	Хууль зүй, дотоод хэргийн яам
ХЧТА	Хөдөлмөрийн чадвар түр алдалт
ЦХТАО	Цалин хөлс, түүнтэй адилтгах орлого

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгтийн
дугаар

Хүснэгтийн нэр

Хүснэгт 1.	НДҮЗ-ийн хуралдааны мэдээлэл
Хүснэгт 2.	НДҮЗ-ийн баталсан тогтоол
Хүснэгт 3.	ЗХХАУНС-д бүртгүүлсэн тогтоол
Хүснэгт 4.	МХ-ны хуралдааны мэдээлэл
Хүснэгт 5.	МХ-ны гишүүдийн НД-ын чиглэлээр хийсэн бүтээлүүд
Хүснэгт 6.	НДС-ийн орлогын биелэлт, төрлөөр
Хүснэгт 7.	НДС-ийн орлогын гүйцэтгэл, сангаар
Хүснэгт 8.	НДС-ийн зарлагын гүйцэтгэл, сангаар
Хүснэгт 9.	НДС-аар үйлчлүүлсэн хүний тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн
Хүснэгт 10.	Тэтгэвэр авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн
Хүснэгт 11.	Тэтгэмж авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн
Хүснэгт 12.	ҮОМШӨ-ний тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн
Хүснэгт 13.	Үнэт цаасны хүүгийн тооцоолол
Хүснэгт 14.	Хуралдаан, уулзалтын мэдээлэл
Хүснэгт 15.	ТНС-ийн харилцах дансны үлдэгдэл
Хүснэгт 16.	2025 оны жилийн эцсийн авлага барагдуулалтын мэдээ
Хүснэгт 17.	НД-ын санхүүжилт 2020-2025 он
Хүснэгт 18.	Өр төлбөр барагдуулалт
Хүснэгт 19.	НДС-ийн нэхэмжилсэн төлбөрт хүлээн авсан болон борлуулсанх өрөнгө
Хүснэгт 20.	НДС-ийн нэхэмжилсэн төлбөрт хүлээн авсан хөрөнгө
Хүснэгт 21.	Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт
Хүснэгт 22.	Хяналтад авсан шийдвэрийн заалтууд
Хүснэгт 23.	Хууль, тогтоол, шийдвэрийн биелэлт
Хүснэгт 24.	Нийт хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоолгосон хүний тоо
Хүснэгт 25.	Хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг шийдвэрлэсэн байдал
Хүснэгт 26.	Хөдөлмөрийн чадвар алдалтын шалтгаан
Хүснэгт 27.	Шалгалтад хамрагдсан аймаг, дүүргийн тоон үзүүлэлт
Хүснэгт 28.	Шалгалтаар илэрсэн төлбөр зөрчил
Хүснэгт 29.	Дотоодын хяналт шалгалтын тайлангийн нэгтгэл
Хүснэгт 30.	Ажилгүйдлийн даатгалын сангийн илэрсэн зөрчил
Хүснэгт 31.	Мэдээллийн ил тод, нээлттэй байдал
Хүснэгт 32.	Мэдээлэл байршуулалт
Хүснэгт 33.	НД-ын салбарын албан хаагчдын бүтэц, албан тушаалын ангилал
Хүснэгт 34.	НД-ын салбарын албан хаагчдын боловсрол, мэргэжил, нас хүйсийн мэдээлэл

ГРАФИКИЙН ЖАГСААЛТ

Графикийн дугаар

Графикийн нэр

График 1.	НДБ-ын тогтолцоо
График 2.	МХ-ны бүтэц, бүрэлдэхүүн
График 3.	НДС-ийн төсөв
График 4.	НДС-ийн орлогын бүтэц, эзлэх хувь
График 5.	Тэтгэврийн зарлага
График 6.	Тэтгэвэр авагчдын бүтэц
График 7.	Тэтгэврийн хэмжээ
График 8.	Тэтгэмжийн зарлага
График 9.	ҮОМШӨ-ний даатгалын сангийн зарлага
График 10.	Ажилгүйдлийн тэтгэмж авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн
График 11.	НДС-ийн мөнгөн хадгаламжийн хүүгийн орлого
График 12.	Хуримтлалын сангийн бүтэц
График 13.	НД-ын хамралт
График 14.	НДС-ийн харилцах, хадгаламжийн дансны үлдэгдэл
График 15.	НДШ-ийн өр, авлага
График 16.	Борлуулсан хөрөнгө
График 17.	Өр төлбөр барагдуулалтын явц
График 18.	НДС болон нийгмийн халамжийн сангаас тэтгэвэр авагч
График 19.	НДБ-ын үйл ажиллагааны зардал

ЗУРГИЙН ТАЙЛБАР

Зургийн дугаар

Зургийн нэр

Зураг 1.	НДҮЗ-ийн бүрэлдэхүүн
Зураг 2.	МХ-ны хуралдаан
Зураг 3.	Хяналтын зөвлөлөөс хийсэн сургалт
Зураг 4.	ОНХЗ-ийн уулзалт
Зураг 5.	Миний тэтгэврийн мөнгөн хуримтлал
Зураг 6.	НДШ-ийн авлага, өмчийн хэлбэрээр
Зураг 7.	Олон жилийн насжилттай, өндөр дүнтэй авлага
Зураг 8.	НДЕГ-т хийсэн сургалт

ХАВСРАЛТЫН ЖАГСААЛТ

Хавсралтын дугаар

Хавсралтын нэр

Хавсралт 1.	МУ-ын урт хугацааны “Алсын хараа-2050” бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт
Хавсралт 2.	МУ-ыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлийн хэрэгжилт
Хавсралт 3.	ЗГ-ын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн биелэлт
Хавсралт 4.	МУ-ын хөгжлийн 2025 оны төлөвлөгөөний хэрэгжилт
Хавсралт 5.	Хууль тогтоомж, тогтоол шийдвэрийн хэрэгжилт
Хавсралт 6.	Шилэн дансны хуулийн хэрэгжилт
Хавсралт 7.	Байгууллагын ил тод байдлын үнэлгээний тайлан
Хавсралт 8.	Байгууллагын 2025 оны жилийн эцсийн гүйцэтгэлийн тайлан
Хавсралт 9.	НДБ-ын 2025 оны санхүүгийн аудитлагдсан тайлан

ӨМНӨХ ҮГ

НДҮЗ-ийн 2025 оны үйл ажиллагааны тайланг танилцуулж байна.

НДҮЗ нь УИХ-аас томилогддог, НД-ын тогтолцооны удирдах дээд байгууллага бөгөөд 2025 онд төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчмыг удирдлага болгож, НД-ын хууль тогтоомжуудад заасан бүрэн эрх, чиг үүргийнхээ хүрээнд НД-ын талаарх төрийн бодлого, хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэн НД-ын салбарыг нэгдсэн удирдлагаар хангаж ажиллалаа.

Тайлангийн хугацаанд НДҮЗ нь НД-ын талаар төрөөс баримтлах бодлого, НД-ын багц хууль, холбогдох бусад хууль тогтоомж, УИХ, ЗГ-аас баталсан дунд болон урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдэд НД-ын чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний хэрэгжилтийг хангахтай холбоотой дүрэм, журам, зөвлөмж, аргачлал, батлах, хяналт тавих, ЗГ-ын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт НД-ын чиглэлээр тусгагдсан зорилтын хэрэгжилтийг зохион байгуулах, НДС-ийн орлого, зарлага, НДС-ийн болон салбарын үйл ажиллагаа, хөрөнгө оруулалтын зардлын төсвийг хэлэлцэх, дүгнэлт гаргах, НД-ын хамралтыг нэмэгдүүлэх, сангийн орлого бүрдүүлэх, тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, зардлыг хугацаанд нь олгох, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулахад чиглэсэн зохицуулалтыг хийж, иргэн, даатгуулагч, үйлчлүүлэгчдийн НД-ын талаарх хууль эрх зүйн мэдлэгийг дээшлүүлэх, тэдний эрх ашгийг хамгаалах чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд чиглэгдсэн олон арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүллээ.

НД-ын хууль эрх зүйн шинэчлэлийн хүрээнд Нийгмийн даатгалын багц хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, холбогдох бусад хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай, Хувийн нэмэлт тэтгэврийн тухай зэрэг хуулийн төслүүдийг боловсруулаад байгаа бөгөөд Хувийн нэмэлт тэтгэврийн тухай хуулийг УИХ-д өргөн бариад байна. Энэхүү хуулийн төсөл нь МУ-д тэтгэврийн олон давхаргат тогтолцоог нэвтрүүлэх, даатгуулагч олон эх үүсвэр бүхий тэтгэврийн орлоготой байх нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор төрийн бус өмчид тулгуурласан сайн дурын, хувийн нэмэлт тэтгэврийн үйл ажиллагаа явуулах эрх зүйн үндсийг тогтоож, хувийн нэмэлт тэтгэврийн санг бүрдүүлэх, зарцуулах, хяналт тавихтай холбоотой харилцааг зохицуулах юм.

НДС-д 2025 онд 5.2 их наяд төгрөгийн орлого хуримтлуулж, 723.5 мянган хүнд 5.8 их наяд төгрөгийн тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, зардал олголоо. Жилийн эцсийн байдлаар НД-ын мэдээллийн санд 63.8 мянган АО, 1.2 сая албан журмаар, 170.0 мянган сайн дураар даатгуулагч бүртгэгдсэн нь НД-ын хамралт өмнөх оноос нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна.

2025 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн 505.6 мянган тэтгэвэр авагчийн тэтгэврийг 6.0 хувиар нэмэгдүүлснээр бүрэн тэтгэврийн доод хэмжээ 689.0 мянган төгрөг, хувь тэнцүүлэн тогтоосон тэтгэврийн доод хэмжээ 572.0 мянган төгрөг болж, дундаж тэтгэвэр 870.9 мянган төгрөгт хүрч, тэтгэврийн нэмэгдэлд 300.1 тэрбум төгрөг зарцуулсан. Мөн 0-3 насны хүүхдээ асарч байгаа 16.9 мянган эх, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ асарч байгаа 3.9 мянган эх /эцэг болон 55.2 мянган малчны тэтгэврийн болон тэтгэмжийн даатгалын шимтгэлийн 50 хувийг улсын төсвөөс болон тэтгэмжийн даатгалын сангаас хариуцан төлж, нийгмийн даатгалд хамруулав. Нийгмийн даатгалын сангаас өндөр насны тэтгэвэр авч байгаа 3.6 мянган хүний тэтгэврийн хэмжээг нас барсан нөхөр /эхнэр/-ийн авч байсан тэтгэврийн 20.0 хувиар нэмэгдүүлэв.

Тайлангийн хугацаанд НДСЧҮ-ээс 700.0 тэрбум төгрөгийг мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр системийн нөлөө бүхий арилжааны 4 банканд 15.0 хувийн хүүтэй байршуулснаар 70.2 тэрбум төгрөгийн хүүгийн орлогоор сангийн хөрөнгийг арвижуулсан байна. ЗГ-ын үнэт цаасны хүүгийн орлого 27.0 тэрбум төгрөг орж, НДС-г нэмэгдүүллээ.

Нас барсан даатгуулагчийн болон амьгүй донор болж эс, эд, эрхтнээ бусдад шилжүүлсэн даатгуулагчийн ар гэрт олгох тэтгэмжийн хэмжээг буяны зан үйлийн зардлын өсөлттэй уялдуулж 3.0-4.5 сая төгрөг болгон тус тус 1.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлсэн нь тэдний гэр бүлд нь тохиолдсон санхүүгийн эрсдэлийг хуваалцах чухал шийдвэр болов.

НДҮЗ нь тайлангийн хугацаанд нийт 6 удаа хуралдаж, 29 асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэж, 25 тогтоол батлан гаргасан бөгөөд нийтээр заавал дагаж мөрдүүлэх 4 тогтоолыг ЗХХАУНС-д бүртгүүлэв. МХ нийтдээ 7 удаа хуралдаж 13 асуудлыг хэлэлцэж, дүгнэлт зөвлөмж, санал гаргаж, холбогдох газруудад хүргүүлсэн байна. ОНХЗ 5 удаа хуралдаж, 16 дүгнэлт, 22 зөвлөмжийг гаргаж, НДСЧҮ-ийг санхүүгийн хэрэгсэлд оруулах үйл ажиллагаа, НДС-ийн болон НДБ-ын үйл ажиллагааны төсвийн гүйцэтгэлд байнгын хяналт тавьж ажиллалаа.

НД-ын харилцаанд оролцогч, хамтран ажилласан ЗГ, АО, даатгуулагч талуудад талархал дэвшүүлье.

ГЭР БҮЛ, ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН САЙД,
НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА Т.АУБАКИР

1.АЛСЫН ХАРАА, ЭРХЭМ ЗОРИЛГО, ТЭРГҮҮЛЭХ ЗОРИЛТ

Нийгмийн түншлэгч талуудын тэгш оролцоог хангаж, нийгмийн даатгалын хамрах хүрээг нэмэгдүүлж, нийгмийн даатгалын тогтолцоонд хувийн хэвшлийн оролцоог дэмжин, нийгмийн даатгалын сангуудын бие даасан байдал, удирдлага, засаглалыг сайжруулж, бүх нийтийн насан туршийн нийгмийн баталгааг хангахуйц нийгмийн даатгалын бие даасан тогтолцоог бий болгон хөгжүүлнэ.

Нийгмийн даатгалын үйл ажиллагаанд оролцогч талуудын тэгш оролцоотойгоор нийгмийн даатгалын эрх зүйн орчин, тогтолцоо, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгож, төрөөс баримталж буй бодлого, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангаж, хүн амын насжилт, хөдөлмөр эрхлэлт, тэтгэвэр, тэтгэмж авагчдын тоо, нийгэм, эдийн засаг, хүн ам зүйн хүчин зүйлтэй уялдуулан тэтгэврийн даатгалын тогтолцоог шинэчилж, олон давхаргат тогтолцоог бий болгох, хүн амыг нийгмийн даатгалд хамруулах, нийгмийн даатгалын сангийн мөнгөн хөрөнгийг өсгөн арвижуулах, нийгмийн даатгалын үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулан, иргэдийнхээ нийгмийн баталгааг хангана.

Даатгуулагч, ажил олгогч, Засгийн газрын нийгмийн даатгалын үйл ажиллагаанд тэгш оролцох боломж, нөхцөлийг хангаж, нийгмийн даатгалын хууль, тогтоомжийн хэрэгжилт, нийгмийн даатгалын сангийн орлого, зарлагад хяналт тавьж, нийгмийн даатгалын үйлчилгээг чанартай, хүртээмжтэй зохион байгуулах, даатгуулагчийн эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалах, нийгмийн даатгалтай холбоотой асуудлыг хамтын удирдлагын хүрээнд олонхын саналаар шийдвэрлэж, гаргасан эрх зүйн баримт бичгийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллана.

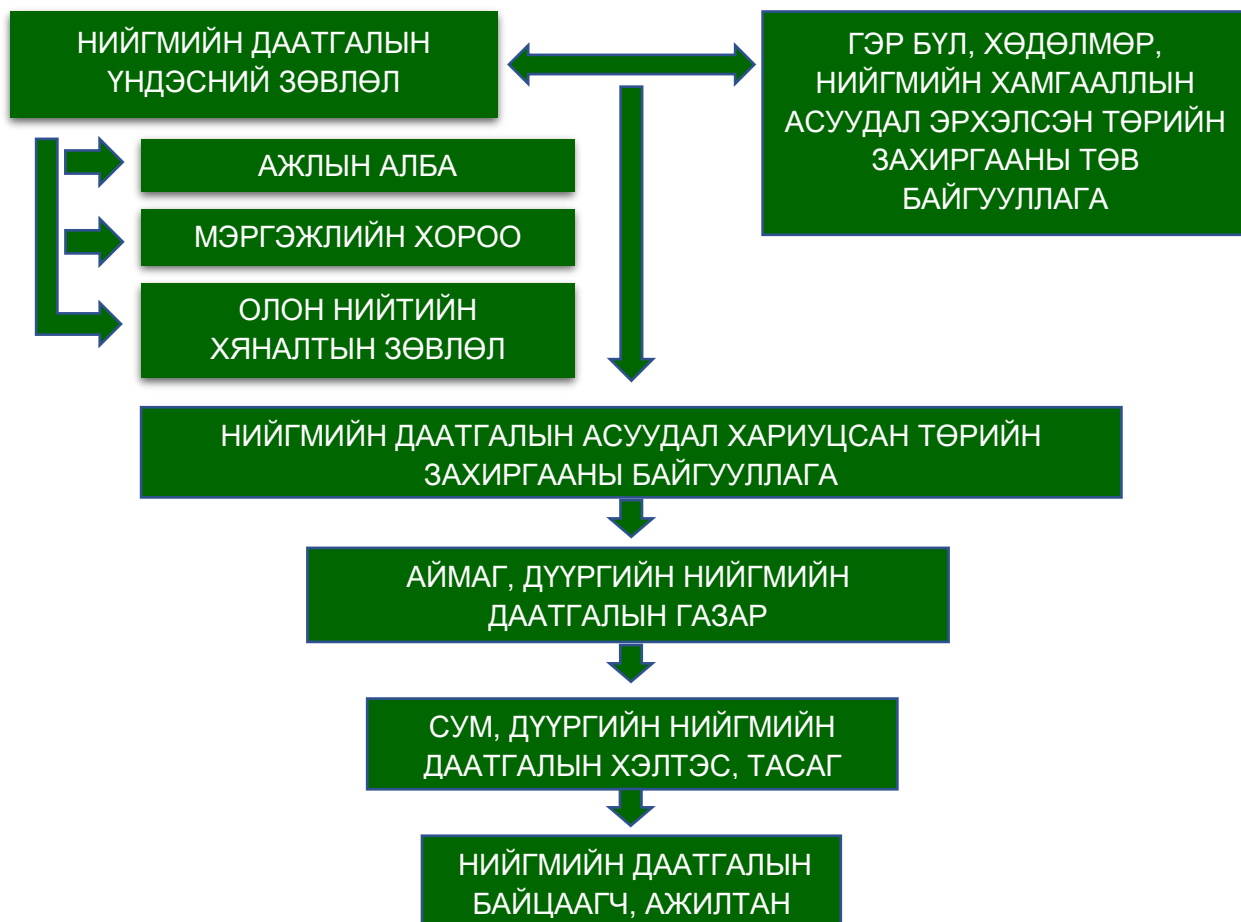
2. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ТОГТОЛЦОО

Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн 34 дүгээр зүйлийн 34.1 дэх хэсэгт “Нийгмийн даатгалын байгууллагын тогтолцоо нь Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, нийгмийн даатгалын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, аймаг, нийслэл, дүүргийн нийгмийн даатгалын газар, сум, дүүргийн тасаг, нийгмийн даатгалын байцаагч, ажилтнаас бүрдэнэ” гэж заасан.

НДҮЗ нь ЗГ, даатгуулагч, АО-ийг төлөөлсөн нийт 9 гишүүнтэй бөгөөд АА нь 9 орон тоотойгоор НДҮЗ-ийн бүрэн эрх, үйл ажиллагааг хэвийн явуулах, НД-ын асуудлаар шийдвэр гаргахад шаардлагатай мэдээлэл, судалгаа, дүгнэлт гаргуулах, хэрэгжилтийг хангуулах, хяналт тавих чиг үүрэгтэй ажиллаж байна. НД-ын бодлогын хэрэгжилтийг хангах, НД-ын үйлчилгээг иргэд даатгуулагчдад үзүүлэх чиг үүрэг бүхий нийт 1285 алба хаагч, улсын байцаагчид салбарын хэмжээнд ажиллаж байна.

Мөн НДҮЗ-ийн дэргэд НДБ-ын хуулиар олгогдсон бүрэн эрхээ хэрэгжүүлж, нийгмийн даатгалын аливаа асуудлаар шийдвэр гаргахад мэргэжлийн зөвлөгөө, дүгнэлт гаргах чиг үүрэгтэй орон тооны бус 9 гишүүнтэй МХ, НДС-ийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих орон тооны бус 7 гишүүнтэй ОНХЗ тус тус ажиллаж байна.

График 1. НДБ-ын тогтолцоо

3. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ЗӨВЛӨЛИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

3.1 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн бүрэн эрх

НД-ын хууль тогтоомжийн дагуу ЗГ, АО, даатгуулагчдын эрх ашгийг хамгаалсан тэгш оролцоотой, бие даасан, орлогоороо зарлагаа нөхөж ажиллах даатгалын санг бүрдүүлэн, НДС-ийн тогтвортой үйл ажиллагаа, удирдлага зохион байгуулалтыг хянаж, нэгдсэн удирдлагаар хангах зорилго бүхий НДҮЗ-тэй байхаар хуульчилсан.

Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.9 дэх хэсэг, УИХ-ын НББХ-ны 2024 оны 01 дүгээр тогтоолоор батлагдсан НДҮЗ-ийн дүрмийн 3 дугаар зүйлийн 3.1 дэх хэсэгт заасны дагуу НДҮЗ дараах бүрэн эрхийг хэрэгжүүлдэг. Үүнд:

- НД-ын хууль тогтоомжийн хэрэгжилт, НД-ын үйл ажиллагааг сайжруулах чиглэлээр шийдвэр гаргах, санал, дүгнэлт өгөх;
- НД-ын хууль тогтоомжийн биелэлтэд хяналт тавих;
- Үндэсний зөвлөлийн бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой болон НД-ын хууль тогтоомжид заасны дагуу тогтоол, дүрэм, журам, аргачлал батлах, зөвлөмж гаргах;
- НД-ын хууль тогтоомжид өөрчлөлт оруулах асуудлаар санал боловсруулж, холбогдох байгууллагаар шийдвэрлүүлэх;
- НДС-ийн хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны талаарх тайлан, мэдээллийг хэлэлцэн, дүгнэлт, шийдвэр гаргах;
- НДС-ийн төсвийн төсөл, төсөөлөл, төсвийн хүрээний мэдэгдлийн төсөлд санал өгөх, төсвийн гүйцэтгэлд хяналт тавих;
- НДС-аас олгох тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, зардлын төлбөрийн хэмжээг өөрчлөх, сангийн чөлөөт мөнгөн үлдэгдлийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах талаар НД-ын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагаас боловсруулсан тооцоо судалгаа, саналыг хянаж, санал, дүгнэлт гаргах;
- НД-ын хамрах хүрээг өргөжүүлэх, сангийн хөрөнгийг өсгөн арвижуулах, НД-ын талаарх олон нийтийн итгэл, үнэмшлийг дээшлүүлэх, НДБ-ын үйл ажиллагаа, мэдээллийн технологи, програм хангамж, НД-ын үйлчилгээг сайжруулахад санал, дүгнэлт өгөх;
- Эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөл болон Маргаан хянан шийдвэрлэх зөвлөлийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих, боловсронгуй болгох талаар санал боловсруулах;
- АО, даатгуулагч, иргэдээс ирүүлсэн санал, өргөдөл, гомдлыг шийдвэрлэх, НДБ-д зөвлөмж, чиглэл өгөх;
- АА, МХ, ОНХЗ-ийг удирдлага, чиг үүргээр хангаж ажиллах;
- НДС-ийн төсвийн орлого, зарлагад хийх хяналт шалгалтад МХ, ОНХЗ-ийг оролцуулах;
- НД-ын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагаас Үндэсний зөвлөлийн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай дэмжлэг, мэдээлэл, судалгаа авах зэрэг болно.

3.2 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн бүрэлдэхүүн

Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.1, 35.2 дахь хэсэгт НДҮЗ-ийн дарга, гишүүдийг талуудын санал болгосноор УИХ нэр дэвшигчийн сонсгол хийж, 6 жилийн хугацаагаар томилох бөгөөд дараах бүрэлдэхүүнтэй байна:

1. ЗГ-ыг төлөөлж хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын, санхүү, төсвийн, хууль зүйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас тус бүр нэг хүн;
2. Даатгуулагчийг төлөөлж даатгуулагчийн олонхын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалсан үйлдвэрчний эвлэлээс гурван хүн;
3. АО-ийг төлөөлж ажил олгогчийн олонхын эрх, хууль ёсны ашиг сонирхлыг хамгаалсан байгууллагаас гурван хүн;

Зураг 1. НДҮЗ-ийн бүрэлдэхүүн

3.3 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн хуралдаан, шийдвэр

Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.10 дахь хэсэг, УИХ-ын НББХ-ны 2024 оны 01 дүгээр тогтоолоор батлагдсан НДҮЗ-ийн дүрмийн 2 дугаар зүйлийн 2.1 дэх хэсэгт “Үндэсний зөвлөлийн үйл ажиллагааны үндсэн хэлбэр нь хуралдаан байна” гэж, мөн хуулийн 35.11 дэх хэсэгт “Үндэсний зөвлөл гишүүдийн гуравны хоёроос доошгүй ирцтэйгээр улирал бүр хуралдана” гэж тус тус заасны дагуу НДҮЗ нь тайлангийн хугацаанд нийт 6 удаа хуралдав.

№	Огноо	Хэлэлцэж, шийдвэрлэсэн асуудлууд	Ирц
1.	2025.01.27	<p>1.КБЭХА болон Чингис хаан банкнаас нэхэмжилсэн өр төлбөрийг барагдуулах талаар хийж байгаа ажилтай танилцаж, эрчимжүүлэх үүрэг даалгавар өглөө.</p> <p>2.“Нэрийн дансыг нээх, бүртгэх, хөтлөх, даатгуулагчийн гарааны үлдэгдлийг тооцохтой холбогдсон харилцааг зохицуулах журам”-ын шинэчилсэн төслийг хэлэлцэж, баталлаа.</p> <p>3.Тэтгэвэр авах дундаж хугацааны илэрхийлэл “К”-ийг 2025 онд эмэгтэй даатгуулагчид 22 жил, эрэгтэй даатгуулагчид 15 жил байхаар тогтоов.</p> <p>4.“Тэтгэврийн даатгалын нэрийн дансны 2024 оны орлогод тооцох хүүгийн хэмжээг тогтоох тухай” НДҮЗ-ийн тогтоолын төслийг хэлэлцээд, хойшлуулахаар шийдвэрлэв.</p> <p>5.“Нийгмийн даатгалын сангийн чөлөөт үлдэгдлийг арилжааны банканд байршуулах мөнгөн хадгаламжийн 2025 оны хүүгийн доод хэмжээг батлах тухай” НДҮЗ-ийн тогтоолын төслийг хэлэлцээд МХ-ны дүгнэлт гарсны дараа дахин хэлэлцэхээр хойшлуулав.</p> <p>6.НДҮЗ-ийн дэргэдэх орон тооны бус МХ-ны 2025 оны ажлын төлөвлөгөөг хэлэлцэж батлав.</p> <p>7.Орон тооны бус ОНХЗ-ийн 2025 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг хэлэлцэж, батлав.</p>	88.8%
2.	2025.02.07	<p>1.КБЭХА болон Чингис хаан банкнаас нэхэмжилсэн өр төлбөрийг барагдуулах талаар хийж байгаа ажилтай танилцаж, эрчимжүүлэх үүрэг даалгавар өглөө.</p> <p>2. 2025 онд НДСЧҮ-ээс арилжааны банканд байршуулах мөнгөн хадгаламжийн хүүгийн доод хэмжээг 11.4 хувиар тогтоов.</p> <p>3.“Тэтгэврийн даатгалын нэрийн дансны 2024 оны орлогод тооцох хүүгийн хэмжээг тогтоох тухай” НДҮЗ-ийн тогтоолын төслийг дараагийн хуралдаанаар хэлэлцэхээр дахин хойшлуулав.</p> <p>4.Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний 2025 оны төлөвлөгөөг хэлэлцэж, батлав.</p>	100.0%
3.	2025.02.24	<p>1.МХ, ОНХЗ-ийн гишүүдийн МБ, СЗХ-нд хийсэн уулзалтын дүнг сонсов.</p> <p>2.НДСЧҮ-ээс ЗГ-ын үнэт цаасанд байршуулах хөрөнгийн талаар ГБХНХЯ-аас ирүүлсэн саналд МХ-оос өгсөн дүгнэлттэй танилцав.</p> <p>3.“Засгийн газрын үнэт цаас худалдан авах хөрөнгийн хэмжээг батлах тухай” ЗГ-ын тогтоолын төсөлтэй танилцаж, 300.0 хүртэлх тэрбум төгрөгөөр ЗГ-ын үнэт цаас худалдан авахыг дэмжив.</p> <p>4.НДСЧҮ-ээс 2025 онд арилжааны банканд мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр байршуулах хөрөнгийн хэмжээг 700.0 тэрбум төгрөгөөр батлав.</p>	88.8%
4.	2025.03.24 /НДҮЗ-ийн хуралдааны журмын	<p>1.НДСЧҮ-ийг арилжааны банканд байршуулах мөнгөн хадгаламжийн хүүгийн доод хэмжээ тогтоох тухай МХ-ны дүгнэлт, зөвлөмжтэй танилцав.</p>	100%

8.1.4	дэх заалт/	2.МБ-ны бодлогын хүү өөрчлөгдсөнтэй холбоотойгоор НДСЧҮ-ийг арилжааны банканд байршуулах мөнгөн хадгаламжийн 2025 оны хүүгийн доод хэмжээг жилийн 14.2 хувиар шинэчлэн батлав.	
5.	2025.07.23	<p>1.ТДНД-ны 2024 оны орлогод тооцох хүүгийн хэмжээг 11.34 хувиар тогтоов.</p> <p>2.Нас барсан даатгуулагчийн гэр бүлийн гишүүнд олгох тэтгэмжийг 3.0, амьгүй донор болж эс, эд, эрхтнээ бусдад шилжүүлсэн даатгуулагчийн ар гэрт олгох тэтгэмжийн хэмжээг 4.5 сая төгрөг болгон шинэчлэн тогтоож, тус тус 1.0 сая төгрөгөөр нэмэх шийдвэр гаргалаа.</p> <p>3.Сэргээн засах болон сувиллын тусламж, үйлчилгээний төлбөрийн ҮОМШӨ-ний даатгалын сангаас олгох хэмжээг нэг ор хоногт 110.0 мянган төгрөгөөр тогтоов.</p> <p>4.НДБ-ын үйл ажиллагаанд хэрэглэх тооны тайлан, мэдээлэл судалгааны баримт бичгийн 14, НДШ төлөлт, тэтгэвэр тогтоолт, олголттой холбоотой мэдээлэл лавлагааны баримт бичгийн 10, нийт 24 төрлийн маягтын загвартай танилцаад баталж, хэрэглэхийг НДЕГ-т зөвшөөрлөө.</p> <p>5.НДЕГ-аас оруулсан НДС-ийн 2026 оны төсвийн төсөл, 2027-2028 оны төсөөллийн жилд НД-ын 4 санд 6.0-6.7 их наяд төгрөгийн орлого бүрдэхээр, үүнээс улсын төсвөөс 3.0-3.2 их наяд төгрөг авахаар, сангийн зарлагыг 7.2-8.8 их наяд төгрөгөөр тус тус тооцсон тооцооллуудтай танилцав.</p> <p>6.Чингис хаан банкнаас 2.4 тэрбум төгрөгийн үнэлгээтэй 8, Капитал банкнаас 1.2 тэрбум төгрөгийн үнэлгээтэй 9 ширхэг үл хөдлөх хөрөнгийг НДС-ийн нэхэмжилсэн өр төлбөрт тооцон авахыг НДЕГ-т зөвшөөрөв.</p>	77.7%
6.	2025.12.22	<p>1.НДС-ийн 2025 оны хагас жилийн санхүү, төсвийн гүйцэтгэлийн тайланг сонсож, 33 НДБ-ыг хамруулсан нэгдсэн гүйцэтгэлээр НДС орлого 3.3, зарлага 2.9 их наяд төгрөгт хүрсэн тухай тайлантай танилцлаа.</p> <p>2."Даатгуулагчид тусламж, үйлчилгээ үзүүлэх сэргээн засах төв болон сувиллыг сонгох, гэрээ байгуулах, санхүүжүүлэх, тусламж, үйлчилгээний чанарт хяналт тавих журам"-ыг баталсан НДҮЗ-ийн тогтоолыг НД-ын багц хуульд нийцүүлэн хүчингүй болгов.</p> <p>3."Нийгмийн даатгалын төлөөлөгч ажиллуулах тухай журам"-ыг баталсан НДҮЗ-ийн тогтоолыг НД-ын багц хуульд нийцүүлэн хүчингүй болгов.</p> <p>4."Нийгмийн даатгалын сангийн авлагад үл хөдлөх хөрөнгө хүлээн авах, хадгалах, хамгаалах, ашиглах, түрээслүүлэх, худалдан борлуулах журам"-ыг шинэчлэн батлав.</p> <p>5.Капитал банкнаас 5.3 тэрбум төгрөгийн үнэлгээтэй 2 ширхэг үл хөдлөх хөрөнгийг НДС-ийн нэхэмжилсэн өр төлбөрт тооцон авахыг НДЕГ-т зөвшөөрөв.</p> <p>6.НДСЧҮ-ээс банкны системд нөлөө бүхий арилжааны банканд мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр байршуулахад хэрэглэх "Мөнгөн хадгаламжийн гэрээний загвар"-ыг шинэчлэн батлав.</p> <p>7.ТНС-ийн хөрөнгийг арилжааны банканд мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр байршуулахад хэрэглэх "Мөнгөн хадгаламжийн гэрээний загвар"-ыг батлав.</p> <p>8.НДҮЗ-ийн дэд даргаар АО-ийг төлөөлсөн гишүүн Э.Энхжаргалыг томилгов.</p>	100.0%

НДҮЗ-ийн 2023 оны 17 дугаар тогтоолоор баталсан "Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн хуралдааны журам"-ын дагуу хуралдаанаар хэлэлцүүлэх асуудлын танилцуулга, тогтоолын төслийг ГБХНХЯ-ны холбогдох газар, хэлтэс, НДЕГ-аас хүлээн авч, хянаж НДҮЗ-ийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэх ажлыг АА зохион байгуулан ажиллалаа.

Тайлангийн хугацаанд НДҮЗ нь нийтдээ 29 асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэж, 25 тогтоол батлан гаргасан.

Хүснэгт 2. НДҮЗ-ийн баталсан тогтоол*

Тогтоолын дугаар	Тогтоолын нэр
01	Журам батлах тухай. (Нэрийн дансыг нээх, бүртгэх, хөтлөх, даатгуулагчийн гарааны үлдэгдлийг тооцохтой холбогдсон харилцааг зохицуулсан журам)
02	Тэтгэвэр авах дундаж хугацааны илэрхийллийг тогтоох тухай.
03	Төлөвлөгөө батлах тухай. (Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн дэргэдэх орон тооны бус мэргэжлийн хорооны 2025 оны ажлын төлөвлөгөө)
04	Төлөвлөгөө батлах тухай. (Орон тооны бус олон нийтийн хяналтын зөвлөлийн 2025 оны ажлын төлөвлөгөө)
05	Мөнгөн хадгаламжийн 2025 оны хүүгийн доод хэмжээг батлах тухай.
06	Төлөвлөгөө батлах тухай. (Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас санхүүжүүлэх, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний 2025 оны төлөвлөгөө)
07	Хөрөнгийн хэмжээг тогтоох тухай. (НДСЧҮ-ээс арилжааны банканд 2025 онд хадгаламж хэлбэрээр байршуулах хөрөнгө)
08	Мөнгөн хадгаламжийн 2025 оны хүүгийн доод хэмжээг шинэчлэн батлах тухай.
10	Нэрийн дансны 2024 оны орлогод тооцох хүүгийн хэмжээг тогтоох тухай.
11	Нас барсан даатгуулагчийн гэр бүлийн гишүүнд олгох тэтгэмжийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай.
12	Сэргээн засах болон сувиллын тусламж, үйлчилгээний төлбөрийн үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас олгох хэмжээг тогтоох тухай.
13	Өр төлбөрт хөрөнгө хүлээн авах тухай.
15	Төлөвлөгөөнд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай. (Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас санхүүжүүлэх, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний 2025 оны төлөвлөгөө)
19	Журам шинэчлэн батлах тухай. (Нийгмийн даатгалын сангийн авлагад үл хөдлөх хөрөнгө хүлээн авах, хадгалах, хамгаалах, ашиглах, түрээслүүлэх, худалдан борлуулах журам)
20	Өр төлбөрт хөрөнгө хүлээн авах тухай.
21	Мөнгөн хадгаламжийн гэрээний загвар шинэчлэн батлах тухай. (Нийгмийн даатгалын сангийн чөлөөт үлдэгдлийг арилжааны банканд байршуулах мөнгөн хадгаламжийн гэрээний загвар)
22	Мөнгөн хадгаламжийн гэрээний загвар батлах тухай. (Тэтгэврийн нөөц сангийн хөрөнгийг банкны системд нөлөө бүхий арилжааны банканд байршуулах мөнгөн хадгаламжийн гэрээний загвар)
24	Үндэсний зөвлөлийн дэд даргыг томилж тухай.

*Захиргааны ерөнхий хуулийн 6 дугаар бүлгийн 59 дүгээр зүйлийн 59.1 дэх хэсэгт заасан НДҮЗ-ийн дотоод зохион байгуулалт, зохицуулалтын шинжийг агуулсан тогтоолыг оруулаагүй болно.

НДҮЗ-өөс батлан гаргасан тогтоолуудаас нийтээр заавал дагаж мөрдүүлэх 4 тогтоолыг ЗХХАУНС-д бүртгүүлэв.

№	Батлагдсан огноо	Тогтоолын дугаар	Тогтоолын нэр	Бүртгэлийн огноо, дугаар
1	2025.01.27	01	Журам батлах тухай. (Нэрийн дансыг нээх, бүртгэх, хөтлөх, даатгуулагчийн гарааны үлдэгдлийг тооцохтой холбогдсон харилцааг зохицуулсан журам)	2025.02.24 №7144
2	2025.07.23	10	Нэрийн дансны 2024 оны орлогод тооцох хүүгийн хэмжээг тогтоох тухай	2025.08.07 №7335
3	2025.07.23	11	Нас барсан даатгуулагчийн гэр бүлийн гишүүнд олгох тэтгэмжийн хэмжээг шинэчлэн тогтоох тухай	2025.08.07 №7336
4	2025.07.23	12	Сэргээн засах болон сувиллын тусламж, үйлчилгээний төлбөрийн үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас олгох хэмжээг тогтоох тухай	2025.08.07 №7337

НДС-ийн хөрөнгийг арвижуулав

НДҮЗ-ийн 05, 07, 08 дугаар тогтоолуудаар МХ-ны эрсдэлийг тооцсон мэргэжлийн дүгнэлт, зөвлөмжид үндэслэн 2025 онд НДСЧҮ-ээс мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр арилжааны банканд байршуулах хөрөнгийн дээд хэмжээг 700.0 тэрбум төгрөгөөр, хүүгийн доод хэмжээг жилийн 14.2 хувиар тус тус баталсан ба арилжааны банкуудтай хэлэлцээр хийж 15 хувийн хүүтэйгээр байршуулсан. Ингэснээр НДС-ийн хөрөнгийг 105.0 тэрбум төгрөгөөр арвижуулах боломж бүрдсэн бөгөөд тайлант оны 5-12 дугаар сарын хүү болох 70.2 тэрбум төгрөгөөр сангийн хөрөнгө нэмэгдлээ. ЗГ-ын үнэт цаасны хүү болох 27.0 тэрбум төгрөгийн өгөөжийг НДС-д оруулаад байна. Мөн НДҮЗ-ийн 22 дугаар тогтоолоор ТНС-ийн хөрөнгийг арилжааны банканд байршуулах мөнгөн хадгаламжийн гэрээний загварыг баталснаар ТНС-ийн хөрөнгийг арилжааны банканд мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр байршуулж, тус хөрөнгийг арвижуулан өсгөх боломжийг хангаж өглөө.

НДҮЗ-ийн 2025 оны 13, 20 дугаар тогтоолуудаар НДҮЗ-ийн 2021 оны 18 дугаар тогтоолоор баталсан журмын дагуу КБЭХА-аас 6.5 тэрбум төгрөгийн үнэлгээтэй 11, Чингис хаан банкнаас 2.4 тэрбум төгрөгийн үнэлгээтэй 8 ширхэг үл хөдлөх хөрөнгийг тус тус НДС-ийн нэхэмжилсэн өр төлбөрт тооцон авснаар Капитал, Чингис хаан банкнаас авах НДС-ийн авлага багасаж, орлого нэмэгдэх нөхцөл бүрдэж байна.

НД-ын үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг сайжруулж, даатгуулагч, үйлчлүүлэгчдийн эрх ашгийг хамгаалсан чухал шийдвэрүүдийг гаргав.

Монголын “Буяны зан үйлийн холбоо” ТББ-ын гаргасан буяны үйл ажиллагаа эрхэлдэг 14 ААНБ-ын үнэ тарифын судалгаанаас үзэхэд үйлчилгээний дундаж үнэ 2.9-10.9 сая төгрөг байгаа нь нас барсан даатгуулагчийн гэр бүлийн гишүүнд олгодог тэтгэмжээс 0.9-8.9 сая төгрөгөөр их байгаа юм. Иймд НДҮЗ-ийн 11 дүгээр тогтоолоор тэтгэмжийн хэмжээг буяны зан үйлийн зардлын өсөлттэй уялдуулж, нас барсан даатгуулагчийн гэр бүлийн гишүүнд олгох тэтгэмжийг 3.0, амьгүй донор болж

эс, эд, эрхтнээ бусдад шилжүүлсэн даатгуулагчийн ар гэрт олгох тэтгэмжийн хэмжээг 4.5 сая төгрөг болгон тус тус 1.0 сая төгрөгөөр нэмэгдүүлж, шинэчлэн тогтоов. Ингэснээр нас барсан даатгуулагчийг оршоох, чандарлах дундаж зардлыг бүрэн, харьцангуй өндөр зардлын 30 орчим хувийг НДС-аас бүрдүүлж, гэр бүлд нь тохиолдсон санхүүгийн эрсдэлийг бууруулах ач холбогдолтой шийдвэр болов.

НДС-аас даатгуулагчдад үзүүлдэг үйлчилгээний нэг нь ҮОМШӨ-ний даатгалын сангаас сэргээн засах сувиллын тусламж, үйлчилгээний ор хоногийн төлбөрийг олгодог. Бараа бүтээгдэхүүний үнэ, ашиглалтын болон хэрэглээний зардлууд тогтмол өсч байгаатай холбоотойгоор одоо мөрдөгдөж байгаа ор хоногийн төлбөр нь нэг даатгуулагчийн сувилалд хэвтэн эмчлүүлэхэд гардаг бодит зардалд хүрэхгүй байна. Мөн ердийн рашаан, сувиллын үнэд судалгаа хийхэд нэг ор хоногийн дундаж үнэ нь 107.1-128.6 мянган төгрөг байна. Иймд ҮОМШӨ-ний даатгалын сангаас санхүүжих сувилалд олгох нэг ор хоногийн зардлын хэмжээг 110.0 мянган төгрөг болгон нэмэгдүүлж, даатгуулагчдад үзүүлэх тусламж, үйлчилгээний чанарыг сайжруулах арга хэмжээг авлаа.

ГБХНХЯ, ҮСХ-ны санал болон МХ-ны дүгнэлт, зөвлөмжид үндэслэн ТДНД-ны 2024 оны орлогод тооцох хүүгийн хэмжээг 11.34 хувь, тэтгэвэр авах дундаж хугацааны илэрхийлэл “К” кэоффициентыг 2025 онд эмэгтэй даатгуулагчид 22 жил, эрэгтэй даатгуулагчид 15 жил байхаар тогтоов. Өндөр насны тэтгэврийг ТДНД-ны аргаар бодох 2 гол үзүүлэлтийг ийнхүү шинэчлэн тогтоосноор тухайн жилд өндөр насны тэтгэврээ энэ аргаар тогтоолгох иргэний тэтгэврийн хэмжээг бодитой тогтоох шийдвэр болж байна.

НДҮЗ-ийн 2025 оны 06 дугаар тогтоолоор ҮОМШӨ-ний даатгалын сангаас санхүүжүүлэх урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний 2025 оны төлөвлөгөөг баталж, уг арга хэмжээний зардалд 1.6 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг олголоо.

3.4 Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөлийн дэргэдэх мэргэжлийн хорооны үйл ажиллагаа

Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.17 дахь хэсэгт “Нийгмийн даатгалын байгууллагын үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, сангийн орлогыг бүрдүүлэх, зарцуулах, нийгмийн даатгалын сангийн чөлөөт үлдэгдлийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах шийдвэр гаргахад шаардлагатай судалгаа, эрсдэлийг үнэлэх, санал дүгнэлт гаргах чиг үүрэг бүхий эрсдэлийн удирдлага, актуар тооцоолол хийх, хөрөнгө оруулалт, аудитийн орон тооны бус мэргэжлийн хороог Үндэсний зөвлөлийн дэргэд ажиллуулна.” гэж заасан.

МХ нь Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль, ЗГ-ын 2024 оны 254, 256 дугаар тогтоол, “Мэргэжлийн хорооны ажиллах журам”-ын хүрээнд НД-ын тогтолцоо, хууль тогтоомж, НДБ-ын үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, сангийн орлогыг бүрдүүлэх, зарцуулах, НДСЧҮ-ийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах шийдвэр гаргахад НДҮЗ-д мэргэжлийн зөвлөгөө, дүгнэлт гаргах чиг үүрэгтэй бөгөөд судалгаа, эрсдэлийг үнэлж, дүгнэлт, зөвлөмж, санал гаргана.

МХ-ны гишүүдийн үйл ажиллагааны чиглэл:

1. Эрсдэлийн удирдлагын асуудал хариуцсан гишүүн;

1.1. НДС-ийн орлогын бүрдүүлэлт, төсвийн зарцуулалтад хяналт тавих, НДСЧҮ болон эрсдэлийн сангийн хөрөнгийг банканд байршуулах, санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулахад судалгаа тооцоолол хийх, эрсдэлийг үнэлэх, дүгнэлт, санал боловсруулах.

2. Актуар тооцоолол хариуцсан гишүүн;

2.1. Хүн амын насны бүтэц, интервалаар тооцсон тооцоолол, төрөлтийн хувь хэмжээний өөрчлөлт, үнийн өсөлт зэрэг нийгэм, эдийн засгийн өөрчлөлтийн хүчин зүйлүүдийн нөлөөллийг харгалзан НДС-ын орлого зарлага, АО, даатгуулагчаас төлөх шимтгэлийн хувь хэмжээ, тэтгэвэр тэтгэмжийн хэмжээ зэрэг НДС-ын тогтолцоонд зайлшгүй шаардлагатай хэтийн тооцоолол хийх, санал боловсруулах.

2.2. НДС-ын орлого, зарлагын хэтийн төлөв байдал, даатгуулагч, тэтгэвэр авагчдын тоо хэмжээ ирээдүйд хэрхэн өөрчлөгдөхийг тооцож, нийгэм, эдийн засаг, холбогдох хууль тогтоомжийн шинэчлэлт, өөрчлөлтийн нөлөөллийг харгалзан сангийн хэтийн төлөвийг тооцож, НДС-ын шийдвэрт тусгуулах, санал боловсруулах.

3. Хөрөнгө оруулалтын асуудал хариуцсан гишүүн;

3.1. НДСЧҮ-ийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулахтай холбоотой судалгаа тооцоолол хийж, дүгнэлт, санал боловсруулах.

3.2.Тухайлсан хуулиар зохицуулсан эрүүл мэнд, боловсрол, орон сууцны ипотекийн санхүүжилтэд хөрөнгө оруулахтай холбоотой судалгаа, тооцоолол хийх, санал дүгнэлт боловсруулах.

4.Аудитын асуудал хариуцсан гишүүн;

4.1.НД-ын хууль тогтоомж, НДҮЗ-ийн тогтоол шийдвэрийн хэрэгжилтэд болон хууль тогтоомжуудын нийцэлд аудит хийж, үнэлэлт дүгнэлт өгөх, цаашид авах арга хэмжээний талаар санал, дүгнэлт гаргах.

МХ нь аливаа асуудалд дүгнэлт хийхдээ бодит мэдээлэл, тоо баримтад тулгуурлан, эрх зүйн орчны зохицуулалтын эерэг болон сөрөг тал, сангийн үйл ажиллагаанд тулгарч байгаа саад бэрхшээлүүдийг олон талаас нь харж, үнэлж дүгнэн, хараат бусаар хэлэлцэж, шийдвэр гаргах зарчмыг баримтлан ажиллав.

Зураг 2.МХ-ны хуралдаан

Тайлангийн жилд МХ нийтдээ 7 удаа хуралдаж 13 асуудлыг хэлэлцэж, дүгнэлт, зөвлөмж, санал гарган ГБХНХЯ, НДҮЗ, НДЕГ-т тус тус хүргүүлсэн байна.

Хүснэгт 4. МХ-ны хуралдааны мэдээлэл

№	Хуралдсан огноо	Хэлэлцэж, шийдвэрлэсэн асуудлууд	Ирц
1.	2025.01.06	1.МХ-ны 2025 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, НДҮЗ-ийн АА, МХ, ОНХЗ-тэй хамтран хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний төслүүдийг тус тус хэлэлцэж, гишүүдээс гаргасан саналуудыг тусгаж, батлуулахаар НДҮЗ-д хүргүүлэхээр шийдвэрлэв.	100%
2.	2025.01.27	1.ТДНД-ны 2024 оны орлогод тооцох хүүгийн хэмжээг жилийн 12.2 хувиар тогтоох дүгнэлт гаргав. 2.НДСЧҮ-ийг арилжааны банканд байршуулах мөнгөн хадгаламжийн 2025 оны хүүгийн доод хэмжээг 11.4 хувиар тогтоохыг дэмжиж, дүгнэлт зөвлөмж гаргав.	100%

3.	2025.02.19	<p>1.“ЗГ-ын үнэт цаас худалдан авах хөрөнгийн хэмжээ батлах тухай” ЗГ-ын тогтоолын төслийг хэлэлцэж, НДСЧҮ-ээс 300.0 тэрбум төгрөгөөр ЗГ-ын үнэт цаас авахыг дэмжиж, дүгнэлт гаргав.</p> <p>2.НДСЧҮ-ээс Төрийн сангийн нэгдсэн данс болон системийн нөлөө бүхий арилжааны банкнуудад мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр байршуулах хөрөнгийн хэмжээг 700.0 тэрбум төгрөгөөр тогтоох саналыг дэмжиж, дүгнэлт, зөвлөмж гаргав.</p> <p>3.ГБХНХЯ-наас ирүүлсэн “Оюутан, залуучууд, ахмад насны нийгмийн даатгалын хамралтыг нэмэгдүүлэх бодлогын зураглал”-д дүгнэлт гаргуулах тухай албан бичигтэй танилцаж, 5 чиглэлээр дүгнэлт гаргаж, хүргүүлэв.</p> <p>4.МБ, СЗХ-нд хийсэн уулзалтын тайланг сонсоод НДҮЗ-ийн хуралдаанд танилцуулахаар болов.</p>	100%
4.	2025.04.04	<p>1.2025 онд НДСЧҮ-ээс банкны системд нөлөө бүхий арилжааны банкнуудад байршуулах мөнгөн хадгаламжийн хэмжээг НДЕГ-аас ирүүлсэн 2 дахь хувилбар буюу 4 банканд ижил хувиар байршуулахыг дэмжсэн дүгнэлт, зөвлөмж гаргав.</p>	100%
5.	2025.06.18	<p>1.ГБХНХЯ-аас боловсруулсан НД-ын багц хуулиуд, холбогдох бусад хуулиудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах хуулийн төслийг хэлэлцээд 12 санал гаргаж, тайлбар, үндэслэлийн хамт хүргүүлэв.</p>	88.9%
6.	2025.10.15	<p>1.МХ-ны 2025 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний биелэлтийг хэлэлцээд, цаашид улам эрчимжүүлж ажиллахыг гишүүдэд үүрэг болгов.</p>	88.9%
7.	2025.12.04	<p>1.“Банкнүүдын үйл ажиллагаанд шалгуур үзүүлэлт тогтоох аргачлал”-ын төслийг хэлэлцээд “Арилжааны банканд мөнгөн хадгаламж байршуулахад баримтлах журам” гэж өөрчлөх зөвлөмж өгөв.</p> <p>2.МХ-ны 2025 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний биелэлтийг хэлэлцээд, цаашид улам эрчимжүүлж ажиллахыг гишүүдэд үүрэг болгов.</p> <p>3.Хорооны 2025 оны жилийн эцсийн ажлын тайланг сонсож, НДҮЗ-д танилцуулахыг МХ-ны даргад даалгалаа.</p>	77.8%

МХ тайлант оны эхэнд НДЕГ-ын удирдлагуудтай НД-ын хууль эрх зүйн орчин, байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны чиглэлүүд, байгууллагын эрх үүрэг, сангийн орлого, зарлага, харилцах дансны чөлөөт үлдэгдэл, хадгаламж, хуримтлал, төлбөрийн чадвар, өр авлага, даатгуулагч, АО-дын тоо гэх мэт үндсэн параметр үзүүлэлтүүдтэй танилцаж, тулгамдаж байгаа зарим асуудлуудыг хэрхэн оновчтой шийдвэрлэх талаар санал солилцлоо. Мөн Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1.2 дахь заалтын дагуу МБ-аас гаргах үнэт цаасны арилжаанд НДС оролцох боломж, хувийн хэвшлийн байгууллагууд тэтгэврийн даатгалын үйл ажиллагаа эрхэлсэн тохиолдолд СЗХ хяналт тавих боломж байгаа эсэх зэрэг асуудлуудын талаар МБ, СЗХ-ны төлөөлөлтэй уулзав.

НДЕГ-аас НДСЧҮ-ийг банкны системд нөлөө бүхий арилжааны банкнуудад байршуулахаар ирүүлсэн тооцоо судалгаа, ТДНД-ны орлогод тооцох хүүгийн хэмжээ, мөнгөн хадгаламжийн хүүгийн доод хэмжээг тогтоох аргачлал зэрэг баримт бичгүүдтэй танилцаж, санал дүгнэлтээ тухай бүр гаргаж, НДҮЗ-ийн АА-аар дамжуулан хүргүүлж байсан болно.

НДС-ийн 2013-2023 оны чөлөөт үлдэгдлийг арилжааны банканд байршуулснаас орсон хүүгийн орлого, мөн үүссэн эрсдэлийг судлах удирдамжийг баталж, ажлын хэсэг томилон ажиллуулав. НДЕГ-аас ирүүлсэн ТНС-ийн хөрөнгийг арилжааны банканд байршуулахаар ирүүлсэн саналтай танилцаж, зөвлөмж боловсруулж хүргүүллээ. Мөн Монголын хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй тогтмол ашигтай ажиллаж байгаа зарим компаниудын хувьцааны өгөөжийн талаарх судалгааг хийж цаашдын чиг хандлагын талаар санал боловсруулж, НДҮЗ-д танилцуулав.

НДЕГ-аас 2025 оны эхэнд сангуудын чөлөөт үлдэгдлийн талаар ирүүлсэн тоо мэдээлэл, тооцоо судалгаа, танилцуулгатай танилцаж, тэтгэмжийн болон ҮОМШӨ-ний даатгалын сангаас хөрөнгө оруулалтад байршуулж болох хөрөнгийн хэмжээнд эрсдэлийн үнэлгээ хийж дүгнэлт, зөвлөмж боловсруулан хүргүүлсэн.

НДС-ийн 2013-2023 оны чөлөөт үлдэгдлийг арилжааны банканд байршуулснаас олсон орлого, үүссэн эрсдэлд судалгаа хийж, НДҮЗ-д танилцуулсан.

ГБХНХЯ-аас боловсруулсан Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль, Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай УИХ-ын гишүүн Б.Түвшин нарын гишүүдийн санаачлан өргөн барьсан хуулийн төсөлтэй танилцаж, Малчны тухай хуульд заасан “өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгоогүй малчны тэтгэврийн даатгалын шимтгэлийг нэг удаа нөхөн төлүүлэх;” гэсэн заалтыг хүчингүй болгох тухай хуулийн төсөл боловсруулан, НД-ын багц хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах тухай төсөлтэй хамт хүргүүлэх, үүнтэй холбогдуулан Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуульд заасан “24.1.6.Малчны тухай хуульд заасан бол.” гэснийг хасах санал гаргасан.

Аудитын асуудал хариуцсан гишүүд НД-ын хууль эрх зүйн зохицуулалт, сангийн төлбөрийн чадварт хэрхэн нөлөөлөл үзүүлж байгаад үнэлэлт, дүгнэлт хийх зорилгоор Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль болон Нийгмийн даатгалын сангаас олгох тэтгэврийн тухай хуулийн заалт нэг бүрийг нарийвчлан судалж, нөлөөлөл үзүүлж болох эерэг болон сөрөг талуудыг гаргаж, танилцуулга бэлтгэлээ. Мөн НД-ын багц хуулиудын зарим зохицуулалт даатгуулагч болон АО-дын эрх ашгийг хэрхэн хөндөж байгааг судалж, судалгааны ажлын дүгнэлт бэлтгэсэн.

Хүснэгт 5. МХ-ны гишүүдийн НД-ын чиглэлээр хийсэн бүтээлүүд

№	Гишүүний нэр	Судалгаа, шинжилгээний бүтээлийн нэр	Судалгаа, шинжилгээний бүтээлд дэвшүүлсэн зорилтууд, шийдвэрлэх арга зам
1.	Г.Бурмаа, МУИС-ийн Бизнесийн сургуулийн зөвлөх профессор, Д.Далхжав, ХААИС-ийн Эдийн засаг,	НД-ын багц хуулийн хэрэгжилтийн өнөөгийн байдал, даатгуулагчийн эрх ашгийг хөндөж буй	Уг судалгаанд 2024 оноос хэрэгжиж эхэлсэн НД-ын багц хуулийн зарим заалтууд даатгуулагч болон АО-ийн эрх ашигт сөргөөр нөлөөлж байгаа асуудлыг гаргаж тавихыг зорьсон ба цаашид энэхүү хуульд дараах нэмэлт өөрчлөлтийг хийх шаардлагатай гэж үзжээ. Үүнд:

<p>бизнесийн сургуулийн зөвлөх профессор</p>	<p>зарим заалтууд, өөрчлөх шаардлага</p>	<p>-НД-ын харилцаанд даатгалын зарчмыг хатуу баримтлах -Улс төрийн нөлөөлөл, улс төрчдийн амлалтаас ангид байлгах -Нийгмийн халамжийн шинж чанартай тэтгэвэр, тэтгэмжийг НДС-аас тусгаарлах -Хуульд заасан хугацаанд итгэлцүүрийг шинэчилж, тэтгэврийг индексжүүлж байх.</p>
<p>2. НДҮЗ-ийн дэргэдэх МХ-ны гишүүн З.Ядмаа (ХААИС-ийн багш, Доктор) Ч.Өнөржаргал (СЭЗИС-ийн багш, магистр) НДҮЗ-ийн дэргэдэх ОНХЗ-ийн гишүүн С.Ариунаа (МУИС-ийн багш, Доктор) П.Баянсан (МУИС-ийн багш, Доктор)</p>	<p>НДБ-ын авлагын менежмент, түүнийг сайжруулах арга замууд (онол, практикийн санал, зөвлөмж)</p>	<p>1.НДЕГ-ын хэмжээнд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний нийт 15 санал: -Хууль эрх зүйн орчныг сайжруулах, боловсронгуй болгох чиглэлээр-4, -Техник технологи, системийн шинэчлэл, мэдээллийн сангийн чиглэлээр-5, -НД-ын байцаагчдыг чадавхжуулах, урамшуулах чиглэлээр-1 -АО-той харилцах төлөвлөгөө боловсруулж, хэрэгжүүлэх чиглэлээр-5 2.Аймаг, дүүргийн НДГ-ын удирдлагын хэмжээнд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний 12 санал: -Зохион байгуулалтын шинжтэй арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх чиглэлээр-4, -АО-той харилцах стратеги боловсруулж, хэрэгжүүлэх чиглэлээр-3, -НД-ын байцаагчдыг чадавхжуулах, урамшуулах чиглэлээр-5, 3.НД-ын байцаагч, ажилтнуудын хэмжээнд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний 6 санал: -Техник технологи, системийн шинэчлэл хийх чиглэлээр-3, -АО-той харилцах стратеги боловсруулж, хэрэгжүүлэх чиглэлээр-3, Бүгд 3 түвшинд нийт 33 арга хэмжээг авч ажиллах санал зөвлөмж өгсөн.</p>
<p>3. Д.Далхжав (Доктор, зөвлөх профессор) З.Ядмаа (Доктор, дэд профессор) Ц.Дашдондог (Доктор, дэд профессор)</p>	<p>Санхүүгийн зах зээл дээр сүүлийн 3 жилд тогтвортой өндөр өгөөж өгч байгаа үнэт цааснуудын талаар судалгаа. (ЗГ-ын 2024 оны 254 дүгээр тогтоолоор баталсан журмын 2.1-д зааснаас бусад)</p>	<p>НДСЧҮ-ийг хөрөнгө оруулалтын бусад хэрэгсэл болох хувьцаа, ЗГ-ын дотоод үнэт цаас, хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас, хөрөнгө оруулалтын сан зэрэгт оруулах боломж, өгөөж, эрсдэлийн талаар судалсан. Хөрөнгө оруулах санхүүгийн хэрэгслийн харьцуулсан өгөөжөөс харахад НДСЧҮ-ийг байршуулах боломжтой хэрэгсэл нь хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаас байна. Гэхдээ хөрөнгөөр баталгаажсан үнэт цаасны багтаамж нь одоогийн байдлаар 134.0 тэрбум төгрөг байна. Хувьцаа болон хөрөнгө оруулалтын сангийн өгөөж нь харьцангуй тогтворгүй, доогуур хувьтай байгаа учраас хөрөнгө оруулахад эрсдэлтэй байна. Компаний бондын хувьд хэдийгээр хүлээгдэж байгаа өгөөж өндөр ч гэсэн бондын зориулалт, компаний эрсдэл даах чадвар зэргээс хамаарч хөрөнгө оруулахад эрсдэлтэй байх магадлалтай.</p>

<p>4. Г.Отгонсүрэн (Доктор, профессор)</p>	<p>дэд орлого, зарлагад нөлөөлөгч хүчин зүйлсийн шинжилгээ.</p>	<p>НДС-ийн зарлага нь эдийн засгийн өсөлт, орлогын түвшин, хөдөлмөрийн зах зээлийн нөхцөл байдал болон хүн амын бүтэц зэрэг олон хүчин зүйлийн харилцан үйлчлэлээр тодорхойлогддог байна. Иймээс НДС-ийн бодлогыг дангаар нь авч үзэх бус макро эдийн засаг, хөдөлмөр эрхлэлт, орлогын бодлоготой уялдуулан хэрэгжүүлэх нь сангийн урт хугацааны тогтвортой байдлыг хангах үндсэн нөхцөл гэж дүгнэсэн байна. Цаашид эдийн засгийн өсөлт болон хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих бодлогыг НДС-ийн тогтвортой байдалтай уялдуулах нь зүйтэй. Судалгааны үр дүнгээс үзэхэд бодит дотоодын нийт бүтээгдэхүүн, дундаж цалин, өрхийн орлого нь НДС-ийн зарлагад эерэг статистикийн ач холбогдолтой нөлөө үзүүлж байгааг харгалзан үзвэл албан ёсны ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, шимтгэл төлөгчдийн суурийг тэлэх бодлого нь сангийн санхүүгийн чадавхыг бэхжүүлэх ач холбогдолтой. Инфляцын сөрөг нөлөөг бууруулах зорилгоор тэтгэвэр, тэтгэмжийн бодит худалдан авах чадварыг хамгаалах шаардлагатай. Инфляци нь НДС-ийн зарлагад сөрөг нөлөө үзүүлж байгаа тул инфляцтай уялдсан индексжүүлэлтийн механизмыг хэрэгжүүлэх нь сангийн бодит үнэ цэнийг хадгалахад чухал ач холбогдолтой. Ажилгүйдлийг бууруулах, хөдөлмөрийн зах зээлийн идэвхийг нэмэгдүүлэх бодлогыг эрчимжүүлэх нь зүйтэй. Ажилгүйдлийн түвшин өсөх нь НДС-ийн зарлагад сөрөг нөлөө үзүүлж байгааг судалгааны үр дүн харуулсан тул хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих бодлого нь шимтгэл төлөгчдийн тоог нэмэгдүүлж, сангийн тогтвортой байдлыг хангахад чухал үүрэгтэй. Тэтгэвэр авагчдын тоо нэмэгдэх хандлагыг харгалзан тэтгэврийн тогтолцооны урт хугацааны шинэчлэлийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Судалгааны үр дүнд тэтгэвэр авагчдын тоо нь НДС-ийн зарлагад эерэг ач холбогдолтой нөлөө үзүүлж байгаа тул хүн амын насжилттай уялдсан бодлогын шийдвэр гаргах нь зүйтэй гэж дүгнэсэн байна.</p>
<p>5. Д.Далхжав (Доктор, зөвлөх профессор) Г.Бурмаа (Доктор, профессор)</p>	<p>Төрийн аудитын байгууллагаас НДС-ийн 2023- 2024 оны сан- хүүгийн тай- ланд хийсэн аудитын дүг- нэлт, түүний хэрэгжилтэд МХ-оос хийсэн</p>	<p>1.НДС-ийн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичгийн дагуу НДС-ийн нягтлан бодох бүртгэлийн програмд өөрчлөлт, шинэчлэлтийг бүрэн хийж чадаагүй. 2.НДС-ийн санхүүгийн тайланд аудит хийх явцад өндөр дүн бүхий залруулга хийсэн тохиолдлууд түгээмэл гарч байгаа нь НД-ын салбарт ажиллаж байгаа ерөнхий болон ахлах нягтлан бодогчдын мэргэжлийн мэдлэг, ур чадвар сул байгаатай холбоотой байна.</p>

дүгнэлт, танилцуулга.	<p>3.ҮАГ-аас өмнөх аудитаар өгсөн зөвлөмж, албан шаардлага бүрэн биелэгдэхгүй байна.</p> <p>4.НДС-ийн нягтлан бодох бүртгэлийн SICOS програмыг НДС-ийн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичигтэй уялдуулах.</p> <p>5.Аудитын залруулгын талаар НД-ын болон Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай хууль, НДС-ийн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичиг, нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт зэрэг хууль эрх зүйн баримт бичгүүдийн хоорондын нийцэлд судалгаа хийж, дүгнэлт тайлбар гаргах.</p> <p>6.Эзэн холбогдогч тодорхой бус, нэхэмжлэх эзэнгүй олон он дамжсан авлага, өглөгийг барагдуулах талаар жил бүрийн аудитын дүгнэлтэд орж биелэгдэх боломжгүй явж ирснийг анхаарч тусгайлсан судалгаа гаргаж, хэрхэн шийдвэрлэх талаар асуудал боловсруулж, эрх бүхий байгууллагуудад уламжилж шийдвэрлүүлэх шаардлагатай гэсэн дүгнэлт, зөвлөмж гаргасан.</p>
--------------------------	---

НДЕГ, аймаг, дүүргийн НДГ-ын бүтэц, орон тоо, ажлын байрны тодорхойлолт, чиг үүрэгтэй танилцаж, ЗГ-аас дэвшүүлсэн төсвийн хэмнэлтийн бодлоготой хэрхэн нийцүүлэн ажиллаж байгаад судалгаа хийж, үнэлэлт дүгнэлт танилцуулга, зөвлөмж гаргасан.

НД-ын багц хуулиудын зарим заалтууд даатгуулагч болон АО-дын эрх ашгийг хэрхэн хөндөж байгаад онол, арга зүйн талаас судалгаа, шинжилгээ хийж, нийгмийн тодорхой хэсэг бүлэгт давуу эрх олгож, зарим даатгуулагчийн эрх ашгийг сөргөөр хөндөж байгаад харьцуулалт хийж засч залруулах санал оруулав. Мөн АО-оос төлөх шимтгэлд илүү ачаалал үзүүлж байгаа зарим заалтуудыг залруулах саналыг гаргасан.

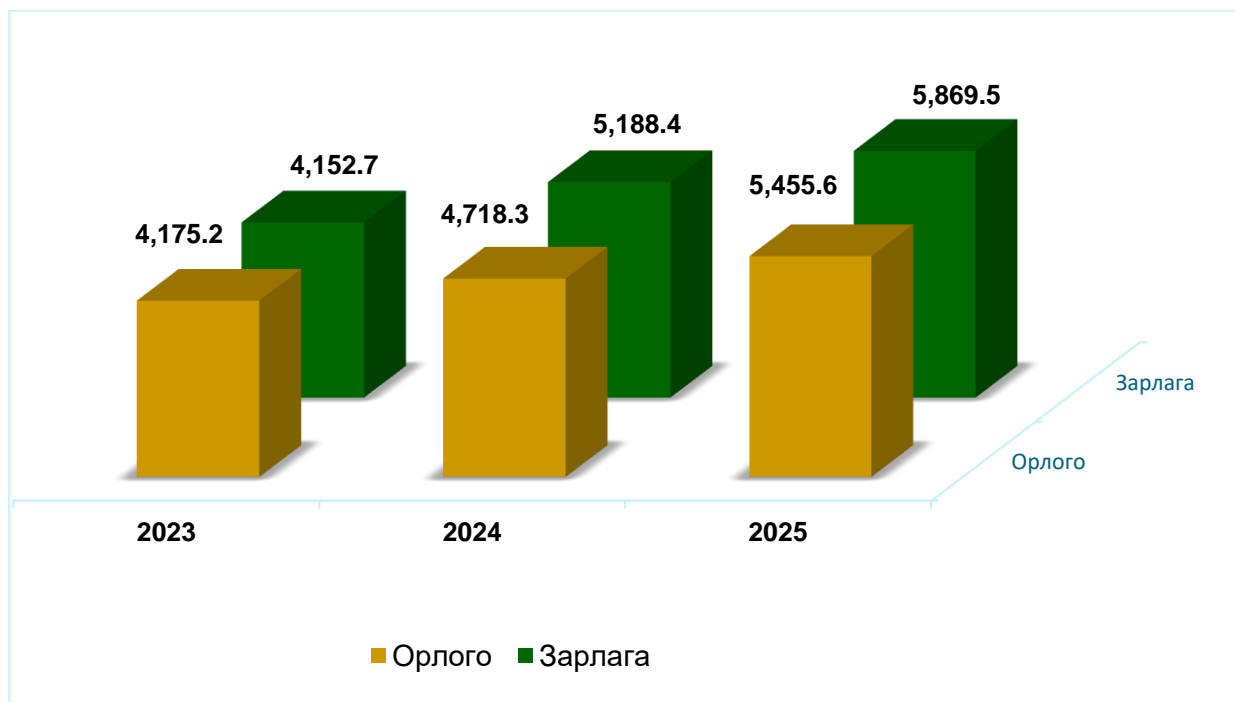
МХ 2026 онд 5 зорилтын хүрээнд 13 арга хэмжээг авч ажиллахаар төлөвлөөд байна.

4.НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН БҮРДҮҮЛЭЛТ, ЗАРЦУУЛАЛТ

4.1 Нийгмийн даатгалын сангийн төсөв

Нийгмийн даатгалын сангийн 2025 оны төсвийн тухай хуулиар НДС-ийн орлогыг 5,455.6 тэрбум төгрөг, зарлагыг 5,869.5 тэрбум төгрөгөөр баталсан бөгөөд 5,231.9 тэрбум төгрөгийн орлого хуримтлуулж, орлогын гүйцэтгэл 95.9 хувь, тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, зардалд 5,848.5 тэрбум төгрөгийг зарцуулж, гүйцэтгэл 99.6 хувьтай байна. 2024 оноос хэрэгжиж эхэлсэн НД-ын багц хуульд заасны дагуу даатгуулагчийн төлөх зарим шимтгэлийг улсын төсвөөс хариуцах болсонтой холбогдуулан улсын төсвөөс олгох дэмжлэг өнгөрсөн оноос 23.6 хувиар нэмэгдэж, 1,452.5 тэрбум төгрөг болсон.

График 3 . НДС-ийн төсөв /тэрбум.төг/

4.2 Нийгмийн даатгалын сангийн орлого

Тайлангийн хугацаанд НДС-д 5,455.6 тэрбум төгрөгийн шимтгэлийн орлого төвлөрүүлэхээс 5,231.9 тэрбум төгрөгийг төвлөрүүлж, орлогын төлөвлөгөөг 95.9 хувиар биелүүлсэн. /Энэ дүнд улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэг 1,452.5 тэрбум төгрөг ороогүй./

График 4. НДС-ийн орлогын бүтэц, эзлэх хувь

Нийт шимтгэлийн орлогын 52.9 хувь буюу 2,765.9 тэрбум төгрөгийг АО-ийн төлсөн шимтгэл, 40.9 хувь буюу 2,138.1 тэрбум төгрөгийг албан журмаар даатгуулагчийн төлсөн шимтгэл, 3.8 хувь буюу 201.4 тэрбум төгрөгийг сайн дураар даатгуулагч /гадаадад ажиллаж буй иргэд, ҮОМШӨ-ний улмаас хөдөлмөрийн чадвараа алдсан даатгуулагчийн шимтгэлийн орлого/, 2.4 хувь буюу 126.5 тэрбум төгрөгийг бусад орлого эзэлж байна.

Хүснэгт 6. НДС-ийн орлогын биелэлт, төрлөөр /тэрбум.төг, хувиар/

№	Орлогын төрөл	2024	2025	Өмнөх онтой харьцуулсан /хувь/
1	Улсын төсвөөс олгох санхүүгийн дэмжлэг	1,175.0	1,452.5	23.6
2	АО-ийн төлсөн шимтгэлийн орлого	2,457.5	2,765.9	12.5
3	Албан журмаар даатгуулагчийн төлсөн шимтгэлийн орлого	1,758.0	2,138.1	21.6
4	Сайн дураар даатгуулагчийн төлсөн шимтгэлийн орлого	184.5	198.7	7.6
5	Гадаадад ажиллаж буй иргэдийн төлсөн шимтгэлийн орлого	1.5	1.1	-26.6
6	ҮОМШӨ-ний улмаас хөдөлмөрийн чадвараа алдсан даатгуулагчийн төлсөн шимтгэлийн орлого	1.8	1.6	-11.1
7	Бусад орлого	31.4	126.5	302.8
	Нийт	5,609.7	6,684.4	19.2

Хүснэгт 7. НДС-ийн орлогын гүйцэтгэл, сангаар /тэрбум.төг, хувиар/

№	Орлого	Мөнгөн дүн /тэрбум.төг/	Нийт орлогод эзлэх хувь
1	Тэтгэврийн даатгалын сан	4,239.8	81.0
2	Тэтгэмжийн даатгалын сан	479.5	9.2
3	ҮОМШӨ-ний даатгалын сан	353.3	6.8
4	Ажилгүйдлийн даатгалын сан	159.3	3.0
	Нийт	5,231.9	100.0

4.3 Нийгмийн даатгалын сангийн зарцуулалт

НДС-ийн зардлын төсөв 5,869.5 тэрбум төгрөгөөр батлагдсан бол 5,848.5 тэрбум төгрөгийг тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөрт зарцуулсан.

Хүснэгт 8. НДС-ийн зарлагын гүйцэтгэл, сангаар /тэрбум.төг, хувиар/

№	Зардал	Мөнгөн дүн /тэрбум.төг/	Нийт зардалд эзлэх хувь
1	Тэтгэврийн даатгалын сан	5,341.2	91.3
2	Тэтгэмжийн даатгалын сан	291.5	5.0
3	ҮОМШӨ-ний даатгалын сан	52.1	0.9
4	Ажилгүйдлийн даатгалын сан	163.7	2.8
	Нийт	5,848.5	100.0

НДС-ийн зарлага өмнөх оны мөн үеэс 741.3 тэрбум төгрөг буюу 14.5 хувиар өссөн.

Хүснэгт 9. НДС-аар үйлчлүүлсэн хүний тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн /мян.хүн, тэрбум.төг/

№	Нийгмийн даатгалын сан	2023		2024		2025	
		Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн
1	Тэтгэвэр	486.4	3,617.0	505.6	4,666.5	521.5	5,341.2
2	Тэтгэмж	248.7	212.5	176.8	256.3	161.3	291.5

3	ҮОМШӨ	7.4	41.5	6.7	48.1	6.6	52.1
4	Ажилгүйдэл	30.1	110.2	30.8	136.3	34.1	163.7
5	Даатгуулагчийн төлсөн шимтгэлийн 50 хувийн буцаалт	310.9	11.8	-	-	-	-
6	Үйл ажиллагааны зардал	-	43.2	-	-	-	-
Нийт		1,083.5	4,036.2	699.0	5,107.2	723.5	5,848.5

НДС-аар үйлчлүүлсэн иргэдийн тоо өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 24.5 мянган хүн /0.5 хувь/, зарцуулалт 741.3 тэрбум төгрөгөөр өссөн байна.

5. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГААС ОЛГОСОН ТЭТГЭВЭР, ТЭТГЭМЖ, ТӨЛБӨР ЗАРДАЛ

5.1 Тэтгэвэр олголт

ТДС-аас 2025 онд нийт 521.5 мянган тэтгэвэр авагчдад 5,341.2 тэрбум төгрөгийн тэтгэвэр олгосон.

Хүснэгт 10. Тэтгэвэр авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн /мян.хүн, тэрбум.төг/

№	Төрөл	2023 он		2024 он		2025 он	
		Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн
1	Өндөр насны тэтгэвэр	382.8	2,887.2	402.3	3,760.4	418.8	4,315.8
2	Хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэвэр	62.5	341.8	61.6	410.7	59.4	455.5
3	Тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр	19.8	113.4	20.0	137.1	20.3	157.7
4	Цэргийн тэтгэвэр	21.3	273.1	21.7	358.0	23.0	411.4
5	Олон нийтэд чиглэсэн сурталчилгаа, зөвлөн туслах үйлчилгээ	-	-	-	0.3	-	0.8
Нийт		486.4	3,615.5	505.6	4,666.5	521.5	5,341.2

График 5. Тэтгэврийн зарлага /тэрбум.төг/

Тэтгэврийн даатгалын зардал өмнөх оноос 674.7 тэрбум төгрөг буюу 14.5 хувиар өссөн.

График 6. Тэтгэвэр авагчдын бүтэц /хувиар/

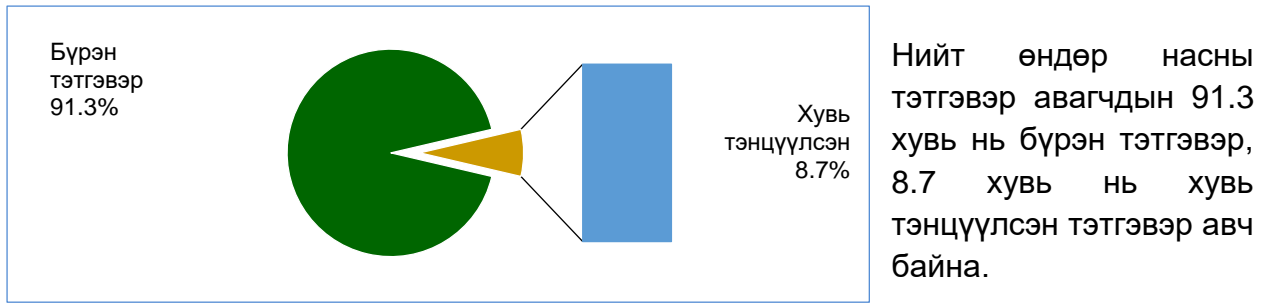
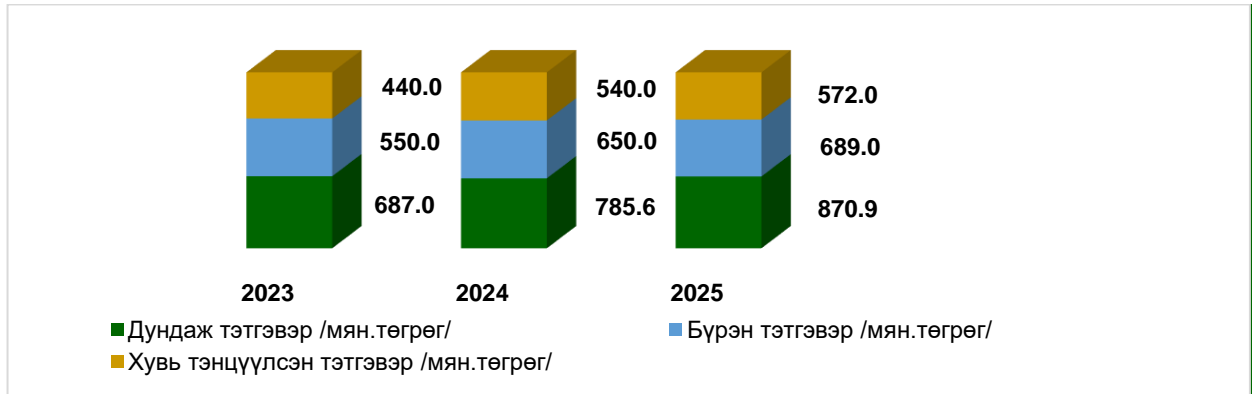

График 7. Тэтгэврийн хэмжээ /мян.төг/

Улсын хэмжээгээр дундаж тэтгэврийн хэмжээ өмнөх оноос 10.9 хувиар өссөн байна.

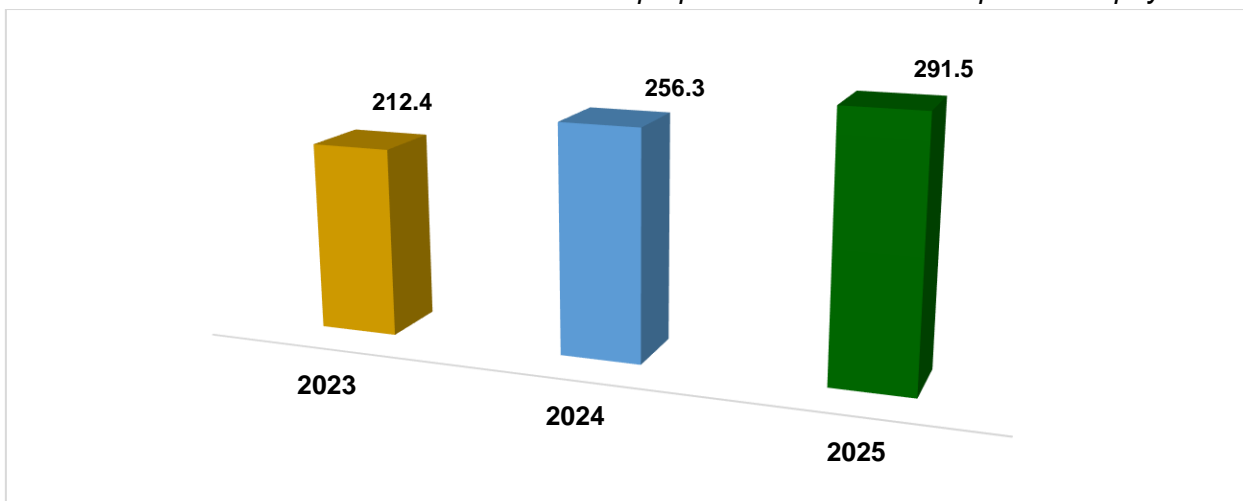
5.2 Тэтгэмж олголт

Тэтгэмжийн даатгалын сангаас 161.3 мянган даатгуулагчдад 291.5 тэрбум төгрөгийн хөдөлмөрийн чадвар түр алдсаны, жирэмсний болон амаржсаны, нас барсан даатгуулагчийн гэр бүлийн гишүүнд тэтгэмж олгожээ.

Хүснэгт 11. Тэтгэмж авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн /мян.хүн, тэрбум.төг/

№	Төрөл	2023 он		2024 он		2025 он	
		Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн
1	Хөдөлмөрийн чадвар түр алдсаны тэтгэмж	145.6	32.6	90.3	38.1	94.2	44.6
2	Жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмж	61.6	147.7	51.3	187.8	53.1	215.9
3	Нас барсан даатгуулагчийн гэр бүлийн гишүүнд олгох тэтгэмж	14.2	28.3	14.3	29.0	14.0	28.1
4	Эхийн хүүхдээ асрах чөлөөтэй байсан хугацааны шимтгэл, тэтгэмж	27.3	3.8	20.9	1.35	8.9	2.9
5	Олон нийтэд чиглэсэн, сурталчилгаа, зөвлөн туслах үйлчилгээ	-	-	-	0.05	-	0.06
Нийт		248.7	212.4	176.8	256.3	161.3	291.5

График 8. Тэтгэмжийн зарлага /тэрбум.төг/

Тэтгэмжийн даатгалын сангийн зарлага өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 35.2 тэрбум төгрөг буюу 13.7 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

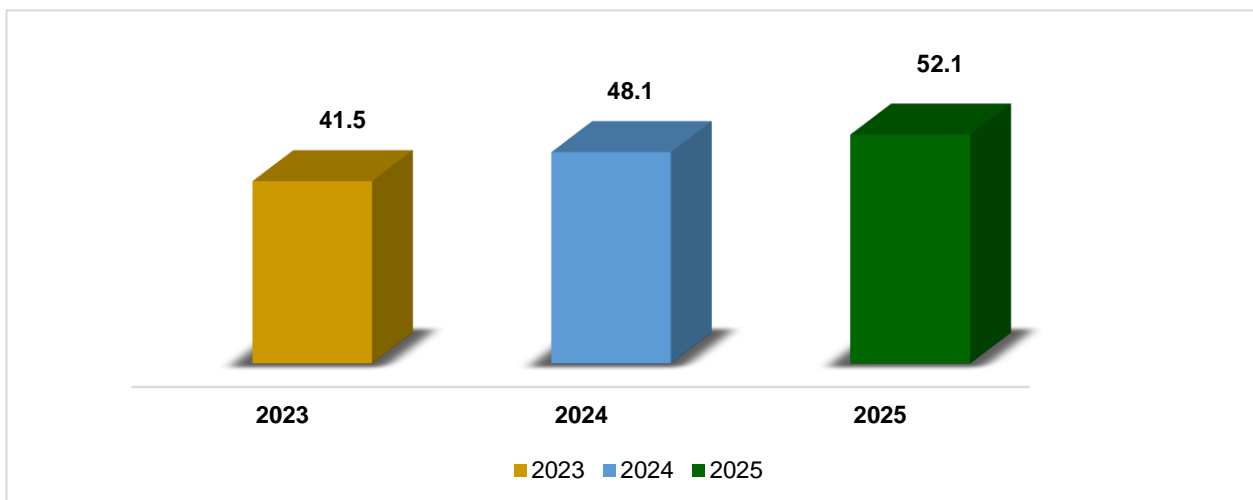
5.3 Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний даатгалын сангаас олгосон төлбөр, зардал

2025 оны жилийн эцсийн байдлаар 6.6 мянган даатгуулагчдад хөдөлмөрийн чадвар алдсан, тэжээгчээ алдсан, ХЧТА, хөдөлмөрийн чадвар нөхөн сэргээхтэй холбогдсон төлбөр, рашаан сувиллын зардалд ҮОМШӨ-ний даатгалын сангаас 52.1 тэрбум төгрөгийг тус тус зарцуулсан.

Хүснэгт 12. ҮОМШӨ-ний тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн /мян.хүн, тэрбум.төг/

№	Тэтгэвэр, тэтгэмжийн төрөл	2023 он		2024 он		2025 он	
		Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн
1	Хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэвэр	3.5	31.8	3.4	37.5	2.9	38.2
2	Тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр	0.5	4.0	0.4	4.8	0.4	5.8
3	ХЧТА-ны тэтгэмж	1.5	1.8	1.2	2.6	1.8	3.8
4	Нас барсан даатгуулагчийн гэр бүлийн гишүүнд олгох тэтгэмж	-	-	-	0.09	0.03	0.08
4	Хөдөлмөрийн чадвар нөхөн сэргээхтэй холбогдсон төлбөр	0.01	0.01	0.01	0.02	1.3	0.01
5	Рашаан сувиллын зардал	1.9	-	1.7	1.3	0.2	1.0
6	Урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний зардал	-	1.1	-	0.04	-	1.5
7	Хөдөлмөрийн чадвар алдсаны тэтгэвэр авагчдын тэтгэврийн даатгалын шимтгэл	-	1.8	-	1.7	-	1.6
8	Олон нийтэд чиглэсэн, сурталчилгаа, зөвлөн туслах үйлчилгээ	-	-	-	0.08	-	0.07
Нийт		7.4	41.5	6.7	48.1	6.6	52.1

График 9. ҮОМШӨ-ний даатгалын сангийн зарлага /тэрбум.төг/

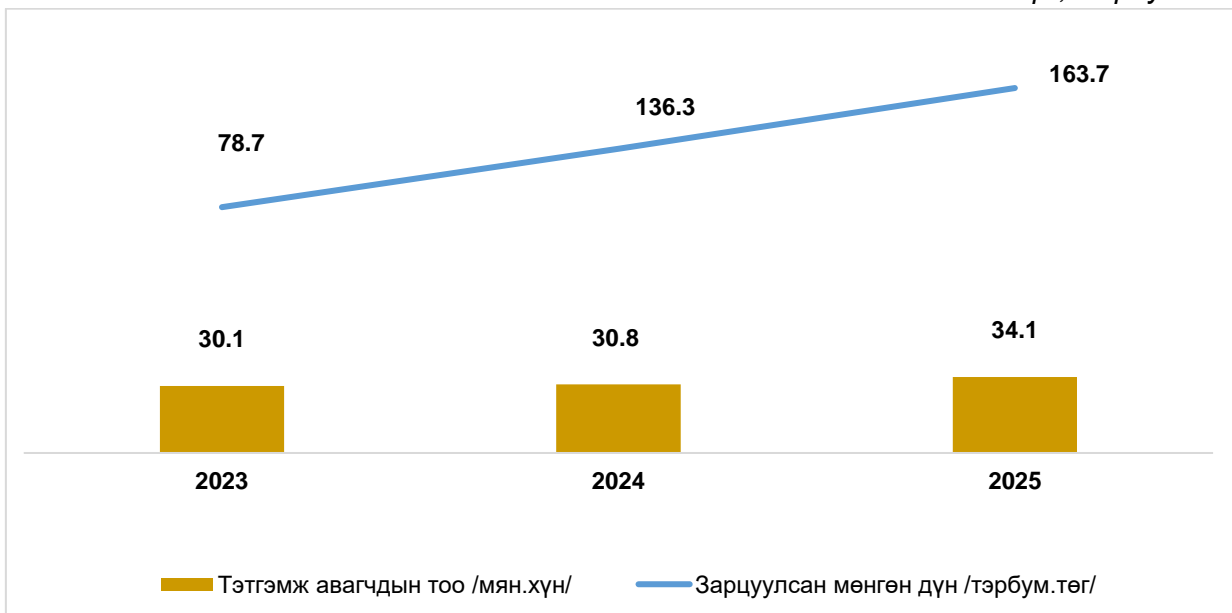

ҮОМШӨ-ний даатгалын сангийн зарлага өмнөх оноос 4.0 тэрбум төгрөг буюу 8.3 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

5.4 Ажилгүйдлийн тэтгэмж олголт

2025 онд ажилгүйдлийн даатгалын сангаас 34.1 мянган даатгуулагч 163.7 тэрбум төгрөгийн ажилгүйдлийн тэтгэмж авч өмнөх оноос 27.4 тэрбум төгрөг буюу 20.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

График 10. Ажилгүйдлийн тэтгэмж авагчдын тоо, зарцуулсан мөнгөн дүн /мян.хүн, тэрбум.төг/

6.НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН УДИРДЛАГА

6.1 Нийгмийн даатгалын сангийн хөрөнгө оруулалт

Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1 дэх хэсэг, ЗГ-ын 2024 оны 254 дүгээр тогтоолоор батлагдсан “Нийгмийн даатгалын сангийн чөлөөт мөнгөн үлдэгдлийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах харилцааг зохицуулсан журам”-д НДСЧҮ-ийг найдвартай, үр өгөөжтэй, хариуцлагатай, ил тод, хараат бус байх зарчмыг баримтлан дараах санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулахаар заасан. Үүнд:

- ❖ ЗГ-ын үнэт цаас
- ❖ МБ-ны үнэт цаас
- ❖ Төрийн сангийн нэгдсэн дансанд байршуулах мөнгөн хадгаламж
- ❖ Банкны тухай хуулийн 13.1.20-д заасан арилжааны банканд байршуулах мөнгөн хадгаламж болно.

ЗГ-ын үнэт цаас худалдан авах талаар

2024 онд худалдан авсан ЗГ-ын 300.0 тэрбум төгрөгийн үнэт цаасны хүүгийн орлого нийт 83.5 тэрбум төгрөгийн орлого орно. Үүнээс 2025 онд хүүгийн орлого 27.0 тэрбум төгрөг орсон.

Хүснэгт 13. Үнэт цаасны хүүгийн тооцоолол /төгрөгөөр/

№	Хугацаа	1 жил	2 жил	3 жил	Дүн
		8.50-9.50%	9.0%	9.5%	
	ЗГ-ын ҮЦ	179/НД-106/25 гэрээтэй 100,000,000,000	100,000,000,000.00	100,000,000,000.00	300,000,000,000.00
1	2025.05.15	4,215,068,493.15	4,463,013,698.63	4,710,958,904.11	13,389,041,095.89
2	2025.11.15	4,284,931,506.85	4,536,986,301.37	4,789,041,095.89	13,610,958,904.11
2025 онд НДС-нд төвлөрсөн үнэт цаасны хүү					27,000,000,000.00
3	2026.05.15		4,463,013,698.63	4,710,958,904.11	9,173,972,602.74
4	2026.11.15		4,536,986,301.37	4,789,041,095.89	9,326,027,397.26
5	2027.05.15			4,710,958,904.11	4,710,958,904.11
6	2027.11.15			4,789,041,095.89	4,789,041,095.89
Нийт хүү дүн		8,500,000,000.00	18,000,000,000.00	28,500,000,000.00	55,000,000,000.00
1	2026.05.15			4,710,958,904.11	
2	2026.11.15			4,789,041,095.89	
3	2027.05.15			4,710,958,904.11	
4	2027.11.15			4,789,041,095.89	
5	2028.05.15			4,710,958,904.11	
6	2028.11.15			4,789,041,095.89	
179/НД-106/25 гэрээг 2025 оны 11 дүгээр сарын 15- нд сунгасан бондын хүү		28,500,000,000.00			
Нийт		37,000,000,000.00	18,000,000,000.00	28,500,000,000.00	83,500,000,000.00

ЗГ-ын 2025 оны 192 дугаар тогтоолоор НДСЧҮ-ээс 300.0 тэрбум төгрөгөөр үнэт цаас худалдан авах хөрөнгө батлагдсан боловч Сангийн яамнаас үнэт цаасыг нээлттэйгээр арилжсан ба нээлттэй арилжаанд оролцох эрх зүйн орчныг бүрдүүлэхийн тулд ЗГ-ын 2024 оны 254 дүгээр тогтоолоор баталсан “Нийгмийн даатгалын сангийн чөлөөт үлдэгдлийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах журам”-д нэмэлт өөрчлөлт оруулахаар төслийг боловсруулан ГБХНХЯ-нд холбогдох саналыг хүргүүлээд байна.

МБ-ны үнэт цаас худалдан авах талаар

МБ нь төрийн мөнгөний бодлогыг хэрэгжүүлэх, инфляцыг зорилтот түвшинд тогтворжуулах зорилгоор банкны систем дэх төгрөгийн илүүдэл нөөцийг нээлттэй зах зээлийн үйл ажиллагаагаар татах зорилгоор үнэт цаасны арилжааг зохион байгуулдаг тул хөрөнгө оруулалтын хэрэгслээр ашиглах боломжгүй гэсэн байр суурьтай байгаа учраас одоог хүртэл МБ-ны үнэт цаасыг худалдан аваагүй байна.

Төрийн сангийн нэгдсэн дансанд байршуулах мөнгөн хадгаламж

Сангийн яам төрийн сангийн нэгдсэн дансанд мөнгөн хадгаламж байршуулах зөвшөөрөл олгоогүй тул тайлангийн хугацаанд НДСЧҮ-ээс төрийн санд мөнгөн хадгаламж байршуулаагүй. ЗГ-ын 2024 оны 254 дүгээр тогтоолоор баталсан “Нийгмийн даатгалын сангийн чөлөөт мөнгөн үлдэгдлийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах журам”-ын 5.7 дахь хэсэгт “Санхүү төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь Төрийн сангийн нэгдсэн дансанд байршиж байгаа нийгмийн даатгалын сангийн харилцах дансны үлдэгдэлд сар бүр хүү тооцож олгоно. Хүүгийн хэмжээ нь Монголбанкнаас Төрийн сангийн нэгдсэн дансны үлдэгдэлд тооцож олгодог хүүгийн хэмжээтэй тэнцүү байна.” гэж заасан боловч одоогоор энэ зохицуулалт хэрэгжихгүй байна.

Банкны тухай хуулийн 13.1.20-д заасан арилжааны банканд байршуулах мөнгөн хадгаламж

МХ-ны дүгнэлт зөвлөмжийг үндэслэн НДҮЗ-ийн 07, 08 дугаар тогтоолуудаар 2025 онд НДСЧҮ-ээс Банкны тухай хуулийн 13.1.20-д заасан системийн нөлөө бүхий арилжааны банканд мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр байршуулах хөрөнгийн дээд хэмжээг 700.0 тэрбум төгрөг, хүүгийн доод хэмжээг жилийн 14.2 хувиар тус тус оны эхэнд шинэчлэн баталсан. Эдгээр шийдвэрийг үндэслэн НДЕГ-аас Хаан, Голомт, Худалдаа хөгжил, Төрийн банкнуудтай хэлцэл хийж, энэхүү 700.0 тэрбум төгрөгийг жилийн 15.0 хувийн хүүтэйгээр мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр дээрх 4 банканд хуваан байршуулсан. Энэхүү хөрөнгө оруулалтын дүнд нийт 105.0 тэрбум төгрөгийн хүүгийн орлогоор НДС-ийн орлого арвижих боломж бүрдсэн. Банкуудтай байгуулсан гэрээний дагуу 05-12 дугаар сарын хүү болох 70.2 тэрбум төгрөгийг НДС-д төвлөрүүлж, <https://shilendans.gov.mn/> сайт, <https://www.ndaatgal.mn/> цахим хуудсаар даатгуулагч, иргэдэд тогтмол, ил тод мэдээлж байна.

График 11. НДС-ийн мөнгөн хадгаламжийн хүүгийн орлого

6.2 Нийгмийн даатгалын сангийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих олон нийтийн хяналтын зөвлөлийн үйл ажиллагаа.

Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.3 дахь хэсэгт “нийгмийн даатгалын сангийн чөлөөт мөнгөн хөрөнгийг санхүүгийн хэрэгсэлд оруулах үйл ажиллагаанд хяналт тавих, мэргэжил, арга зүйгээр хангах чиг үүрэг бүхий орон тооны бус олон нийтийн хяналтын зөвлөлтэй байна” гэж, мөн зүйлийн 13.7 дахь хэсэгт “Олон нийтийн хяналтын зөвлөл нь төрийн болон төрийн бус байгууллага, хөрөнгө оруулалтын мэргэжлийн хороо, даатгуулагчийн төлөөлөл бүхий 7 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй байх бөгөөд уг зөвлөлийн дүрмийг хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын саналыг үндэслэн Нийгмийн даатгалын үндэсний зөвлөл батална” гэж тус тус заасан.

Тус зөвлөл нь Нийгмийн даатгалын ерөнхий хууль, ЗГ-ын 2024 оны 254 дүгээр тогтоолоор баталсан “Нийгмийн даатгалын сангийн чөлөөт үлдэгдлийг санхүүгийн хэрэгсэлд оруулах журам”-ийн дагуу НДСЧҮ-ээс

- 1.ЗГ-ын үнэт цаас худалдан авах;
- 2.МБ-ны үнэт цаас худалдан авах;
- 3.Төрийн сангийн нэгдсэн дансанд мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр байршуулах,
- 4.Системийн нөлөө бүхий арилжааны банканд хадгаламж болон харилцах дансанд хадгалуулах хэлбэрээр байршуулах үйл ажиллагаанд тус тус хяналт тавьж ажилласан.

Тайлант онд танхимаар 3 удаа, цахимаар 2 удаа, нийтдээ 5 удаа хуралдаж, 5 удаа ажлын уулзалт зохион байгуулсан байна. ОНХЗ-өөс эрхлэх асуудлын хүрээнд НДЕГ-т нийт 16 дүгнэлт, 22 зөвлөмжийг хүргүүлэв.

Үүнд:

- НДСЧҮ-ийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах үйл ажиллагааны тайлан, мэдээлэлд хяналт, шалгалт хийж, цаашид анхаарах асуудлаар 9 дүгнэлт, 10 зөвлөмж;

- Сангийн чөлөөт үлдэгдлийг арилжааны банканд байршуулах үйл ажиллагааг ил тод, нээлттэй мэдээлсэн байдалд шалгалт хийж, холбогдох арга хэмжээг авах талаар 1 дүгнэлт, 4 зөвлөмж;
- НДС-ийн санхүүгийн болон нэгдсэн төсвийн 2025 оны 2 дугаар улирлын мониторинг хийсэн тайланд дүн шинжилгээ хийж, цаашид авах арга хэмжээний талаар 1 дүгнэлт, 8 зөвлөмж;
- НДБ-ын үйл ажиллагааны төсвийн 2025 оны 2 дугаар улирлын мониторинг хийсэн гүйцэтгэлд дүн шинжилгээ хийж, ажлын үр дүнг үндэслэн цаашид анхаарах асуудлаар 5 дүгнэлт.

Хүснэгт 14. Хуралдаан, уулзалтын мэдээлэл

№	Хугацаа	Хэлэлцэж, шийдвэрлэсэн асуудлууд
1.	2025.01.06	1.ОНХЗ-ийн 2025 оны үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, НДҮЗ-ийн АА, МХ-той хамтран хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний төслүүдийг хэлэлцэж, гишүүдийн саналыг тусган НДҮЗ-д хүргүүлэхээр шийдвэрлэв.
2.	2025.02.07	1.Мөнгөний бодлого, арилжааны банкны дундаж хүү, 2025 онд төрөөс баримтлах мөнгөний бодлогын хүрээнд гадаад худалдааны тэнцэл, валютын нөөц, инфляц, тэтгэврийн зээлийн өсөлт, бууралтын талаарх мэдээлэл, мөн тэтгэврийн зээлийн хүүг бууруулах боломж, НДСЧҮ-ийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах, ЗГ-аас гаргасан бондыг үнэт цаасны зах зээлд арилжаалах бэлтгэл хангах, ҮЦ-ны зах зээлийн өгөөжийг хадгаламжийн хүүтэй харьцуулан статистик мэдээлэл зэрэг асуудлаар МБ-ны төлөөлөл, СЗХ, Монголын хөрөнгийн бирж, Монголын үнэт цаасны арилжаа эрхлэгчдийн холбооны төлөөлөлтэй уулзалт зохион байгуулагдсан талаар зөвлөлийн дарга танилцуулсныг хэлэлцэж, мэдээлэлтэй танилцав.
3.	2025.03.17	1.НДЕГ-ын дарга, удирдлагуудтай уулзаж, зөвлөлийн үйл ажиллагаа явуулах нөхцөлийг хангах, НДСЧҮ-ийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах үйл ажиллагаа болон хяналтын чиг үүргийн талаарх асуудлыг хэлэлцэж хамтран ажиллахаар шийдвэрлэв.
4.	2025.03.24	1.ЗГ-ын 2024 оны 254 дүгээр тогтоолоор баталсан НДСЧҮ-ийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах журмын хэрэгжилтэд хяналт тавих ажлын хүрээнд НДСЧҮ-ийг арилжааны банканд мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр байршуулахтай холбоотой зохицуулалтын хэрэгжилтийг хянан үзэж, холбогдох тайлан, зөвлөмжийг боловсруулан НДЕГ-т хүргүүлэхээр шийдвэрлэв.
5.	2025.04.05	1.ЗГ-ын дотоод үнэт цаас худалдах, худалдан авах 2024 оны 199/НД73/24 дугаар гэрээний хэрэгжилттэй танилцаж гэрээ хэвийн хэрэгжиж, хүүгийн орлогыг тогтоосон хугацаанд НД-ын холбогдох санд төвлөрүүлж байгааг дүгнэв. 2.МБ арилжааны банкнаас бусад байгууллага сангаас үнэт цаас худалдан авах боломжгүй тухай мэдээллийг НДЕТ-т ирүүлсэн. НДСЧҮ-ээс МБ-ны үнэт цаас худалдан авах үйл ажиллагаа хийгдээгүй талаар хэлэлцэж, холбогдох тайлан, зөвлөмжид тусгахыг шийдвэрлэв. 3.“ЗГ-ын 2024 оны 254 дүгээр тогтоолоор баталсан “НДСЧҮ-ийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах журам”-ын 5.7-д “Санхүү төсвийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь Төрийн сангийн нэгдсэн дансанд байршиж байгаа нийгмийн даатгалын сангийн харилцах дансны үлдэгдэлд сар бүр хүү тооцож

		олгоно. Хүүгийн хэмжээ нь Монголбанкнаас Төрийн сангийн нэгдсэн дансны үлдэгдэлд тооцож олгодог хүүгийн хэмжээтэй тэнцүү байна.” гэсэн зохицуулалт хэрэгжихгүй байна. Холбогдох журмын хэрэгжилтийн талаар дүгнэлт гаргаж, тайланг хүргүүлэхээр шийдвэрлэв.
6.	2025.04.21	1.НДСЧҮ-ийг системийн нөлөө бүхий банканд мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр байршуулах талаар “Мөнгөн хадгаламжийн гэрээ”-ний төсөл, холбогдох мэдээллийг ОНХЗ-ийн 3 дугаар хуралдаанаар хэлэлцэж цаашид анхаарах дүгнэлт, зөвлөмж хүргүүлэхээр шийдвэрлэв. 2.2025 онд НДСЧҮ-ээс банкны системд нөлөө бүхий арилжааны банкнуудад байршуулах мөнгөн хадгаламжийн хэмжээг банк бүрээр тогтоохдоо аль нэг банканд давуу байдал олгохгүй байх, өөрийн хөрөнгөөс хувь тэнцүүлэн тогтоох чиглэл баримтлах тухай дүгнэлт, зөвлөмж гаргав.
7.	2025.05.16	1.Шударга өрсөлдөөний хууль тогтоомжийн талаарх мэдээллийг хэлэлцэж, холбогдох албан хаагчдыг хамруулах, цаашид анхаарах чиглэлээр санал солилцов.
8.	2025.07.04	1.Удирдамж батлан 2 багийг томилж НДСЧҮ-ийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах үйл ажиллагаа болон ил тод, нээлттэй шилэн байдлыг хэрхэн хэрэгжүүлснийг холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд судалж, хяналт тавих чиг үүргийг хэрэгжүүлэн ажиллав. Тайлан бэлтгэж цаашид анхаарах асуудлаар НДЕГ-т зөвлөмж, дүгнэлт хүргүүлэхээр болов. Үр дүн хангалтгүй, хууль зөрчсөн байж болзошгүй нөхцөл байдал үүсээгүй. 2.НДЕГ-т 2025 оны 04 дүгээр сарын 22-ны өдөр өгсөн 6 зөвлөмжийн биелэлтийг зөвлөлийн даргын 07 дугаар сарын 04-ний өдөр баталсан удирдамжийн хүрээнд тооцож, тайлбар гаргуулсан бөгөөд 1 зөвлөмж хэрэгжээгүй, 1 зөвлөмж хэрэгжих шатандаа байв. Зөвлөмжийн хэрэгжилтэд үнэлгээ хийж, биелэлтийг сайжруулах чиглэлээр холбогдох тайлбар, арга хэмжээ авахыг үүрэг болгов.
9.	2025.09.18	1.2025 оны эхний 3 сарын НДС-ийн орлого бүрдүүлэлт зарцуулалт, зарлагын гүйцэтгэл болон бусад холбогдох нээлттэй мэдээлэлд мониторинг, дүн шинжилгээ хийх ажлын удирдамж батлан ажиллах 2 багийг томилон, тайлан танилцуулга зөвлөмжийг хүргүүлэхээр шийдвэрлэв.
10.	2025.10.22	1.НДС-ийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн 2025 оны 2 дугаар улирлын тайланд дүн шинжилгээ, мониторинг хийх удирдамжийн дагуу зөвлөлийн гишүүд тайланд дүн шинжилгээ хийх ажлыг зохион байгуулж, холбогдох тайлан, мэдээллийг хүргүүлэхээр болов. 2.НДБ-ын төсвийн гүйцэтгэлийн 2 дугаар улирлын тайлангийн тоо, мэдээлэлд дүн шинжилгээг хийж ажлын тайлан мэдээллийг НДҮЗ-ийн АА-нд хүргүүлэхээр болов.
11.	2025.11.15	1.Макро эдийн засгийн мэдээлэл, үнэт цаасны зах зээлийн индекс мэдээнд дүн шинжилгээ хийсэн танилцуулга боловсруулан АА-нд хүргүүлэхийг шийдвэрлэв.
12.	2025.12.04	1.2025 оны 125 дугаар албан бичигт НДЕГ-аас боловсруулсан тэтгэврийн нөөц сангийн хөрөнгийг арилжааны банканд байршуулахтай холбоотой “Мөнгөн хадгаламжийн гэрээний болон “Банкнудын үйл ажиллагаанд шалгуур үзүүлэлт тогтоох аргачлал”-ын төсөлтэй зөвлөлийн гишүүд танилцаж хариуг хүргүүлэхээр болов. 2.НДЕГ-т, орон нутгийн НД-ын болон холбогдох байгууллагаас ирүүлсэн өргөдөл, хүсэлт, саналыг судалж, эрэмбэлэн зөвлөлийн чиг үүрэгт болон АО, даатгуулагчийн нийтлэг эрх ашигт хамаарах өргөдөл гомдол, саналын шийдвэрлэлттэй танилцав. НДСЧҮ-ийг

		санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлаар өргөдөл, гомдол санал, хүсэлт ирээгүй байна.
		3.Жилийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг эрчимжүүлэх арга хэмжээ авахыг үүрэг болгосон.
13.	2025.12.10	1.2025 оны жилийн эцсийн ажлын тайланг гүйцэтгэх, биелэлтийг дүгнэх талаар хэлэлцэн, НДҮЗ-ийн хурлаар танилцуулах болов.

Нийгмийн даатгалын сангийн чөлөөт үлдээдлийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулж байгаа үйл ажиллагаатай танилцан хяналт тавьж, ажилласан талаар

ЗГ-ын 2024 оны 254 дүгээр тогтоолоор баталсан НДСЧҮ-ээс санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж НДСЧҮ-ийг банканд хадгаламж хэлбэрээр байршуулах ажиллагааны хэрэгжилт хэвийн явагдаж, хүүгийн орлого хугацаандаа төвлөрч байгааг тогтоож, дүгнэлт, зөвлөмж боловсруулан НДҮЗ-ийн АА-аар дамжуулан НДЕГ-т хүргүүлэв.

ЗГ-ын дотоод үнэт цаас худалдах, худалдан авах 2024 оны 199/НД73/24 дугаар гэрээний хэрэгжилттэй танилцахад гэрээ хэвийн хэрэгжиж хүүгийн орлогыг тогтоосон хугацаанд НДС-д төвлөрүүлсэн байна.

2025 онд НДСЧҮ-ийг банкны системд нөлөө бүхий арилжааны банканд мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр байршуулах талаар, “Мөнгөн хадгаламжийн гэрээ”-ний төсөл, холбогдох мэдээллийг судлав. Хадгаламж байршуулахдаа аль нэг банканд давуу байдал олгохгүй байх, өөрийн хөрөнгийн хэмжээнд хувь тэнцүүлэн байршуулах зарчим баримтлах зөвлөмж гаргасан.

НДСЧҮ-ийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах үйл ажиллагааг НДЕГ-ын холбогдох албан тушаалтан хараат бусаар, нөлөөнд автахгүй, бие даан, хууль дээдлэн, шударга ажиллаж байгаа эсэхэд хөндлөнгийн хяналт тавьж, НДЕГ-аас НДСЧҮ-ийг арилжааны банканд байршуулах үйл ажиллагааны ил тод, нээлттэй байдлыг хэрхэн хэрэгжүүлснийг холбогдох хууль тогтоомжийн хүрээнд судалж, хяналт тавих чиг үүргийг хэрэгжүүлэн ажиллав. Хяналтын үр дүнд ноцтой зөрчил илрээгүй боловч зарим журмын хэрэгжилт хангалтгүй байгаа нь анхаарах шаардлагатай байна.

НДС-ийн орлого бүрдүүлэлт, зарцуулалт, ашигт ажиллагааны түвшинд мониторинг, дүн шинжилгээ хийж, НДС-ийн 2025 оны эхний 3 сарын орлого, зарлагын гүйцэтгэлд хийсэн дүн шинжилгээний танилцуулгыг боловсруулан, холбогдох дүгнэлт, зөвлөмжийн хамт НДҮЗ-ийн АА-нд хүргүүлэн ажилласан.

НДСЧҮ-ийг ЗГ-ын болон МБ-ны үнэт цаас худалдан авах, Төрийн сангийн нэгдсэн данс болон системийн нөлөө бүхий арилжааны банканд мөнгөн хадгаламж, харилцах дансны хэлбэрээр байршуулах үйл ажиллагаанд хяналт тавьж, холбогдох гэрээ, хэлцлийн хэрэгжилт, ил тод байдал, хууль, журмын нийцлийг хянан үзэв. Мөн 2025 оны 2 дугаар улирлын төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн тайлангийн тоо

мэдээлэлд үндэслэн дүн шинжилгээ хийх ажлыг зохион байгуулж, холбогдох тайланг боловсруулан хүргүүлсэн бөгөөд байгууллагын төсвийн гүйцэтгэлд хийсэн дүн шинжилгээний талаар танилцуулга, мэдээлэл өгч цаашид анхаарах асуудлын талаар зөвлөмж өгөв.

Макро эдийн засаг, үнэт цаасны зах зээлийн мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийж танилцуулга бэлтгэн хүргүүлэв. Энэ хүрээнд холбогдох мэдээллийг НДҮЗ-ийн АА-аар дамжуулан авч, байгууллагуудын уялдаа холбоог ханган ажилласан бөгөөд хяналт-шинжилгээний үр дүнд үндэслэн дүгнэлт, зөвлөмж боловсруулж, НДҮЗ-ийн АА-нд хүргүүлсэн болно.

Зураг 3. Хяналтын зөвлөлөөс хийсэн сургалт

-НДСЧҮ-ийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулсан үйл ажиллагаа болон арилжааны банканд мөнгөн хадгаламж байршуулахдаа ил тод, нээлттэй байх хүрээнд хэрхэн ажилласан талаарх байдалд хийсэн зөвлөлийн ажлын тайлан, танилцуулгыг 2025 оны 10 дугаар сарын 17-ны өдөр танилцуулав. Энэхүү арга хэмжээнд НДЕГ-ын ажилтнууд танхимаар, 21 аймаг, 9 дүүргийн НД-ын ажилтнууд цахимаар оролцон нийт 400 хүн хамрагдав.

-НДС-ийн 2025 оны эхний 3 сарын орлогын бүрдүүлэлт, зарцуулалтад мониторинг, дүн шинжилгээ хийсэн тухай танилцуулга нь үндсэн 3 хэсгээс бүрдсэн.

1.НДС-ийн орлогын бүрдүүлэлтийн дүн, НД-ын хамралт, шимтгэл ногдуулсан ЦХТАО, НДШ-ийн орлого, авлагын мэдээлэл

2.НДС-ийн зарцуулалтын дүн шинжилгээг сан тус бүрээр хийсэн тухай

3.НДС-ийн ашигт ажиллагааны түвшний шинжилгээг сан тус бүрээр хийсэн тухайгаа тус тус дурдаж дүгнэлт, зөвлөмжийг тусгасан тайлан болон, НДС-ийн төсвийн гүйцэтгэл, санхүүгийн 2025 оны 2 дугаар улирлын тайлангийн холбогдох тоо, мэдээлэлд үндэслэн дүн шинжилгээ, мониторинг хийсэн ажлын тайлан, шударга өрсөлдөөний хууль тогтоомжийн талаарх мэдээллийг 04 дүгээр улиралд зөвлөлийн гишүүн Г.Ганчимэг, Б.Мөнхханд нар НДЕГ-ын ажилтнуудад танилцуулсан болно.

ГБХНХЯ-аас 2025 оны 06 дугаар сарын 12-ны өдөр Нийгмийн хамгааллын үндэсний тогтолцооны үзэл баримтлалыг танилцуулах хэлэлцүүлэг, 2025 оны 06 дугаар сарын 26-ны өдөр зохион байгуулсан “Өндөр насны тэтгэврийг ойлгох нь:

түүхэн замнал, зорилт шинэчлэлийн бодлогууд” семинарт тус зөвлөлийн гишүүд оролцсон болно.

ОНХЗ нь НДСЧҮ-ийг найдвартай, үр өгөөжтэй санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийхэд хяналт тавьж ажиллаж байгаа талаар тус зөвлөлийн гишүүн П.Баянсан НДЕГ-ын facebook группт пост байршуулсан. Зөвлөл нь 2025 онд төлөвлөсөн ажлаа бүрэн биелүүлж, АА-ыг тус зөвлөлийн эрхлэх чиг үүрэгт хамаарах асуудлаар мэдээллээр ханган ажилласан байна.

Зураг 4. ОНХЗ-ийн уулзалт

7.ТЭТГЭВРИЙН НӨӨЦ САН БҮРДҮҮЛЭЛТ

НД-ын багц хууль, ЗГ-ын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт хуваарилалтын тогтолцооноос хуримтлалын тогтолцоо руу шилжих, даатгуулагчийн нэрийн дансны орлогыг үе шаттай мөнгөжүүлэх, тодорхой хувийг хуримтлалын нэгдсэн санд байршуулах замаар эрүүл мэнд, боловсрол, орон сууцны санхүүжилтийн эх үүсвэрт зарцуулах нөхцөл бүрдсэн билээ.

Зураг 5. Миний тэтгэврийн мөнгөн хуримтлал

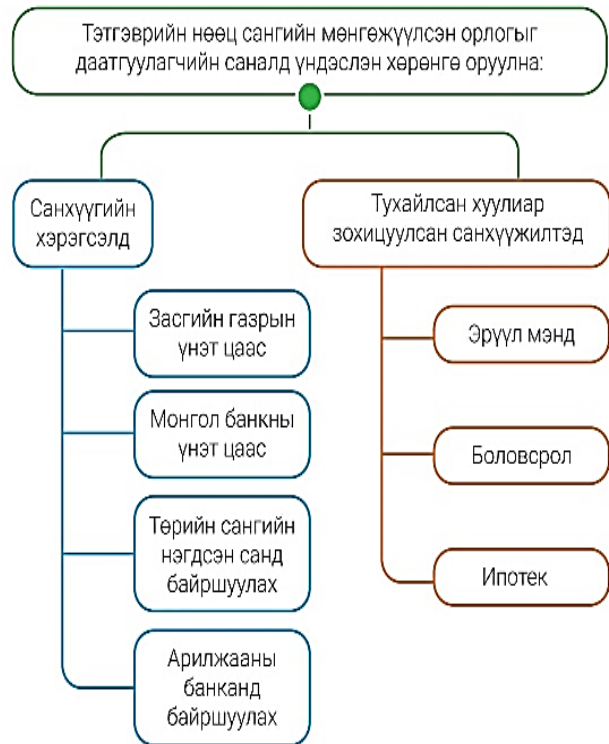

ЗГ-ын 2024 оны 256 дугаар тогтоолоор “Тэтгэврийн нөөц санд хөрөнгө төвлөрүүлэх, бүртгэх, хуваарилах, байршуулах, мэдээлэх, хөрөнгө оруулах, хяналт тавих журам”-ыг баталж, НДШ төлж буй 1.2 сая даатгуулагч бүр “Миний тэтгэврийн мөнгөн хуримтлал”-тай болж, нийт 295.3 тэрбум төгрөгийн бодит мөнгөн хуримтлал үүслээ.

График 12. Хуримтлалын сангийн бүтэц

Тайлангийн хугацаанд ТДС-аас 80.0 тэрбум төгрөгийг ТНС-нд нэмж байршуулж, 12 дугаар сарын 30-ны өдрийн байдлаар 2025 оны харилцах дансны хүүгийн орлого 7.2 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдэж, мөнгөн хөрөнгийн нийт үлдэгдэл 302.5 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна.

Харин 2025 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар харилцах дансанд байсан 215.3 тэрбум төгрөгийг 1 жилийн хугацаатай, 15.11 хувийн хүүтэй Төр, Хаан, Голомт, Худалдаа хөгжлийн банканд мөнгөн хадгаламж хэлбэрээр байршуулж эхэлсэн бөгөөд оны сүүлчийн нэг өдрийн хүү болох 89.1 сая төгрөгийг ТНС-д төвлөрүүлсэн.

Хүснэгт 15. ТНС-ийн харилцах дансны үлдэгдэл /сая.төг/

№	Үзүүлэлт	Худалдаа хөгжлийн банк	Хаан банк	Голомт банк	Төрийн банк	Бүгд
1	Харилцах дансны 2024 оны үлдэгдэл	61,859.1	81,370.0	41,582.9	30,494.9	215,306.9
2	2025 онд нэмж байршуулсан	-	35,000.0	20,000.0	25,000.0	80,000.0
3	2025 оны харилцахын хүүгийн орлого	1,877.2	2,625.4	1,397.8	1,391.9	7,292.3
4	2025.12.30-ний үлдэгдэл	63,736.3	118,995.4	62,980.7	56,886.8	302,599.3
5	Хадгаламжид байршуулсан дүн 2025.12.31	51,541.0	92,635.2	49,164.4	21,966.5	215,307.1
6	Хадгаламжийн хүү 1 хоног	21.3	38.4	20.3	9.1	89.1
7	Харилцах дансны 2025 оны үлдэгдэл	12,217.0	26,398.6	13,836.6	34,929.4	87,381.3

Даатгуулагч нь өөрийн тэтгэврийн мөнгөн хуримтлалын мэдээллээ төрийн үйлчилгээний “E-Mongolia” системийн [“Профайл”](#) цэс, НДБ-ын [portal.ndaatgal.mn](#) цахим систем болон гар утасны [“nDaatgal”](#) аппликейшны “Миний тэтгэврийн мөнгөн хуримтлал” хэсгээс харах боломжтой.

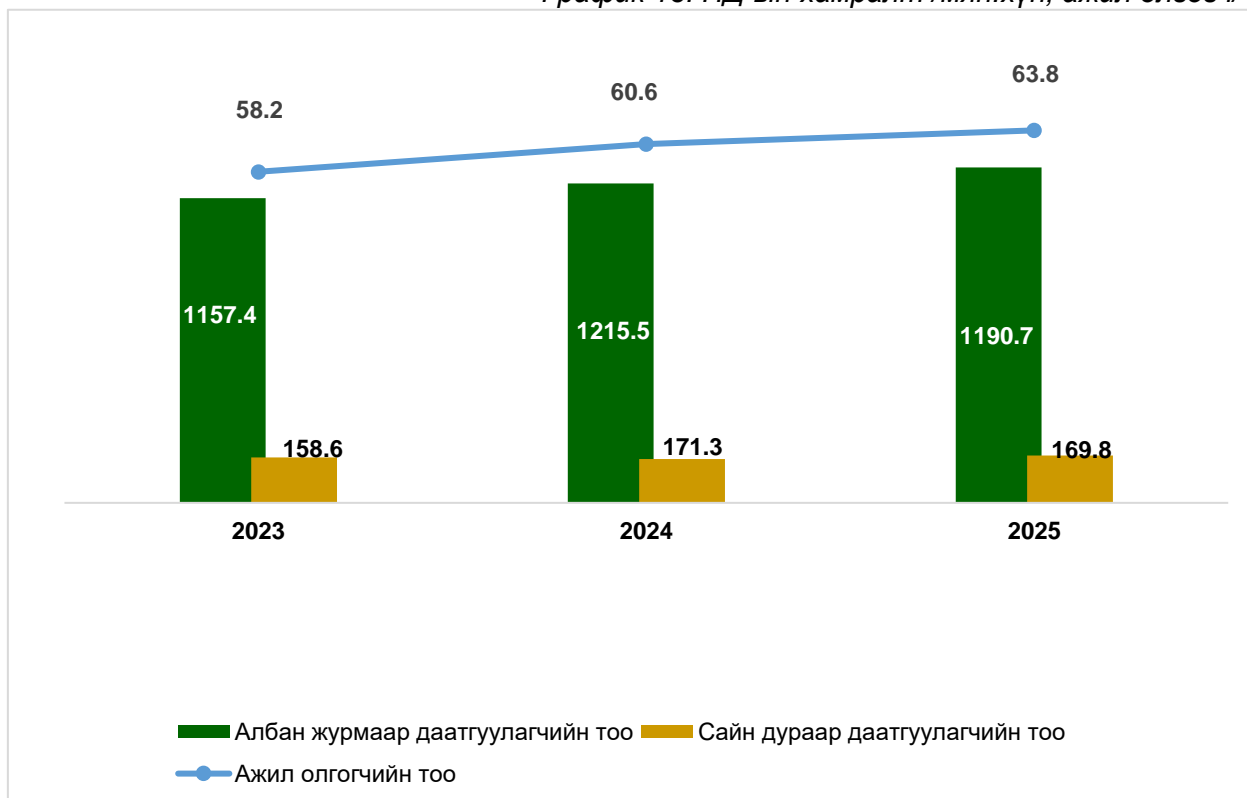
Даатгуулагч ТНС-д байршуулсан мөнгөн хөрөнгөө ямар санхүүгийн хэрэгсэлд оруулахаа сонгох боломжийг нь бүрдүүлж, гар утасны Ndaatgal аппликэйшн болон даатгуулагчдад зориулсан www.portal.ndaatgal.mn цахим хуудсаар санал авах ажлыг 7 дугаар сараас эхлүүллээ.

8. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ХАМРАЛТ, НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ХАРИЛЦАХ ДАНСНЫ ҮЛДЭГДЭЛ, АВЛАГА

8.1 Нийгмийн даатгалын хамралт

2025 онд НД-д 63.8 мянган ААНБ, албан журмаар 1190.7, сайн дураар 169.8, малчин 56.5 мянган даатгуулагч мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэлтэй байна.

График 13. НД-ын хамралт /мян.хүн, ажил олгогч/

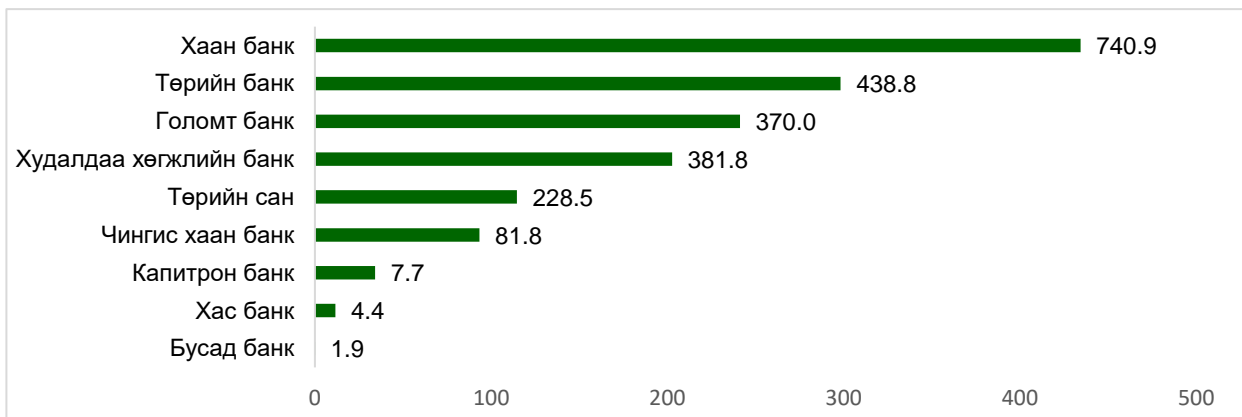

НД-ын мэдээллийн санд 63.8 мянган ААНБ бүртгэгдсэн нь 2024 онтой харьцуулахад 7.1 мянган АО буюу өмнөх оны суурь түвшингээс 93.4 хувиар нэмэгдэж, 112.2 мянган хүнийг албан журмаар даатгалд шинээр хамруулан ажилласан. 2025 онд хүрэх түвшингээс 85.7 хувь буюу 23.1 мянган хүнийг сайн дураар даатгалд шинээр, нийт хамрагдвал зохих малчдын тоог 125.6 хувь буюу 10.7 мянгаар нэмэгдүүлж ажилласан байна. Мөн 505.0 мянган хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдээ асарч буй ажил хөдөлмөр эрхлээгүй эх/эцэг, 0-3 насны хүүхдээ асарч байгаа 1.3 мянган эхийг сайн дураар даатгалд нэмж хамруулав.

8.2 Нийгмийн даатгалын сангийн харилцах, хадгаламжийн дансны үлдэгдэл

2025 оны жилийн эцсийн байдлаар НДС дотоод, гадаадын 9 арилжааны банкны харилцах дансанд 2,255.8 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

График 14. НДС-ийн харилцах, хадгаламжийн дансны үлдэгдэл /тэрбум.төг/

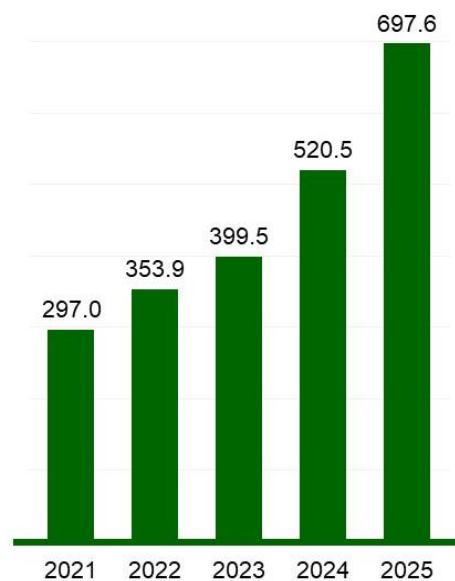

8.3 Нийгмийн даатгалын сангийн авлага

НДБ-д 2025 онд 638.0 мянган АО, 1,350.0 мянган даатгуулагч, 5.2 тэрбум төгрөгийн НДШ-ийн орлого төвлөрүүлж, төлөвлөгөөг 95.9 хувиар бүрдүүлсэн.

График 15. НДШ-ийн өр, авлага тэрбум.төг/

НДС-ийн 36.3 мянган ААНБ-аас авах шимтгэлийн авлага 2025 оны эхэнд 520.5 тэрбум төгрөг байсан бөгөөд тайлангийн хугацаанд 24.2 мянган ААНБ-ын 266.7 тэрбум төгрөгийн өрийг барагдуулж, оны эхний авлагыг 51.3 хувиар бууруулсан боловч оны эцэст 40.7 мянган АО-ын 697.6 тэрбум төгрөгт хүрч энэ онд 430.9 тэрбум төгрөгийн өр шинээр үүссэн.

Энэ нь нийт АО-ын 64.1 хувьд нь 370.3 мянган даатгуулагч ажиллаж байгаа нь нийт даатгуулагчдын 30.8 хувийг эзэлж байна.

2025 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт авлагын 15.6 хувь буюу 109.0 тэрбум төгрөг нь эрүүл мэндийн даатгалын санд шилжүүлэн бүртгэгдсэн бөгөөд 84.4 хувь буюу 588.6 тэрбум төгрөг нь НДШ-ийн авлага байна.

Хүснэгт 16. 2025 оны жилийн эцсийн авлага барагдуулалтын мэдээ /тэрбум.төг/

2025 оны НДШ-ийн авлага		2025 онд барагдуулсан дүнгээр									
		Нийт барагдуулсан			Хэсэгчилж барагдуулсан		Бүрэн барагдуулсан		Барагдуулаагүй АО тоо	Барагдуулаагүй авлагын дүн	
АО тоо	Авлагын дүн	АО тоо	Авлагын дүн	Хувь	АО тоо	Авлагын дүн	АО тоо	Авлагын дүн			
36.3	520.5	24.2	266.7	51.3	2.7	42.7	21.5	224.0	12.1	253.8	

Нийт 697.6 тэрбум төгрөгийн НДШ-ийн өрийн 5.9 хувь буюу 40.7 тэрбум төгрөг нь урсгал (0-30 хоногийн насжилттай), 94.1 хувь буюу 656.8 тэрбум төгрөгийн өр нь хуримтлагдсан байна.

Зураг 6. НДШ-ийн авлага, өмчийн хэлбэрээр /тэрбум.төг, хувиар/

Улсын төсвөөс авах авлага

УИХ-аас 2020 онд баталсан Нийгмийн даатгалын шимтгэлээс чөлөөлөх, ажилгүйдлийн даатгалын сангаас дэмжлэг үзүүлэх тухай хуулийн дагуу үзүүлсэн хөнгөлөлт, чөлөөлөлтөөс 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар 197.2 тэрбум төгрөгийн улсын төсвийн санхүүжилтийн авлагатай байна.

Хүснэгт 17. НД-ын санхүүжилт 2020-2025 он /тэрбум.төг/

Д/д	Үзүүлэлт	Дүн	Дүнд эзлэх хувь	Тайлбар
1	Шимтгэлээс чөлөөлөлт – ААНБ	793.6	86.36%	38.8 мянган ААНБ, 411.7 мянган даатгуулагч
2	Шимтгэлээс чөлөөлөлт – Сайн дураар даатгуулагч	81.4	8.85%	169.2 мянган даатгуулагч
3	Ажилгүйдлийн даатгалын дэмжлэг	44.1	4.80%	80.9 мянган даатгуулагч
4	Нийт санхүүжилтийн авлага	919.2	100%	НДШ-ээс чөлөөлөх, ажилгүйдлийн даатгалын сангаас дэмжлэг үзүүлэх тухай хуулийн улсын төсвийн санхүүжилтийн авлага
5	Олгосон санхүүжилт 2020–2025	722.0	78.55%	Улсын төсөв + олон улсын төсөл
7	2025 оны үлдэгдэл авлага	197.2	21.45%	Төсөвт шилжээгүй үлдэгдэл

Олон жилийн насжилттай, өндөр дүнтэй бусад авлага

2003 оноос өмнөх хугацаанд НДС-д үүсч хуримтлагдсан 6.7 тэрбум төгрөгийн авлагыг барагдуулах шат дараалсан арга хэмжээг авч, 271.8 сая төгрөг, 2025 онд ХОТШ банкны өрнөөс 9.8 сая төгрөгийг барагдуулсан бөгөөд нийт 6.4 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

Зураг 7. Олон жилийн насжилттай, өндөр дүнтэй авлага /тэрбум.төг/

9.КАПИТАЛ, ЧИНГИС ХААН БАНКНЫ ӨР ТӨЛБӨР БАРАГДУУЛАХ ТАЛААР

9.1 Капитал банк ХХК дахь банкны эрх хүлээн авагчаас нэхэмжилсэн өр төлбөрийг төлүүлэхээр авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ

КБЭХА-аас НДС-ийн өр төлбөрт 104.2 тэрбум төгрөг барагдуулах шүүхийн шийдвэр гарснаас хойш 2025 оны жилийн эцэст хүртэл нийт 46.6 тэрбум төгрөгийн өрийг барагдуулах арга хэмжээ аваад байна. Үүнээс 15.0 тэрбум төгрөгийг мөнгөн хөрөнгөөр, 31.5 тэрбум төгрөгийн 89 ширхэг үл хөдлөх хөрөнгийг хүлээн авч, 57.6 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна. Энэ нь ҮОМШӨ-ний даатгалын сангийн өр төлбөр болно. Тайлант хугацаанд 8.1 тэрбум төгрөгийн төлбөрийг барагдуулсан.

Хүснэгт 18. Өр төлбөр барагдуулалт /сая.төг/

№	Төлбөр барагдуулсан хугацаа	Барагдуулсан өр төлбөр		
		Мөнгөн хөрөнгөөр	Үл хөдлөх хөрөнгөөр	Нийт
1	2020 он	826.7	-	826.7
2	2021 он	7,223.4	22,123.5	29,346.9
3	2022 он	1,744.8	2,905.2	4,650.0
4	2023 он	1,183.0	-	1,183.0
5	2024 он	2,500.0	-	2,500.0
6	2025 он	1,600.0	6,530.7	8,130.7
	Дүн	15,077.90	31,559.4	46,637.3

2025 онд өр төлбөрт хүлээн авсан үл хөдлөх хөрөнгөөс 189.8 сая төгрөгийн өртөгтэй 1 ширхэг үл хөдлөх хөрөнгийг худалдан борлуулж, төлбөрийг НДС-д төвлөрүүлсэн.

НДҮЗ-ийн 2021 оны 18 дугаар тогтоолоор баталсан “Нийгмийн даатгалын сангийн авлагад үл хөдлөх хөрөнгийг хүлээн авах, хадгалах, хамгаалах, ашиглах, түрээслүүлэх, худалдан борлуулах журам”-ын дагуу үл хөдлөх хөрөнгийг 22 иргэн, ААНБ-д түрээслүүлснээр 2025 онд 335.6 сая төгрөгийн түрээсийн орлогыг НДС-д төвлөрүүлэв.

Хүснэгт 19. НДС-ийн нэхэмжилсэн төлбөрт хүлээн авсан болон борлуулсан хөрөнгө /сая.төг/

№	Төрөл	Хүлээн авсан хөрөнгө		Борлуулсан хөрөнгийн мэдээлэл			Үлдэгдэл хөрөнгө	
		Тоо	Мөнгөн дүн	Тоо	КБЭХА-ийн үнэ	Борлуулсан үнэ	Тоо	Мөнгөн дүн
1	Газар, гражтай газар	15	2,133.0	9	1,921.5	1,982.8	6	211.5
2	Орон сууц	32	6,233.5	28	5,220.4	5,354.4	4	1,013.1
3	Зоорь, агуулах	14	580.0	14	580.0	640.0	0	-
4	Хувийн сууц, газар	4	75.4	0	-	-	4	75.4
5	Үйлдвэр, үйлчилгээ, оффисын зориулалттай хөрөнгө	12	17,294.7	1	243.5	255.4	10	17,051.1
6	Орон сууцнаас бусад хөрөнгө	12	5,242.8	10	3,720.1	3,830.5	2	1,522.7
Нийт		89	31,559.4	62	11,685.5	12,063.1	27	19,873.9

НД-ын өр төлбөрт 2025 онд шинээр 6.5 тэрбум төгрөгийн үнэлгээтэй 11 ширхэг үл хөдлөх хөрөнгийг хүлээн авч, 189.8 сая төгрөгийн үнэлгээтэй 1 ширхэг үл хөдлөх хөрөнгийг худалдан борлуулж, 19.8 тэрбум төгрөгийн үнэлгээтэй 27 ширхэг үл хөдлөх хөрөнгийн үлдэгдэлтэй байна.

График 16. Борлуулсан хөрөнгө /тэрбум.төг/

Өр төлбөрийг барагдуулах асуудлаар ЗГ, ГБХНХЯ-аас өгсөн үүрэг чиглэлийн дагуу НДЕГ-аас НДС-ийн авлагыг барагдуулахаар шат дараалсан арга хэмжээ авч хэрэгжүүлж байгаа бөгөөд ЗГ, Улсын ерөнхий прокурорын газар, Авлигатай тэмцэх газар, Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар зэрэг холбогдох бусад байгууллагууд болон мэргэжлийн хууль эрх зүй, өмгөөллийн байгууллагатай хамтран ажиллаж байна.

9.2 Чингис хаан банк ХХК-иас нэхэмжилсэн өр төлбөрийг барагдуулахаар хэрэгжүүлж буй арга хэмжээ

Чингис хаан банк ХХК-иас НДС-ийн өр төлбөрт 103.6 тэрбум төгрөг барагдуулахаас 19.9 тэрбум төгрөгийн өрийг барагдуулах арга хэмжээ аваад байна. Үүнээс 12.4 тэрбум төгрөгийг мөнгөн хөрөнгөөр, 7.5 тэрбум төгрөгийн 11 ширхэг үл хөдлөх хөрөнгийг хүлээн авч, 83.6 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

Тайлант хугацаанд 11.5 тэрбум төгрөгийн төлбөрийг барагдуулсан байна.

График 17. Өр төлбөр барагдуулалтын явц

НДҮЗ-ийн 2024 оны 08, 2025 оны 13 дугаар тогтоолоор Чингис хаан банкнаас 7.49 тэрбум төгрөгийн үнэлгээтэй 11 ширхэг үл хөдлөх хөрөнгийг өр төлбөрт тооцон авлаа.

Хүснэгт 20. НДС-ийн нэхэмжилсэн төлбөрт хүлээн авсан хөрөнгө /сая.төг/

№	Хөрөнгийн төрөл	Тоо	Мөнгөн дүн
1	Орон сууц	9	3,477.7
2	Оффис, үйлчилгээний барилга	2	4,014.9
Нийт дүн		11	7,492.6

10.ЭРХ ЗҮЙН БАРИМТ БИЧГИЙН ХЭРЭГЖИЛТ, ХЯНАЛТ

УИХ-аас батлан гаргасан МУ-ын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, үйл ажиллагааны хөтөлбөр, үндсэн чиглэл болон ЗГ-ын тогтоол, хуралдааны тэмдэглэл, Ерөнхий сайдын захирамж, албан даалгавар, НДҮЗ-ийн тогтоол шийдвэрийн хэрэгжилтэд холбогдох мэдээ, мэдээллийг үндэслэн ЗГ-ын 2025 оны 43 дугаар тогтоолын дагуу хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ хийлээ.

10.1 Хөгжлийн бодлого, мөрийн хөтөлбөр, үндсэн чиглэлийн хэрэгжилт, хяналт

НД-ын чиглэлээр МУ-ын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050” баримт бичигт тусгагдсан 2 зорилт, 9 арга хэмжээний хэрэгжилт 92.0, МУ-ын хөгжлийн 2025 оны төлөвлөгөөнд тусгагдсан 1 зорилт, 1 арга хэмжээний хэрэгжилт 100.0, ЗГ-ын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгагдсан 2 зорилт, 11 арга хэмжээний хэрэгжилт 95.8, МУ-ыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлд тусгагдсан 2 зорилт, 4 арга хэмжээний хэрэгжилт 100.0, нийт дүнгээр 96.95 хувийн биелэлттэй буюу “Үр дүнтэй” гэж дүгнэлээ.

Хүснэгт 21. Бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт /тоо, хувиар/

№	Хөгжлийн бодлого, чиглэлийн нэр	Зорилт	Арга хэмжээ	Хэрэгжилт
1	“Алсын хараа-2050”	2	9	92.0
2	МУ-ыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл	2	4	100.0
3	МУ-ын хөгжлийн 2025 оны төлөвлөгөө	1	1	100.0
4	ЗГ-ын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр	2	11	95.8
5	Нийт дүн	7	25	96.95

“Үр дүнтэй” буюу хэрэгжиж байгаа, зорилт, арга хэмжээ нь зорилтот түвшиндээ хүрсэн, удирдлага, зохион байгуулалт сайн, цаашид үргэлжлүүлэн хэрэгжих 25 арга хэмжээнээс 90.0-100.0 хувийн хэрэгжилттэй 23 арга хэмжээ, 80.0-90.0 хувийн хэрэгжилттэй 1 арга хэмжээ;

“Үр дүн хүлээгдэж байгаа” буюу зорилт, арга хэмжээний хүрэх түвшинд бүрэн хүрээгүй боловч зохион байгуулалтын арга хэмжээ бүрэн авагдсан, үр дүн гарч байгаа, өөрсдөөс хамаарах шийдвэрийг бүрэн гаргасан, хэрэгжилт үр дүнг нэмэгдүүлэх шаардлагатай 1 арга хэмжээ тус тус байна.

10.2 Тогтоол шийдвэрийн хэрэгжилт, хяналт

МУ-ын хууль, УИХ-ын байнгын хорооны тогтоол, ЗГ-ын тогтоол, Ерөнхий сайдын захирамж, ЗГ-ын хуралдааны тэмдэглэл, Ерөнхий сайдын албан даалгавар, НДҮЗ-ийн тогтоолын нийт 37 шийдвэрийн 68 заалтыг тус тус салбарын хэмжээнд хяналтад авсан.

Хүснэгт 22. Хяналтад авсан шийдвэрийн заалтууд

№	Шийдвэрийн нэр	Шийдвэрийн тоо	Заалтын тоо
1	МУ-ын хууль	2	2
2	УИХ-ын байнгын хорооны тогтоол	1	1
3	ЗГ-ын тогтоол	5	5
4	Ерөнхий сайдын захирамж	1	2
5	ЗГ-ын хуралдааны тэмдэглэл	14	23
6	Ерөнхий сайдын албан даалгавар	2	22
7	НДҮЗ-ийн тогтоол	12	13
Нийт		37	68

Хяналтад авсан шийдвэрийн заалтуудын хэрэгжилт:

- МУ-ын хууль: 2 шийдвэрийн 2 заалтын биелэлт “Бүрэн хэрэгжсэн” буюу 100.0 хувь;
- УИХ-ын байнгын хорооны тогтоол: 1 шийдвэрийн 1 заалтын биелэлт “Хэрэгжих шатанд” буюу 50.0 хувь;
- ЗГ-ын тогтоол: 5 шийдвэрийн 5 заалтаас “хэрэгжилтийг тооцох хугацаа болоогүй” 2, “бүрэн хэрэгжсэн” буюу 100.0 хувийн биелэлттэй 2, “хэрэгжих шатанд” буюу 50.0 хувийн биелэлттэй 1 шийдвэр. Биелэлтийн дундаж 83.3 хувь;
- Ерөнхий сайдын захирамж: 1 шийдвэрийн 2 заалт “бүрэн хэрэгжсэн” буюу 100.0 хувийн биелэлттэй.
- ЗГ-ын хуралдааны тэмдэглэл: 14 шийдвэрийн 23 заалт байна. “хэрэгжилтийг тооцох хугацаа болоогүй” 4, “бүрэн хэрэгжсэн” буюу 100.0 хувийн биелэлттэй 17, “хэрэгжих шатанд” буюу 50.0 хувийн биелэлттэй 2 шийдвэр. Биелэлтийн дундаж 94.7 хувь;

- Ерөнхий сайдын албан даалгавар: 2 шийдвэрийн 22 заалт байна. “бүрэн хэрэгжсэн” буюу 100.0 хувийн биелэлттэй 20, “хэрэгжих шатанд” буюу 50.0 хувийн биелэлттэй 3 шийдвэр. Биелэлтийн дундаж 95.5 хувь;
- НДҮЗ-ийн тогтоол: 12 шийдвэрийн 13 заалт байна. “хэрэгжилтийг тооцох хугацаа болоогүй” 2, “бүрэн хэрэгжсэн” буюу 100.0 хувийн биелэлттэй 10, “хэрэгжих шатанд” буюу 50.0 хувийн биелэлттэй 1 шийдвэр. Биелэлтийн дундаж 95.5 хувь;

Хүснэгт 23. Хууль, тогтоол шийдвэрийн биелэлт /хувиар/

Хууль, тогтоол шийдвэр	Бүгд	Үүнээс						
		УИХ-ын байнгын Хорооны тогтоол	ЗГ-ын тогтоол	Ерөнхий сайдын захирамж	ЗГ-ын хуралдааны тэмдэглэл	Ерөнхий сайдын албан даалгавар	МУ-ын хууль	НДҮЗ-ийн тогтоол
Хяналтад авсан нийт шийдвэрийн тоо	37	1	5	1	14	2	2	12
Хяналтад авсан нийт зүйл, заалтын тоо	68	1	5	2	23	22	2	13
Хэрэгжсэн	53	-	2	2	17	20	2	10
Үнэлгээ	Хэрэгжих шатанд	Тодорхой үр дүнд хүрсэн	7	1	1	2	2	1
		Удаашралтай /эрчимжүүлэх шаардлагатай/	-	-	-	-	-	-
	Хэрэгжээгүй	Зохион байгуулалтаас	-	-	-	-	-	-
		Хөрөнгө дутагдсанаас	-	-	-	-	-	-
		Хугацаа болоогүй	8	-	2	4	-	2
	Хэрэгжих боломжгүй	-	-	-	-	-	-	
Хяналтаас хасуулах санал /хүчингүй болсон эсэх/	25	-	2	-	5	6	2	10
Дүн	94.2	50.0	83.3	100.0	94.7	95.5	100.0	95.5

Хууль тогтоомж, тогтоол, шийдвэрийн биелэлтэд хийсэн хяналт-шинжилгээгээр:

- “Хэрэгжсэн” буюу биелэлт бүрэн хангагдсан 53;
- “Хэрэгжих шатанд” буюу зохион байгуулалтын арга хэмжээ авсан, холбогдох шийдвэр гарсан, дээд шатны байгууллагад хүргүүлсэн “тодорхой үр дүнд хүрсэн” 7;
- “Хэрэгжилтийг тооцох хугацаа болоогүй” 8;
- “Тухайн шийдвэрт заасан хугацаа дууссан”, “бүрэн хэрэгжсэн” хяналтаас хасуулах 5 шийдвэрийн 25 заалт байна.

НД-ын салбарын хэмжээнд хэрэгжиж буй шийдвэрийн хэрэгжилт 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт 37 хууль, тогтоол, шийдвэрийн 68 заалтын 88.3 хувь

“Хэрэгжсэн”, 5.83 хувь “Хэрэгжих шатанд”, 11.8 хувь “Хэрэгжилтийг тооцох хугацаа болоогүй” биелэлтийн дундаж 94.2 хувиар дүгнэгдлээ.

10.3 Нийгмийн даатгалын байгууллагын 2025 оны төлөвлөгөөний биелэлт

НДБ-ын 2025 оны төлөвлөгөөнд тусгагдсан 9 зорилт, 69 арга хэмжээний жилийн эцсийн биелэлтийг 94.8 хувь буюу “Бүрэн хангалттай” гэж үнэлж, дүгнэлээ.

Төлөвлөгөөнд тусгагдсан зорилт, арга хэмжээний хэрэгжилт:

- “Бүрэн хангалттай” 85.0 буюу түүнээс дээш хувиар (арга хэмжээ оновчтой тодорхойлогдсон, зорилтот түвшиндээ хүрсэн, удирдлага зохион байгуулалт сайн, үр дүн гарсан, эсхүл шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшиндээ бүрэн хүрээгүй, үр дүн гарч эхэлсэн) 100.0 хувийн биелэлттэй 43, 85.0-95.0 хувийн биелэлттэй 19, нийт 62 арга хэмжээ;

- “Хангалттай” буюу 70.0-84.3 хувиар (шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшиндээ бүрэн хүрээгүй, зохион байгуулалт, хариуцлагыг сайжруулах) үнэлэгдсэн 6 арга хэмжээ;

- “Хэрэгжилтийг тооцох хугацаа болоогүй” 1 арга хэмжээ байна.

11.НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ЦАХИМЖУУЛАЛТ, ХӨГЖҮҮЛЭЛТ, ХҮРТЭЭМЖ

11.1 Мэдээллийн нэгдсэн системийн шинэчлэлт

НДБ төрийн үйлчилгээг иргэдэд түргэн шуурхай, чирэгдэлгүй хүргэх, ашиг сонирхлоос ангид байх зорилтын хүрээнд салбарын хэмжээнд ашиглагддаг мэдээллийн нэгдсэн SICOS системийг 320 суманд нэвтрүүлж дуусгалаа. Ингэснээр:

- АО-ийн НДШ-ийн тайлан хүлээн авах;
- Шинэ АО бүртгэх;
- АО-ийн шилжилт хөдөлгөөнийг бүртгэх;
- Сайн дураар даатгалын гэрээ байгуулах;
- Сайн дураар даатгуулагчийн шилжилт хөдөлгөөнийг бүртгэх;
- Тэтгэвэр, тэтгэмжийн хүсэлт үүсгэх;
- Даатгуулагчийн хүсэлтээр НДШ төлөлтийн лавлагаа гаргах зэрэг дээрх бүх үйлчилгээг иргэд сумандаа нэг дороос авах боломжтой болж, үйлчилгээний хүртээмж, шуурхай байдал сайжирлаа.

Тайлант хугацаанд шинээр 3 бүтээгдэхүүнийг хөгжүүлэн нэвтрүүлэв:

1.Эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөлийн хурлаар даатгуулагчийн хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа, шалтгааныг хэлэлцэн шийдвэрлэсэн мэдээллийг бүртгэх, хянах, баталгаажуулах үйл ажиллагааг програмчлан шинээр дэд систем хөгжүүлэн нэвтрүүлснээр хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоох.

2.“Илүү төлсөн нийгмийн даатгалын шимтгэлийг буцаан олгох журам”-д заасан аргачлалын дагуу даатгуулагчийн 2024 он ба түүнээс өмнөх хугацаанд сард төлбөл зохих шимтгэлийн хэмжээнээс илүү төлсөн шимтгэлийг автоматаар тооцоолон буцаан олгох.

3.НД-ын нийт бүтээгдэхүүн үйлчилгээний тоон мэдээллийг дэлгэрэнгүй харах боломж бүхий “Dashboard”-ыг шинэчлэн боловсруулж нэвтрүүлсэн. Уг “Dashboard”-оос НД-ын бүтээгдэхүүн үйлчилгээний нийт 25 төрлийн багц мэдээллийг харьяалагдах аймаг, дүүргээр задлан дэлгэрэнгүй харах боломжийг бүрдүүллээ.

11.2 Нийгмийн даатгалын үйлчилгээний цахимжуулалт

Төрийн нэгдсэн мэдээлэл солилцооны ХУР систем болон НД-ын Portal.ndaatgal.mn веб системээр дамжуулан иргэд, даатгуулагч, АО, харилцагч байгууллагуудад НД-ын үйлчилгээг бодит цагийн горимоор цахимаар тогтмол хүргэн ажиллав. Үүний дүнд мэдээллийн нэгдсэн систем (Sicos)-ээр 259.3, Portal.ndaatgal.mn системээр 216.2, нийт 475.5 мянган тэтгэвэр, тэтгэмжийн болон сайн дураар даатгуулах үйлчилгээ авах хүсэлт, мөн сар бүр 61.9 мянган АО-ийн НДШ-ийн тайланг цахимаар хүлээн авч 98.0 хувийг шийдвэрлэлээ. НД-ын 81 үйлчилгээнээс 46 үйлчилгээ бүрэн цахимжсан байна.

12.ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН МАГАДЛАЛ

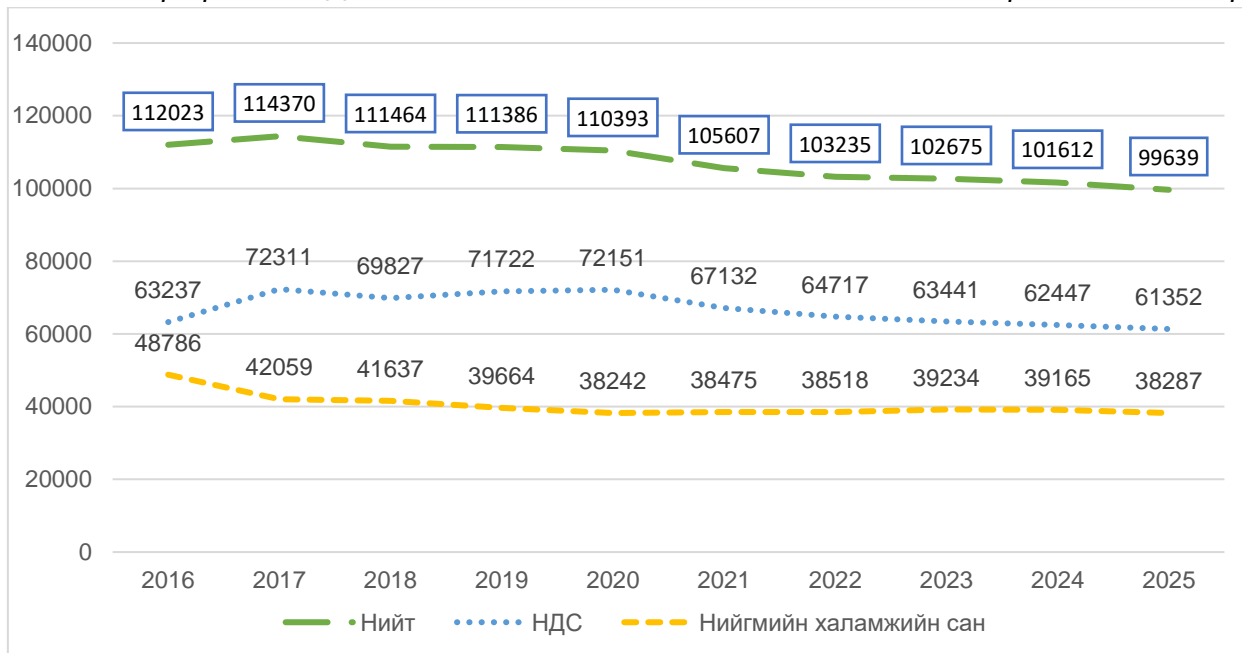
Тайлангийн хугацаанд төв болон аймаг, дүүргийн 31 зөвлөл нь ЗГ-ын 2023 оны 448 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөлийн дүрэм”-ийн дагуу 300 гаруй гишүүдтэйгээр эрүүл мэндийн магадлах үйл ажиллагааг улсын хэмжээнд эрхлэн явууллаа. 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоолгосон 99639 иргэн байгаа нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 2.0 хувиар буурсан байна. Нийслэлд 37089, орон нутагт 58832 иргэн хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоолгожээ.

Хүснэгт 24. Нийт хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа, тогтоолгосон хүний тоо /сүүлийн 10 жилээр/

№	Он	Хүний тоо		Бүгд	Өмнөх онтой харьцуулсан хувь
		Нийгмийн даатгалын сан	Нийгмийн халамжийн сан		
1	2016	63237	48786	112023	-2.1
2	2017	72311	42059	114370	2.1
3	2018	69827	41637	111464	-2.5
4	2019	71722	39664	111386	-0.1
5	2020	72151	38242	110393	-0.9
6	2021	67132	38475	105607	-4.3
7	2022	64717	38518	103235	-2.2
8	2023	63441	39234	102675	-0.5
9	2024	62447	39165	101612	-1.0
10	2025	61352	38287	99639	-2.0

2016-2025 оныг хүртэл хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоолгосон нийт хүний тоо 11.1 хувиар, үүнээс: НДС-аас хөдөлмөрийн чадвар алдсан тэтгэвэр авагчдын тоо 3.0 хувь, нийгмийн халамжийн сангаас хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний тэтгэвэр авагчдын тоо 21.5 хувиар тус тус буурсан байна.

График 18. НДС болон нийгмийн халамжийн сангаас тэтгэвэр авагч /тоогоор/

Улсын хэмжээнд эрүүл мэндийн магадлалын цахим мэдээллийн санд хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа шийдвэрлүүлсэн 108296 иргэн бүртгэлтэй байгаагаас тайлант хугацаанд 10054 иргэн шинээр тогтоолгож, 41680 иргэн хугацаагаа сунгуулж, 8647 иргэний шийдвэр цуцлагдсан байна.

Хүснэгт 25. Хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацааг шийдвэрлэсэн байдал*

№	Шалтгаан	Шийдвэрийн төрөл						
		Сунгаасан тогтоосон	Шинээр тогтоосон	Шилжин ирсэн	Хурлаар ороогүй	Тогтоосон шийдвэр идэвхтэй	Цуцалсан	Нийт
1	Ахуйн осол	527	236	0	0	763	312	1075
2	Ердийн өвчин	39184	9631	498	46214	95527	8011	103538
3	Мэргэжлээс шалтгаалсан өвчин	1334	54	0	624	2012	214	2226
4	Төрөлхийн хөгжлийн бэрхшээлтэй	366	38	1	0	405	34	439
5	Үйлдвэрлэлийн осол	219	85	5	562	871	81	952
6	Хүүхэд насандаа	51	10	0	0	61	5	66
	Нийт	41681	10054	504	47400	99639	8657	108296

*Нийгмийн халамжийн сангаас тэтгэвэр, тэтгэмж авдаг хүний тоо орсон.

Хүснэгт 26. Хөдөлмөрийн чадвар алдалтын шалтгаан /сүүлийн 3 жилээр/

№	Шалтгаан	2023		2024		2025	
		Тоо	Хувь	Тоо	Хувь	Тоо	Хувь
1	Ердийн өвчин, ахуйн осол	99172	96.6	98408	96.8	96756	97.1
2	Мэргэжлээс шалтгаалсан	2600	2.5	2282	2.2	2012	2.0
3	Үйлдвэрлэлийн осол	903	0.9	922	0.9	871	0.9
Нийт		102675	100.0	101612	100.0	99639	100.0

Мэргэжлээс шалтгаалсан өвчний улмаас хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа шийдвэрлүүлсэн иргэдийн тоо жил дараалан буурч байгаа бөгөөд 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар өмнөх оны мөн үеэс 11.8 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Үүний зэрэгцээ үйлдвэрлэлийн ослын улмаас хөдөлмөрийн чадвар алдалтын хувь, хугацаа тогтоолгосон иргэдийн тоо мөн буурч, өмнөх оны жилийн эцсийн үзүүлэлттэй харьцуулахад 5.5 хувиар буурсан байна.

13.ХЯНАЛТ ШАЛГАЛТ

НД-ын салбарын хэмжээнд мөрдөгдөж буй хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулах, өмнөх онд хийгдсэн хяналт шалгалтын мөрөөр илэрсэн зөрчил дутагдлыг арилгах, хэрэгжүүлсэн ажлын гүйцэтгэл, үр дүнг үнэлэх, мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх зорилгоор төлөвлөгөөт болон төлөвлөгөөт бус хяналт шалгалтыг хийлээ.

13.1 Дээд газрын хяналт, шалгалт

НДҮЗ-өөс МХ, ОНХЗ-тэй хамтран Нийгмийн даатгалын ерөнхий хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.9, НДҮЗ-ийн дүрмийн 3 дугаар зүйлийн 3.1, 3.2 дахь хэсгийг тус тус үндэслэн нийслэлийн Баянгол, Баянзүрх, Сонгинохайрхан, Сүхбаатар, Хан-Уул, Чингэлтэй дүүргийн НДГ-дад НД-ын хууль тогтоомжоор хүлээсэн бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх, НД-ын асуудлаар шийдвэр гаргахад мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх, шаардлагатай мэдээлэлд тулгуурлан дүгнэлт, зөвлөмж гаргах, гаргасан шийдвэрийн хэрэгжилтийг хангуулах зорилгоор хяналт шалгалт хийлээ. Хяналт шалгалтаар ЗГ, НДҮЗ-ийн тогтоол, шийдвэрийн хэрэгжилт, Эрүүл мэндийн магадлалын зөвлөл, Маргаан хянан шийдвэрлэх зөвлөлийн үйл ажиллагаа, АО, даатгуулагч, иргэдээс ирүүлсэн санал, өргөдөл гомдлын шийдвэрлэлт, хяналт шалгалтын төлөвлөгөөний хэрэгжилтэд хяналт тавьж, илэрсэн зөрчил, дутагдлыг арилгуулах чиглэлээр зөвлөмж, дүгнэлт өглөө.

13.2 Төлөвлөгөөт хяналт, шалгалт

Нэг.НД-ын багц хууль, холбогдох бусад хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулах ажлын хүрээнд Дундговь, Сэлэнгэ, Завхан, Орхон аймаг, Багахангай, Чингэлтэй дүүргийн НДГ-т төлөвлөгөөт хяналт, шалгалтыг 2018-2024 оны үйл ажиллагааг хамруулан НДС-ийн хөрөнгийн зарцуулалтыг анхан шатны баримттай тулган шалгаж, ердийн болон хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр өндөр насны тэтгэвэр шинээр тогтоолгосон нийт 17015 иргэний тэтгэврийн тогтоолт, олголтын үндэслэл, мөн давхардсан тоогоор нийт 234791 тэтгэвэр авагчийн тэтгэврийн олголтыг мэдээллийн нэгдсэн сангийн өгөгдөлд тулгуурлан шалгалаа.

Хүснэгт 27. Шалгалтад хамрагдсан аймаг, дүүргийн тоон үзүүлэлт

№	Шалгалт хийсэн аймаг, дүүрэг	Шалгалтад хамрагдсан огноо	Санхүүгийн жил	Хувийн хэргийн тооллого	Тэтгэврийн олголт /цахим/	Шинэ болон нөхцөлийн тэтгэврийн тогтоолт	Тэтгэмж		Шимтгэлийн тайлан авалт	
							Цахим	Цаас	Цахим	Цаас
1	Багахангай	2022-2024	3	830	2319	256	61	605	13	183
2	Дундговь	2018-2023	6	349	50577	2705	897	15946	16	532
3	Чингэлтэй	2022-2024	3	1165	77210	6831	1031	41046	10337	6700
4	Сэлэнгэ	2023-2024	2	1140	42637	4084	381	12933	98	490
5	Завхан	2023-2024	2	639	27088	2199	287	3521	177	712
6	Орхон	2019-2023	5	-	34960	940	-	-	2112	-
Дүн		2018-2024	21	4123	234791	17015	2657	74051	12753	8617

Дээрх аймаг, дүүргийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж буй төрийн болон хувийн хэвшлийн 947 ААНБ-ын (давхардсан тоогоор) нийт 21370 удаагийн шимтгэл төлөлтийн тайлан хүлээн авч баталгаажуулсан байдал, ажилгүйдлийн даатгалын сангаас 2657 даатгуулагчид олгосон тэтгэмжийн үндэслэл, тэтгэмжийн даатгалын сангаас 74051 даатгуулагчид олгосон жирэмсний болон амаржсаны тэтгэмжийн үндэслэлийг анхан шатны баримт болон мэдээллийн нэгдсэн сангийн өгөгдөлтэй тус тус тулган шалгав.

Хяналт шалгалтаар тэтгэврийн даатгалын сангаас нэр бүхий 236 иргэдэд тэтгэврийг илүү тооцож олгосон нийт 339.0 сая төгрөгийг нөхөн төлүүлэхээр, 216 иргэнд дутуу тооцож олгосон 142.2 сая төгрөгийг нөхөн олгуулахаар, хуурамч бичиг баримт бүрдүүлж, үндэслэлгүйгээр тэтгэвэр тогтоолгосон нэр бүхий 123 иргэнтэй холбоотой 3.0 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг илрүүлж, нийт төлбөрийн 71.2 хувийг барагдуулаад байна.

Хүснэгт 28. Шалгалтаар илэрсэн төлбөр, зөрчил /сая.төгрөг/

№	Шалгалт хийсэн аймаг, дүүрэг	Тэтгэврийн даатгалын сан		Тэтгэмжийн даатгалын сан		Бичиг баримтын зөрчилтэй зогсоох актын дүн	
		Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн	Хүний тоо	Мөнгөн дүн
1	Сэлэнгэ	34	19,9	5	6,9	48	2,141.6
2	Завхан	122	92,3	1	0,8	14	311,03
3	Орхон	11	2,6	-	-	10	220,1
4	Дундговь	15	19,6	14	7,3	1	16,4
5	Чингэлтэй	252	321,2	9	2,8	9	222,5
6	Багахангай	18	25,6	3	2,4	3	118,5
Нийт дүн		452	481.2	32	20.2	123	3,030.1

Хоёр.НД-ын хууль, тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулах ажлын хүрээнд хувийн хэвшлийн их, дээд сургууль, коллеж болон ерөнхий боловсролын дунд сургуулиудад хяналт шалгалт хийж, 184 ААНБ хамрагдсанаас зөрчилгүй 92 АО-д зөвлөмж өгч, 92 ААНБ-д 4.1 тэрбум төгрөгийн ЦХТАО-оос 889.0 сая төгрөгийн шимтгэл, 436.5 сая төгрөгийн алданги, нийт 1.3 тэрбум төгрөгийн зөрчлийг илрүүлж, 81.0 хувийг барагдуулав.

Гурав.Аймаг, дүүргийн НДГ-тай хамтран эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлдэг хувийн хэвшлийн 719 ААНБ-ыг шалгаж, үүнээс 463 АО-д зөвлөмж өгч, 256 ААНБ-д 1.1 тэрбум төгрөгийн ЦХТАО-оос 208.1 сая төгрөгийн НДШ, 90.4 сая төгрөгийн алданги, 15.3 сая төгрөгийн торгууль, нийт 313.7 сая төгрөгийн акт, алданги тогтоож, 51.2 хувийг барагдуулсан байна.

Дөрөв.Хөндлөнгийн хяналт, шалгалтаар аймаг, дүүргийн НДГ-ууд 2024 оны жилийн эцсийн байдлаар 993.4 сая төгрөгийн төлбөр, зөрчлийн авлагатай байсан бол 1.1 тэрбум төгрөгийн зөрчил илрүүлж, 800.3 сая төгрөгийг барагдуулж, 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар нийт 1.3 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байна.

Тав.Дотоодын хяналт шалгалтаар 21 аймаг, 9 дүүргийн НДГ нь 2025 оны эхэнд 5.8 тэрбум төгрөгийн үлдэгдэлтэй байснаас 15.6 тэрбум төгрөгийн төлбөр, зөрчил илрүүлэн, улсын байцаагчийн акт тогтоож, нийтдээ 21.4 тэрбум төгрөгийн төлбөр зөрчлөөс 11.9 тэрбум төгрөгийн авлага барагдуулж, НДС-д төвлөрүүлэн 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар 9.5 тэрбум төгрөгийн авлагын үлдэгдэлтэй байна.

Хүснэгт 29. Дотоодын хяналт, шалгалтын тайлангийн нэгтгэл

№	Аймаг, дүүргийн нэр	Оны эхний үлдэгдэл	Тайлангийн хугацаанд		Жилийн эцсийн үлдэгдэл
			Шалгаж илрүүлсэн төлбөрийн дүн	Барагдуулсан төлбөрийн дүн	
1	Архангай	545,505.3	176,748.3	373,562.3	348,691.3
2	Баян-өлгий	1,967.7	660,596.4	517,393.4	145,170.7
3	Баянхонгор	87,877.0	189,108.1	194,201.1	82,784.0
4	Булган	90,347.3	213,768.3	233,202.1	70,913.5
5	Говь-Алтай	14,600.0	131,617.0	141,318.6	4,898.4
6	Говьсүмбэр	10,907.9	181,478.7	76,170.8	116,215.8
7	Дархан-Уул	292,459.31	293,206.4	237,266.8	3,483,98.91
8	Дорноговь	98,944.5	947,476.2	239,415.5	807,005.2
9	Дорнод	30,433.1	171,608.1	137,167.3	64,873.9
10	Дундговь	2,814.2	197,679.5	99,445.2	101,048.5
11	Завхан	336,607.5	446,329.4	419,705.6	363,231.3
12	Орхон	25,308.5	564,529.6	411,588.8	178,249.3
13	Өвөрхангай	84,056.5	185,145.3	187,951.7	81,250.1
14	Өмнөговь	29,941.2	257,262.9	255,826.3	31,377.8
15	Сүхбаатар	24,538.0	687,624.2	275,281.7	436,880.5
16	Сэлэнгэ	218,596.0	1,185,482.3	809,068.5	595,009.8
17	Төв	62,682.7	179,326.8	156,681.2	85,328.3
18	Увс	47,999.0	266,335.2	245,302.0	69,032.2
19	Ховд	228,786.7	188,191.2	206,270.8	210,707.1
20	Хэнтий	41,471.3	324,284.0	290,872.4	74,882.9
21	Хөвсгөл	225,126.1	102,587.7	131,000.8	19,6713
22	Багануур	518,791.7	145,650.6	118,785.8	545,656.5
23	Багахангай	28,760.0	164,194.8	38,611.0	154,343.8
24	Баянгол	453,603.6	1,148,884.8	947,467.7	655,020.7
25	Баянзүрх	1,188,574.7	1,016,066.4	1,192,523.5	1,012,117.6

26	Налайх	12,360.6	186,448.2	126,566.6	72,242.2
27	Сонгинохайрхан	238,293.9	1,328,603.9	868,549.1	698,348.7
28	Сүхбаатар	356,955.4	1,504,681.2	1,285,518.1	576,118.5
29	Хан-Уул	194,456.0	1,020,198.6	675,309.8	539,344.8
30	Чингэлтэй	300,875.2	1,528,858.4	1,043,266.6	7,864,67.05
	Дүн	5,793,640.9	15,593,972.5	11,935,291.1	9,452,322.4

Зургаа.ТДС-ийн эрсдэлээс хамгаалах, цахим хяналт, шалгалтаар эрүүл мэндийн даатгалын сангаас эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний зардал, төлбөрийг сүүлийн 3 жилийн хугацаанд гаргуулаагүй нийт 31647 (давхардсан тоогоор) тэтгэвэр авагчийн судалгааг гаргуулан аймаг, дүүргээр ангилан, нийт 24372 тэтгэвэр авагч нарын мэдээллийг хүргүүлж, 25 тэтгэвэр авагчтай холбоотой 195.0 сая төгрөгийн зөрчлийг илрүүлэн, улсын байцаагчийн акт тогтоож, илүү авсан 140.8 сая төгрөгийн төлбөр зөрчлийг 72.2 хувиар барагдуулсан байна. Мөн МУ-ын харьяатаас гарсан 25 иргэдийн нийт 379.8 сая төгрөгийн тэтгэвэр олголтын үндэслэлийг шалгаж, 5 тэтгэвэр авагчид илүү олгогдсон нийт 29.8 сая төгрөгийн зөрчлийг илрүүлж, улсын байцаагчийн акт тогтоож, зөрчлийг бүрэн барагдуулсан.

13.3 Төлөвлөгөөт бус хяналт, шалгалт

Баянгол, Баянзүрх, Сүхбаатар, Чингэлтэй, Сонгинохайрхан дүүргийн НДГ-т шалгалт хийж, НДШ төлөлтийн тайланг үндэслэлгүйгээр хуурамчаар тайлагнасан нийт 58 АО-той холбоотой 487 хүний 34.3 тэрбум төгрөгийн цалин хөлсийг мэдээллийн санд илүү бүртгэсэн зөрчлийг илрүүлсэн бөгөөд зөрчил илэрсэн АО-ийн жагсаалтыг гарган Тагнуулын ерөнхий газар, Эрүүгийн цагдаагийн албаны Эдийн засгийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх газарт тус тус хүргүүлэн шалгуулж байна.

Цагдаагийн ерөнхий газрын Эрүүгийн цагдаагийн алба, СЗХ, Татварын ерөнхий газартай хамтарсан “Финанс мониторинг” нэгдсэн арга хэмжээний хүрээнд ББСБ-дын үйл ажиллагаанд урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалт хийж, 60 ББСБ-дыг хамруулж, нийт 35 ББСБ-ын НДШ-ийг дутуу тооцсон 719.6 сая төгрөгийн ЦХТАО-д ногдох 171.0 сая төгрөгийн шимтгэл, 77.6 сая төгрөгийн алданги, нийт 248.6 сая төгрөгийн зөрчлийг илрүүлэн, улсын байцаагчийн акт тогтоож, төлбөр зөрчлийг 100.0 хувь барагдуулан ажиллалаа. Мөн НДШ ногдох их хэмжээний орлогыг нуусан байж болзошгүй үндэслэлээр 5 ББСБ-ын 302 даатгуулагчид олгосон 1.2 тэрбум төгрөгийн ЦХТАО-оос НДШ дутуу тооцсон зөрчлийг хууль хяналтын байгууллагад шилжүүлэн, шалгуулж байна.

13.4 Нийгмийн хамгааллын хяналт, шалгалт

Нийгмийн хамгааллын чиглэлээр хийгдсэн төлөвлөгөөт болон урьдчилан сэргийлэх хяналт шалгалтын явцад зөрчлийн 3 хэрэг нээж шалган шийдвэрлэсэн бол хялбаршуулсан журмаар 75 зөрчил шалган шийдвэрлэж, 52.4 сая төгрөгийн торгуулийн арга хэмжээ авч, 100 хувь барагдуулав. Тайлангийн хугацаанд нийт 3228 зөрчил илрүүлж, улсын байцаагчийн 925.9 сая төгрөгийн нөхөн төлбөрийн акт тогтоож, 1193 заалттай 243 хугацаатай албан шаардлага хүргүүлсэн. Мөн 132

ААНБ-ын НДШ-ийн 6.5 тэрбум төгрөгийн өр төлбөрөөс 65 ААНБ-ын 1.5 тэрбум төгрөгийн НДШ-ийн өр төлбөрийг бүрэн болон хэсэгчлэн барагдууллаа. Үүнд:

Нэг.Их, дунд эрсдэлтэй гэж үнэлэгдсэн цахилгаан, эрчим хүч, дулаан үйлдвэрлэх, түгээх, дамжуулах болон боловсруулах үйлдвэрлэлийн 273 ААНБ-ыг хамруулан хяналт шалгалт хийж, нийт 1456 зөрчил илрүүлж, 636 заалт бүхий улсын байцаагчийн 146 хугацаатай албан шаардлагыг хүргүүлснээс 544 заалт буюу 85.5 хувь нь биелэгдсэн байна. Мөн 114 даатгуулагчтай холбоотой 63.6 сая төгрөгийн НДШ, алданги нөхөн төлүүлэхээр улсын байцаагчийн 91 акт тогтоож, нийт төлбөр зөрчлийн 67.5 хувь буюу 42.9 сая төгрөгийг НДС-д нөхөн төлүүлж, Зөрчлийн тухай хуулийн дагуу 21 ААНБ-д 23.0 сая төгрөгийн торгууль ногдуулж, 100 хувь барагдуулсан.

Хоёр.Ажилгүйдлийн даатгалын сангийн орлого, зарлагын бүрдүүлэлт, зарцуулалтад 21 аймаг, 9 дүүргийн НДГ-ыг хамруулж, ажилгүйдлийн тэтгэмжийг илүү олгосон 591 даатгуулагчийн 550.6 сая төгрөгийн тэтгэмжийг НДС-д буцаан төвлөрүүлэх тухай улсын байцаагчийн 27 акт тогтоож, дутуу олгосон 262 даатгуулагчийн 141.9 сая төгрөгийг даатгуулагчдад нөхөн олгох тухай улсын байцаагчийн 18 акт тогтоож, хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажиллах тухай давхардсан тоогоор 55 заалттай улсын байцаагчийн 18 албан шаардлагыг 13 аймаг, 5 дүүргийн НДГ-т хүргүүлэв. Ажилгүйдлийн даатгалын сангийн 2022-2024 оны бүрдүүлэлт, зарцуулалтад хийсэн шалгалтаар илэрсэн нийт 692.5 сая төгрөгийн төлбөр зөрчлөөс барагдуулалт 301.1 сая төгрөг буюу 43.5 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

Хүснэгт 30. Ажилгүйдлийн даатгалын сангийн илэрсэн зөрчил

№	Аймаг, дүүргийн НДГ	Илүү олгосон		Дутуу олгосон		Нийт зөрчил	
		Зөрчил	Мөнгөн дүн	Зөрчил	Мөнгөн дүн	Зөрчил	Мөнгөн дүн
1	Баян-Өлгий	7	9,232,429.0	1	1,762,327.0	8	10,994,756.0
2	Баянхонгор	9	9,764,077.0	5	2,392,801.0	14	12,156,878.0
3	Говь-Алтай	17	4,810,628.0	10	3,811,969.0	27	8,622,597.0
4	Говьсүмбэр	22	27,566,071.0	-	-	22	27,566,071.0
5	Дархан-Уул	11	6,839,607.0	-	-	11	6,839,607.0
6	Дорноговь	16	12,094,084.1	-	-	16	12,094,084.1
7	Дорнод	21	25,389,691.0	3	3,103,080.0	24	28,492,771.0
8	Дундговь	5	4,621,371.0	-	--	5	4,621,371.0
9	Завхан	26	16,525,260.9	8	7,157,469.3	34	23,682,730.2
10	Орхон	28	30,387,320.0	18	21,641,229.0	46	52,028,549.0
11	Өмнөговь	14	15,397,740.0	12	10,784,992.0	26	26,182,732.0
12	Сүхбаатар	12	11,073,151.0	38	9,773,118.0	50	20,846,269.0
13	Сэлэнгэ	30	33,192,370.5	12	8,770,501.2	42	41,962,871.6
14	Төв	64	37,746,819.9	39	23,962,631.4	104	62,474,265.4
15	Увс	13	10,239,740.3	5	3,150,558.4	18	13,390,298.7
16	Ховд	7	4,297,790.0	2	730,576.0	9	5,028,366.0
17	Хөвсгөл	10	13,068,110.7	18	9,033,655.0	28	22,101,765.7
18	Хэнтий	128	70,423,559.2	24	9,621,331.0	152	81,809,552.3

19	Багануур	20	19,805,471.0	9	1,904,229.2	29	21,709,700.3
20	Баянгол	7	40,369,691.0	1	844,875.0	8	41,214,566.0
21	Баянзүрх	13	13,672,087.0	-	-	13	13,672,087.0
22	Налайх	15	9,614,203.9	46	17,391,881.2	61	27,006,085.1
23	Сонгинохайрхан	17	23,077,140.3	1	473,346.0	18	23,550,486.3
24	Сүхбаатар	2	2,036,962.0	-	-	2	2,036,962.0
25	Хан-Уул	17	28,495,944.0	-	-	17	28,495,944.0
26	Чингэлтэй	63	71,100,003.0	10	5,679,384.6	89	76,779,418.6
Нийт		594	550,841,352.3	262	141,989,953.9	853	695,360,783.7

Гурав.Барилга угсралт, барилгын материал, үйлдвэрлэлийн чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлж буй 38 ААНБ-дад хяналт шалгалт хийж, илэрсэн зөрчилд улсын байцаагчийн нийт 34.5 сая төгрөгийн нөхөн төлбөрийн 23 даатгуулагчтай холбоотой 3 акт, 200 заалт бүхий 32 хугацаатай албан шаардлага хүргүүлж, Зөрчлийн тухай хуулийн дагуу 4.7 сая төгрөгийн торгуулийн арга хэмжээ авч, 20 ААНБ-ын 211.8 сая төгрөгийн НДШ-ийн хуримтлагдсан өрнөөс 10 ААНБ-ын 102.4 сая төгрөгийг барагдуулсан байна.

Уул уурхай, хүнд үйлдвэр, газрын тосны бүтээгдэхүүн худалдаалах чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхэлж буй ААНБ-дад хийсэн хяналт шалгалтаар илэрсэн 345 зөрчил дутагдалд давхардсан тоогоор нийт 200 заалт бүхий улсын байцаагчийн 33 хугацаатай албан шаардлагыг хүргүүлж, 111 заалт буюу 32.1 хувь нь биелсэн бол 370 ажилтантай холбоотой 222.4 сая төгрөгийн ЦХТАО-оос тооцсон 57.3 сая төгрөгийн шимтгэл, алдангийн хамт акт тогтоож, уг төлбөрийг НДС-д бүрэн төлүүлж, Зөрчлийн тухай хуулийн дагуу 7 байгууллагад 8.5 сая төгрөгийн торгох шийтгэл ногдуулж, бүрэн барагдуулсан. Мөн 9 ААНБ-ын нийт 189.7 сая төгрөгийн НДШ-ийн хуримтлагдсан өрийг хянан шалгаж, 185.5 сая төгрөгийг НДС-д төлүүлж, өр авлагыг бүрэн барагдуулав.

14. МЭДЭЭЛЛИЙН ИЛ ТОД БАЙДАЛ, СУРГАЛТ, СУРТАЛЧИЛГАА, ОЛОН НИЙТТЭЙ ХАРИЛЦАХ

14.1 Мэдээллийн ил тод байдал

НДБ-ууд цахим хуудсандаа Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.2-8.6 дахь хэсэгт заасан 27 төрлийн 54 мэдээллийг ил тод, нээлттэй байршуулах үүрэгтэй. Үүнд:

- Чиг үүрэг, үйл ажиллагааны стратеги, зохион байгуулалт;
- Хүний нөөц;
- Төсөв, санхүү, худалдан авах ажиллагаа;
- Ажил, үйлчилгээ;
- Бусад.

Хүснэгт 31. Мэдээллийн ил тод, нээлттэй байдал /хувиар/

Мэдээлэл байршуулалт	2023	2024	2025
Салбарын хэмжээнд	69.8	81.4	90.2
Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар	90.7	92.8	90.4

НДБ-дын мэдээллийн ил тод нээлттэй байдлын үнэлгээ 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар 90.2 хувьтай байна. Үүнд:

- Мэдээллийн хүртээмжтэй байдал - 90.4;
- Хугацаандаа нийтлэгдсэн байдал - 97.1;
- Мэдээллийн бүрэн бүтэн байдал - 93.2;
- Эх сурвалжийн тодорхой байдал – 83.0 хувиар тус тус үнэлэгдсэн.

14.2 Шилэн дансны тухай хуулийн хэрэгжилт

ЗГ-ын 2016 оны 29 дүгээр тогтоолоор батлагдсан журмын дагуу НДБ-ууд нь 2025 оны жилийн эцсийн байдлаар Шилэн дансны цахим хуудас (Shilendans.gov.mn)-т нийт 11340 мэдээллийг байршуулахаас 11250 мэдээллийг хугацаанд нь мэдээлж, 90 мэдээллийг хугацаа хоцроож мэдээлсэн ба мэдээлэл байршуулалт 100.0 хувь, хугацаандаа мэдээлэл байршуулалт 99.2 хувьтай байна.

Хүснэгт 32. Мэдээлэл байршуулалт /тоо, хувиар/

Үзүүлэлт	Нийт мэдээлэл	Хугацаанд нь мэдээлсэн	Хугацаа хоцорсон	Нийт мэдээлэл байршуулалт	Хугацаандаа байршуулсан
НДС	5484	5456	28	100.0	99.5
НДБ-ын үйл ажиллагаа	5856	5794	62	100.0	98.9
Дүн	11340	11250	90	100.0	99.2

НДС-ийн мэдээлэл байршуулалт 100.0, хугацаандаа мэдээлэл байршуулалт 99.5 хувьтай байгаа бол байгууллагын санхүү, үйл ажиллагааны мэдээлэл байршуулалт 100.0 хувь, хугацаандаа мэдээлэл байршуулалт 98.9 хувьтай байна.

14.3 Сургалт, сурталчилгаа, олон нийттэй харилцах

2025 онд салбарын хэмжээнд албан хаагчдыг чадавхжуулах, ур чадварыг дээшлүүлэх чиглэлээр 3153 удаагийн сургалтад давхардсан тоогоор 46908 албан хаагчдыг танхим болон цахимаар хамруулав.

Иргэд, даатгуулагч, АО-д НД-ын багц хууль болон холбогдох дүрэм, журам, зааврыг сурталчлан таниулах, тэдний ойлголтыг нэмэгдүүлэх зорилгоор 3775 удаагийн танхимын болон цахим сургалтыг давхардсан тоогоор 18473 ААНБ-ын 208458 иргэд, даатгуулагчийг хамруулан зохион байгуулан ажиллалаа.

Хилийн чанад дахь Монголчуудын зөвлөлтэй хамтран Унгар, Бельги, Чех, Австри улсад ажиллаж амьдарч байгаа Монгол иргэдэд НД-ын ач холбогдол, сайн дураар даатгалын талаар мэдээлэл, зөвлөгөөг хүргэв.

НДЕГ-аас ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу МХ, ОНХЗ-ны гишүүд хамтран “Нийгмийн даатгалын авлагын менежмент” сэдэвт сургалтыг танхим болон цахим хосолсон хэлбэрээр зохион байгуулан явууллаа. Сургалтад аймаг, дүүргийн НДГ-ын дарга, шимтгэл хураалт, өр авлага хариуцсан байцаагч зэрэг нийтдээ 423 албан хаагчдыг оролцуулж, НДШ-ийн авлагыг барагдуулах арга зүй, олон улсын туршлага

сургамж, авлагад нөлөөлж буй хүчин зүйлийн судалгааны үр дүнгийн чиглэлээр хичээл бэлтгэж заасан бөгөөд цаашид авлагыг барагдуулах талаар төв, орон нутгийн НДБ-ын анхаарах асуудлын талаар зөвлөмж гаргав.

НД-ын хууль тогтоомж, үйлчилгээ, цаг үеийн мэдээллийг олон нийтэд сурталчлан таниулах зорилгоор НДЕГ-ын цахим хуудас болон @sigomongolia сошиал хуудсаар дамжуулан рийл 42, стори рийл 8, постер мэдээлэл 370, контент 16, 2D видео контент 2, 3D видео контент 2, цаг үеийн мэдээ, мэдээлэл 237, шууд дамжуулалт 4, нийт 681 удаагийн мэдээллийг бэлтгэн түгээсэн бөгөөд давхардсан тоогоор хандалт 25.2 сая хүнд хүрч 97115 удаа түгээсэн байна.

Хэвлэл мэдээллийн 45 байгууллагаар 470 /давхардсан тоогоор/ удаагийн давтамжтайгаар НД-ын хууль тогтоомж, үйл ажиллагаа, үйлчилгээний талаарх мэдээллийг иргэд даатгуулагчдад хүргэж ажилласан.

14.4 Лавлах үйлчилгээ

НД-ын үйлчилгээний лавлах утсанд нийт 703.2 мянган дуудлага ирснээс 537.6 мянган иргэд, даатгуулагч мэдээллийн ажилтантай холбогдон мэдээлэл авсан бол автомат хариулагчаас 26.6 мянган иргэн мэдээлэл, зөвлөгөө сонссон байна.

Тайлант хугацаанд иргэд, даатгуулагчдаас цахимаар нийтдээ 6510 санал хүсэлт, асуулт, үүнээс www.ndaatgal.mn аппликейшний “Санал хүсэлт” булангаар дамжуулан 1096 санал хүсэлт, sanal@ndaatgal.mn вэб хуудсаар 438, ЗГ-ын иргэд, олон нийттэй харилцах 11-11 төвд 4976 асуулт ирснийг ажлын 5 хоногт багтаан хариуг тэдний утсаар болон цахим хаягаар нь хүргүүлсэн.

15.ГАДААД ХАРИЛЦАА, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА, ТҮНШЛЭЛ

Тайлангийн хугацаанд гадаад харилцаа, хамтын ажиллагаа, түншлэлээ улам өргөжүүлж, иргэд даатгуулагчийн эрх ашгийг хамгаалах, харилцан НДШ төлсөн жилийг тооцож, тэтгэвэр, тэтгэмж авах, давхардлыг арилгахад чиглэгдсэн гэрээ хэлэлцээрүүдийг хэрэгжүүлэх, шинээр байгуулахад үйл ажиллагаагаа чиглүүлж ажиллалаа.

Холбогдох гэрээ хэлэлцээрүүдийн дагуу:

- Бүгд Найрамдах Солонгос улсад НДШ төлсөн 53 иргэний 254.8 сая вонны шимтгэлийн буцаан олголтын нэхэмжлэх, баримт бичиг;
- Бүгд Найрамдах Чех улсад тэтгэвэр тогтоолгох хүсэлт гаргасан 95 иргэний МУ-д НД-ын шимтгэл төлж ажилласан тухай лавлагаа, 41 иргэний даатгалд хамрагдсан хугацааны гэрчилгээний хүсэлт;
- Бүгд Найрамдах Польш Улсад өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгох хүсэлт гаргасан 8 иргэний мэдээлэл;
- Оросын Холбооны Улсад ажилласан хугацаагаа баталгаажуулах хүсэлт гаргасан 73, хоёр улсад ажилласан хугацаагаа баталгаажуулахаар хүсэлт гаргасан 48 иргэний ажилласан жилийн тодорхойлолт;
- Бүгд Найрамдах Унгар Улсад тэтгэвэр тогтоолгох хүсэлт гаргасан 32, тус улсаас өндөр насны тэтгэвэр авагч 25 иргэний оршин суугаа газрын

хаягийн баталгаажуулалт, МУ-д шимтгэл төлж, ажилласан жилийг баталгаажуулах хүсэлт гаргасан 30 иргэний хүсэлт;

- Бүгд Найрамдах Турк Улсад тэтгэвэр тогтоолгох 1 хүний мэдээллийг тус тус холбогдох улсын хамтран ажиллах эрх бүхий байгууллагуудад хүргүүллээ.

Австралийн Холбооны Улс, Бүгд Найрамдах Австри Улс, Бүгд Найрамдах Социалист Вьетнам Ард Улс, Бүгд Найрамдах Казахстан Улсуудтай НД-ын хамтын ажиллагааны гэрээ хэлэлцээр байгуулахаар ажиллаж байна.

16.ДОТООД ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

16.1 Хүний нөөц

ЗГ-ын 2025 оны 52, НДҮЗ-ийн 14 дүгээр тогтоол болон Гэр бүл, хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайдын А/163 дугаар тушаалаар АА 9 орон тоотой, НДЕГ 6 газар, 5 хэлтэстэй, НДБ-ууд 1341 орон тоотой ажиллахаар батлагдсан бөгөөд үүнээс төрийн захиргааны албан хаагч 1111, төрийн үйлчилгээний албан хаагч 230 байна.

Хүснэгт 33. НД-ын салбарын албан хаагчдын бүтэц, албан тушаалын ангилал /тоо, хувиар/

№	Албан тушаалын ангилал	Тоо	Хувь
1	Удирдах албан тушаалтан	155	11.56
2	Гүйцэтгэх албан тушаалтан	1186	77.44
	Нийт	1341	100.0

№	Төрийн албан тушаалын ангилал	Тоо
1	Төрийн захиргааны албан хаагч	1113
2	Төрийн үйлчилгээний албан хаагч	228
4	Үүнээс: Улсын байцаагч	627

2025 оны жилийн эцсийн байдлаар НД-ын салбарын хэмжээнд 1285 ажилтан, албан хаагч ажиллаж байгаагаас 71.7 хувь буюу санхүү, эдийн засгийн мэргэжилтэй 921, 9.6 хувь буюу эрх зүйч 124, 18.7 хувь буюу бусад мэргэжлийн 240 албан хаагч байна. Боловсролын хувьд доктор 3, магистр 112, бакалавр 1097 албан хаагч ажиллаж байна.

Хүснэгт 34. НД-ын салбарын албан хаагчдын боловсрол, мэргэжил, нас хүйсийн мэдээлэл

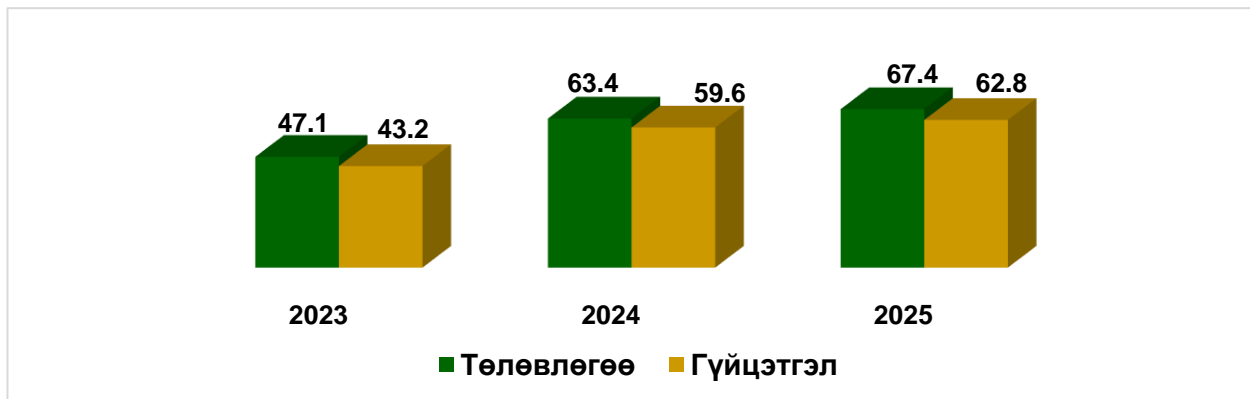
№	Боловсрол			
1	Доктор	3	Эдийн засагч	349
2	Магистр	112	Нягтлан бодох бүртгэл, татвар	355
3	Бакалавр	1097	Санхүү, банк, даатгал	217
4	Бусад	73	Эрх зүйч	124
			Бусад	240

№	Нас	Тоо	Хүйс	Тоо
1	30 хүртэлх	150	Эрэгтэй	232
2	31-40	528	Эмэгтэй	1053
3	41-50	439	-	-
4	51-60	168	-	-

16.2 Үйл ажиллагааны зардал

НДБ-ын урсгал үйл ажиллагааны зардалд 2025 онд 67.4 тэрбум төгрөг төлөвлөгдсөнөөс хүлээгдэж буй гүйцэтгэлээр 62.8 тэрбум төгрөгийг зарцуулж, 93.2 хувийн гүйцэтгэлтэй байна.

График 19. НДБ-ын үйл ажиллагааны зардал /тэрбум.төг/

Тайлант хугацаанд дараах зардлуудыг олгосон. Үүнд:

- Бусад урсгал шилжүүлэг – 2,081.4 сая төгрөг
- Гэрээгээр гүйцэтгүүлэх ажил, үйлчилгээ – 137.8 сая төгрөг
- Өмгөөлөл, хуулийн зөвлөхийн хөлс – 148.3 сая төгрөг
- Харуул, хамгаалалт – 102.2 сая төгрөг
- Зөвлөл, хороо, комиссын гишүүдийн зардал – 1,705.9 сая төгрөгийг зарцуулж, гүйцэтгэлийг ханган ажилласан байна.

17. ДҮГНЭЛТ

НДҮЗ нь тайлант хугацаанд НД-ын багц хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомж, УИХ-ын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Шинэ сэргэлтийн бодлого”, 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050”, 2015 оны 53 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Төрөөс тэтгэврийн шинэчлэлийн талаар баримтлах бодлого”, ЗГ-ын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр, МУ-ыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл, МУ-ын хөгжлийн 2025 оны төлөвлөгөө, “Нийгмийн даатгалын шинэчлэлийн жил”-ийн зорилтуудыг хэрэгжүүлж, хууль тогтоомжоор хүлээсэн чиг үүргийнхээ хүрээнд үйл ажиллагаагаа явуулсан.

НДБ-ын 2025 оны төлөвлөгөөнд тусгагдсан 9 зорилт, 69 арга хэмжээний биелэлт 94.8 хувь буюу “Бүрэн хангалттай” хэрэгжсэн байна.

2025 оны жилийн эцсийн байдлаар НДС-ийн орлого 5,455.6 тэрбум төгрөг төвлөрүүлэхээс 5,231.9 тэрбум төгрөгийг төвлөрүүлж, орлогын төлөвлөгөөг 95.9 хувиар биелүүлж, 723.5 мянган хүнд тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, зардалд 5,848.5 тэрбум төгрөг зарцуулж, гүйцэтгэл 99.6 хувьтай байна.

Төрийн нэгдсэн мэдээлэл солилцооны ХУР систем болон НД-ын Portal.ndaatgal.mn веб системээр дамжуулан иргэд, даатгуулагч, АО, харилцагч байгууллагуудад НД-ын үйлчилгээг бодит цагийн горимоор цахимаар тогтмол хүргэн ажиллав. Мэдээллийн нэгдсэн системээр 259.2, Portal.ndaatgal.mn системээр 216.2, нийт 475.5 мянган тэтгэвэр, тэтгэмжийн болон сайн дураар даатгуулах үйлчилгээ авах хүсэлт, мөн сар бүр 61.9 мянган АО-ийн НДШ-ийн тайланг цахимаар хүлээн авч 98.0 хувийг шийдвэрлэлээ. НД-ын 81 үйлчилгээнээс 46 үйлчилгээ бүрэн цахимжуулсан байна.

Тайлангийн хугацаанд ЗГ-ын тогтоол, хуралдааны тэмдэглэл, НДҮЗ-ийн тогтоолын нийт 37 шийдвэрийн 68 заалтын хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний хэрэгжилт 94.2 хувьтай байна.

Эндээс үзэхэд тайлангийн хугацаанд НДБ-уудын гүйцэтгэлийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан зорилт, арга хэмжээ нь оновчтой тодорхойлогдсон, шалгуур үзүүлэлт, зорилтот түвшиндээ бүрэн хүрсэн, удирдлага зохион байгуулалт сайн, ажил үүргийг зохих түвшинд биелэгдсэн байна.

Цаашид НД-ын багц хуулийн хэрэгжилтийг бүрэн хангуулан НД-ын талаар төрөөс баримтлах бодлогын хэрэгжилтийг сайжруулах, тэтгэврийн олон давхаргат тогтолцоог нэвтрүүлэх санхүүжилтийн хуваарилалтын зарчмаас хагас хуримтлалын тогтолцоонд шилжих, тэтгэврийн нөөц санг бүрдүүлэх, даатгуулагч бодит хуримтлалтай болох, хуримтлалаа эрүүл мэнд, боловсрол, орон сууцны ипотекийн санхүүжилтэд зарцуулах, тэтгэврийн тусгай зохицуулалтын дагуу нэмэлт тэтгэвэр авах, тэтгэврийг жил бүр инфляцын түвшинтэй уялдуулж нэмэгдүүлэх, тэтгэвэр бодох цалин хөлсөнд итгэлцүүрийг хэрэглэх, тэтгэмж авах нөхцөлийг сайжруулах, тэтгэмжийн хэмжээг нэмэгдүүлэх, НДС-ийн орлого бүрдүүлэх, тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, зардлыг хугацаанд нь олгох, үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлэхэд чиглэсэн удирдлага, зохицуулалтыг хийж, холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу даатгуулагч, үйлчлүүлэгчдийн эрх ашгийг хамгаалах чиг үүргээ хэрэгжүүлэх зорилт, арга хэмжээг үр дүнтэй зохион байгуулах шаардлагатай байна.

НДБ 2026 оныг “Ёс зүй, сахилга, хариуцлага, хяналт, бүтээмжийг дээшлүүлэх жил” болгон НД-ын хамрах хүрээг өргөтгөх, үйлчилгээний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, даатгуулагчийн төрлийг нарийвчлан тогтоох, АО-д шимтгэлийн хөнгөлөлт, чөлөөлөлт үзүүлэх, шимтгэлийн нөхөн төлөх НДС-ийн менежментийг сайжруулах, мэдээллийн ил тод байдлыг хангах, иргэд, даатгуулагч хувийн нэмэлт тэтгэврийн хөтөлбөрт сайн дурын үндсэн дээр хамрагдаж, нэмэлт тэтгэвэр авах эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх, МХ, ОНХЗ-ийн үйл ажиллагааг эрчимжүүлэн, НДС-ийн чөлөөт мөнгөн үлдэгдлийг санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулах шийдвэр гаргахад шаардлагатай судалгаа, эрсдэлийг үнэлэх, санал дүгнэлт гаргах, хяналт тавьж ажиллах зорилт тавьж байна.

НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН ҮНДЭСНИЙ ЗӨВЛӨЛИЙН
АЖЛЫН АЛБА